

Kutatás a CULT bizottság számára (Kultúra és oktatás)

Európai többnyelvűségi stratégia: előnyök és költségek.

(elérhető angol nyelven)

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU\(2016\)573460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU(2016)573460_EN.pdf))

Belső Politikák Főigazgatósága

„B” Tematikus Főosztály: strukturális és kohéziós politikák
Kultúra és oktatás

Kutatás a CULT bizottság számára – Európai többnyelvűségi stratégia: előnyök és költségek.

Ezt a dokumentumot az Európai Parlament Kulturális és Oktatási Bizottsága kérte.

Szerző(k):

Michele Gazzola, Nyelvek és Közgazdaságtan Kutatócsoport („REAL” csoport), Humboldt-Universität zu Berlin Education Studies Tanszéke és Etnikai Tanulmányok Intézete, Ljubljana, Szlovénia.

Felelős tisztviselő:

Parlamenti kutatási ügyintéző: Györffi Miklós

Projekt- és publikációs támogatás: Jeanette Bell

„B” Tematikus Főosztály: Strukturális és kohéziós politikák Európai Parlament

B-1047 Brüsszel

E-mail cím: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Nyelvi változatok: eredeti HU

A szerkesztőről:

Ha kapcsolatba kíván lépni a tematikus főosztállyal vagy feliratkozni havi hírlevelére, írjon az alábbi címre:

poldep-cohesion@europarl.europa.eu

A kézirat 2016 októberében készült el. © Európai Unió, 2016

Eredeti nyomtatott változat: ISBN 978–92–823–9557–8 doi: 10.2861/437739 QA-02–16–689-EN-C

Eredeti PDF ISBN 978–92–823–9558–5 doi: 10.2861/491411 QA-02–16–689-EN-N

Az eredeti dokumentum az alábbi internetcímen érhető el:

<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

**Fordítás franciául Pierre Dieumegard
Európa-Demokrácia-Eszperantó számára**

Ezt a fordítást nem az Európai Unió által képzett és finanszírozott fordítók készítették. (Valószínűleg) tartalmazhat hibákat, de van néhány további magyarázata is, hogy megkönnyítse a francia olvasók, különösen a francia nyelv megértését.

Célja, hogy lehetővé tegye az Európai Unió polgárainak és lakosainak, hogy megértsék az Európai Unió által készített (és hozzájárulásukból finanszírozott) dokumentumokat.

Illusztrálja a többnyelvűség szükségességét az Európai Unióban: fordítások nélkül a lakosság nagy része ki van zárva a vitából.

A megbízható fordítások esetében az eszperantó nemzetközi nyelv nagyon hasznos lenne egyszerűsége, rendszeressége és pontossága miatt.

Az interneten:

Európai Föderáció-Demokratio-Eszperanto: <http://e-d-e.org/> vagy <http://demokratio.eu>

Európa-Demokrácia-Eszperantó (Franciaország): <http://e-d-e.en/> contact@e-d-e.fr

Kérjük, vegye figyelembe:

Az ebben a dokumentumban kifejtett nézetek a szerző kizárólagos hatáskörébe tartoznak, és nem feltétlenül képviselik az Európai Parlament hivatalos álláspontját.

A nem kereskedelmi célú sokszorosítás és fordítás megengedett, feltéve, hogy a forrást feltüntetik, a kiadót tájékoztatják, és a kiadó megkapta a másolatot.

Összefoglalás:

Ez a jelentés a többnyelvűségnek a gazdaságban, a társadalomban és az Európai Unió intézményeiben jelentkező előnyeivel és hátrányaival foglalkozó nyelvi közgazdaságtan kutatásának különböző eredményeit mutatja be. Ezek az eredmények általános, bár nyilvánvalóan korlátozott képet adnak a jelenlegi európai többnyelvű környezetben a nyelvi politika igényeiről. Ebből a szempontból értékeljük az európai többnyelvűségi stratégia (EMS) általános célkitűzéseinek és ajánlásainak relevanciáját. Emellett összefoglaljuk a Bizottság által a piacgazdasági elbánás végrehajtása érdekében hozott intézkedésekről és intézkedésekről rendelkezésre álló bizonyítékokat, és lehetőség szerint adatokat szolgáltatunk azok előnyeiről és hátrányairól.

Tartalomjegyzék

- 1 piacgazdasági státusz és az EU nyelvpolitikája 9
  - 1.1 A piacgazdasági státusz célkitűzései 9
  - 1.2 A piacgazdasági elbánás költségeinek, előnyeinek és relevanciájának meghatározása 13
- 2 A többnyelvű európai kontextus 18
  - 2.1 Többnyelvű gazdaság 19
    - 2.1.1 A nyelvi készségek mint a humántőke egyik formája 19
      - 2.1.1.1 Jövedelmi különbségek 19
      - 2.1.1.2 Társadalmi teljesítménydíjak 22
      - 2.1.1.3 Alkalmazhatóság 22
    - 2.1.2 A nyelvek hozzájárulása a GDP-hez és a kereskedelemhez 23
    - 2.1.3 Nyelvpolitika és innováció 24
  - 2.2 A többnyelvű társadalom 25
    - 2.2.1 Mobilitás, befogadás és az „anyanyelv + 2” képlet 26
    - 2.2.2 A migránsok integrációja 32
  - 2.3 Többnyelvű intézmények 32
    - 2.3.1 Az uniós nyelvi rendszer hatékonysága és méltányossága 32
    - 2.3.2 Európai többnyelvűség a brexit után 36
- 3 MES végrehajtása 38
  - 3.1 Társadalmi kohézió, kultúrák közötti párbeszéd és európai integráció 39
  - 3.2 Egész életen át tartó nyelvtanulás 40
  - 3.3 Alkalmazhatóság és versenyképesség 43
  - 3.4 A nyelvi sokszínűség előmozdítása fordítás révén 45
  - 3.5 A többnyelvűség külső dimenziója 47
- Következtetések 51
- 5 Hivatkozások 55
- 6 melléklet 61
  - 6.1 Az oktatás szintjei az ISCED/ISCED 2011 szerint 61
  - 6.2 Az ISCED 2011 és az ISCED 1997 közötti kapcsolatok 61
  - 6.3 Angol készségek az 15 éves és annál idősebb uniós polgárok körében, 2012 62
  - 6.4 Nyelvkizárási arányok 25 uniós országban, 25–64 éves lakosok, 2013 63

Rövidítések listája:

AES Felnőttoktatási Felmérés = Felnőttoktatási felmérés
ADR Abszolút (nyelvi) választójogtól való megfosztás aránya = a nyelvi jogok kizárásának abszolút aránya
Criti Caribbean Fordítási és Tolmácsolási Kutatóintézet = Karibi Fordítási és Tolmácsolási Kutatóintézet
CEFR közös nyelvi referenciakeret = közös nyelvi referenciakeret (európai)
EILC Erasmus intenzív nyelvtanfolyamok = Erasmus intenzív nyelvtanfolyamok
EMCI European Masters in Conference Interpreting = European Master in Conference Interpretation
EMT European Master in Translation = European Master in Translation
Az ESZE Európai Szabadalmi Egyezménye = Európai Szabadalmi Egyezmény
EPO Európai Szabadalmi Hivatal = Európai Szabadalmi Hivatal
ESZA Európai Szociális Alap = Európai Szociális Alap
ESM – Európai többnyelvűségi stratégia = Európai többnyelvűségi stratégia
EVS Európai Önkéntes Szolgálat = Európai Önkéntes Szolgálat
Hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogram = 7. kutatási és technológiafejlesztési keretprogram
Az IAMLADP nyelvi szabályokról szóló nemzetközi éves ülése,
Dokumentáció és kiadványok = a nyelvi szabályokról szóló éves nemzetközi ülés
IATE Interactive Terminology for Europe = Interactive Terminology for Europe
Szellemijajdon-jogok = szellemi tulajdonjogok
ISCED Az oktatás egységes nemzetközi osztályozása = az oktatás nemzetközi osztályozási típusa (ISCED)
A LILAMA munkaerőpiaci nyelvi politikája = a munkaerőpiac nyelvpolitikája
LindWeb Nyelvipar webes platform: nyelvipar webes platform
Egész életen át tartó tanulás programja = egész életen át tartó tanulás programja
LPP Nyelvpolitika és Tervezés Nyelvpolitika és Tervezés
OLS Online nyelvi támogatás = Online nyelvi támogatás
MT@EC Gépi fordítás a közigazgatás számára = gépi fordítás közigazgatási szervek számára
Pimlico Promoting, implementation, Mapping Language and Intercultural Communication Strategies in Organisations and Companies = A nyelvi és interkulturális kommunikációs stratégiák népszerűsítése, végrehajtása, feltérképezése szervezetekben és vállalkozásokban
RDR relatív (nyelvi) szavazati jog megvonásiarány = relatív kizárólagosjogmérték (nyelvi)
Kis- és közép vállalkozások = kis- és közép vállalkozások (kkv-k)
Voll Vocationally-Oriented Language Learning = szakképzés-orientált nyelv tanulás
VTS Visiting Translator Scheme = vendégfordító program.

Táblázatok indexe

Táblázat: jövedelmi különbségek Svájcban (férfiak). Százalékos eredmények 20
Táblázat: a nyelvi készségek díja a különböző európai országokban. Százalékos eredmények 21
Táblázat: Az idegennyelv- oktatás társadalmi megtérülési rátája Svájcban (férfiak) 22
Táblázat: Az európai polgárok kinyilvánítják, hogy anyanyelvükön kívül legalább két nyelven is képesek beszélgetést folytatni. Százalékos eredmények 27

Táblázat: a nyelvi kirekesztés aránya az EU-ban. Százalékos eredmények 34

Táblázat: a nyelvi kirekesztés aránya az EU-ban a brexit után. Százalékos eredmények.
37

Táblázat: Az Európai Bizottság piacgazdasági státusszal kapcsolatos tevékenységeinek összefoglalása 49

Illusztrációk indexe

Ábra: Értékelési kritériumok és szakpolitikai ciklus 15

Ábra: azon tanulók százalékos aránya, akik legalább két idegen nyelvet tanulnak az EU-ban, 2000–2010 (forrás: Európai Bizottság, 2012c:39) 28

3. ábra: az ISCED/ISCED 3. szinten angolul, franciául és németül tanult tanulók százalékos aránya (általános felső középfokú oktatás = középiskola), 2005–2010, forrás: Európai Bizottság (2012: c: 40) 30

Általános összefoglaló

Háttér és célkitűzések:

Az európai többnyelvűségi stratégiának (ESM) három általános társadalmi-gazdasági célkitűzése van: a munkaerő mobilitásának előmozdítása az egységes piacon, foglalkoztathatóság és növekedés Európában, a társadalmi kohézió erősítése, a migránsok bevonása a kultúrák közötti párbeszédbe, valamint a többnyelvű kommunikáció hatékony és inkluzív módon, szupranacionális demokráciában történő kezelése. Az egész életen át tartó nyelvtanulás előmozdítása, valamint a fordítás és tolmácsolás támogatása e célkitűzések elérésének egyik módja. Ez a jelentés a piacgazdasági elbánás relevanciájának általános értékelését tartalmazza. Megvizsgáljuk a stratégia célkitűzései és a MES által megoldandó problémák közötti kapcsolatot.

Ezt az értékelést a nyelvi közgazdasági szakirodalom empirikus és elméleti eredményei alapján végzik. Ezek az eredmények általános, de korlátozott képet adnak a jelenlegi többnyelvű európai környezetben jelentkező nyelvi politikai igényekről. Ezzel összefüggésben értékeljük a piacgazdasági státusz általános célkitűzéseinek és ajánlásainak relevanciáját. Ha egy politika nem releváns, valószínűleg nem hoz hasznot a társadalom számára. Végezetül ez a jelentés a Bizottságnak a piacgazdasági elbánás végrehajtására irányuló intézkedéseit tárgyalja. A jelentés összefoglalja az ilyen intézkedésekhez rendelkezésre álló bizonyítékokat, és lehetőség szerint adatokat mutat be azok előnyeiről és hátrányairól. Ez a vita rávilágít azokra a célkitűzésekre, amelyek esetleg több támogatást igényelnek, valamint a piacgazdasági státusz végrehajtásának jobb nyomon követéséhez szükséges adatok és információk típusát.

Eredmények:

A piacgazdasági státusz első általános célkitűzése a munkaerő mobilitásának előmozdítása az egységes piacon, a foglalkoztathatóság és a növekedés előmozdítása Európában. A különböző országokban végzett empirikus kutatások azt mutatják, hogy az idegen nyelvi készségek gazdasági előnyökkel járnak az egyének számára a pozitív jövedelmi különbségek tekintetében. A nagyon jó nyelvi készségeket egyértelműbben jutalmazták, mint a korlátozott nyelvi készségeket. Az angol nyelvnek vitathatatlan gazdasági értéke van az európai munkaerőpiacon, de nem ez az egyetlen nyelvi eszköz, amelybe befektetni lehet; egyes esetekben a más nyelveken szerzett készségeket jobban meg lehet jutalmazni, mint az angolt. Ez jól mutatja az egynél több idegen nyelven történő tanítás és tanulás fontosságát, az Európai Tanács ajánlásait követve, amelyeket az „anyanyelv + két idegen nyelv” (MT+ 2 = LM+ 2) képletben foglaltak össze. Az idegennyelv-oktatás pozitív társadalmi jövedelmezőségi rátája azt mutatja, hogy a nyelvtanulás értékes befektetés a társadalom egésze számára. Bár az idegen nyelvi készségek fontosságát a foglalkoztathatóság szempontjából a különböző uniós dokumentumok hangsúlyozzák, az állítást alátámasztó empirikus bizonyítékok még mindig koraiak. Egyes tanulmányok azt mutatják, hogy a nyelvi készségek hozzájárulnak a bruttó hazai termékhez (GDP), de sajnos egyik tanulmány sem érinti az uniós országokat. A fogadó ország nyelvének/nyelveinek ismerete pozitív hatással van a migránsok munkajövedelmére és foglalkoztathatóságára. Egy vagy több közös nyelv jelenléte nagymértékben növeli az országok közötti kereskedelmi forgalmat. Ami a nyelv és a technológiai innováció közötti kapcsolatot illeti, bebizonyosodott, hogy a nyelvpolitika hatással van az innovatív vállalkozásoknál a szellemi tulajdonjogok – különösen a szabadalmak – védelme során felmerülő költségek megosztására.

A nyelvtanulás támogatása az Európán belüli mobilitás előmozdítása és a befogadó országban való befogadás előmozdítása érdekében a piacgazdasági státusz egyik célja. Empirikus bizonyítékok támasztják alá azt az állítást, hogy a nyelvtanulás megkönnyíti a mobilitást. A fogadó ország nyelvének beszélése majdnem ötszörösére növeli az országba irányuló migrációt. Emellett a fogadó ország hivatalos nyelvének elsajátítása megkönnyítheti a befogadást. Az EU-ban azonban a jó és nagyon jó idegen nyelvi készségek még nem számítanak normának. Az európai polgároknak mindössze negyede mondja azt, hogy legalább két idegen nyelvet beszél. Ez az arány 2001 és 2012 között gyakorlatilag változatlan maradt. Az angol nyelv könnyedsége nem univerzális „alapismeret” Európában: az európai polgároknak mindössze 7%-a nyilatkozik arról, hogy nagyon jó szinten tud angolul idegen nyelven beszélni. A köztes és az elemi szintek sokkal szélesebb körben elterjedtek. Általánosságban elmondható, hogy az LM+ 2 képletben vagy egyetlen közvetítő nyelv előmozdításán alapuló nyelvpolitika nem oldja meg a mobilitás és a befogadás közötti feszültséget, mivel nem foglalkozik megfelelően az egyének mobilitási lehetőségeinek kiszámíthatatlanságával kapcsolatos problémával. A mobilitás és a befogadás előmozdítása és megkönnyítése érdekében európai és nemzeti szinten további intézkedésekre lehet szükség. A külföldi utazás előtt és/vagy közvetlenül a fogadó országba való érkezést követően a nyelvtanulásnak hozzáférhetőbbé és olcsóbbá kell válnia. Támogatni kell a többnyelvűbb közszolgáltatások és adminisztratív formanyomtatványok több nyelven történő biztosítását. Ez hangsúlyozza a fordítás és tolmácsolás fontosságát a többnyelvű kommunikáció európai kezelésében.

A piacgazdasági státusz harmadik általános célkitűzése a többnyelvűség előmozdítása az uniós intézményekben. A többnyelvűség a leghatékonyabb nyelvi rendszer az uniós polgárok felé történő információtovábbításra. Ha az angol lenne az egyetlen hivatalos nyelv az EU-ban, azok aránya 45% és 80% között lenne, a felhasznált mutatóktól és adatoktól függően. Az angol, francia és német alapú háromnyelvű politika kizárná az EU felnőtt lakosainak 26–50%-át. A kirekesztettek aránya jóval magasabb Dél- és Kelet-Európában. Emellett a gazdaságilag és szociálisan hátrányos helyzetű egyének általában kevésbé valószínű, hogy idegen nyelven beszélnek, és ezért fennáll a veszélye annak, hogy az EU megszünteti anyanyelvét vagy az alapfokú oktatás nyelvét. Ebből a szempontból a többnyelvűség hozzájárul a társadalmi kohézióhoz. Meg kell jegyezni, hogy a kizáráshoz nem csupán a nyelvek számának általános csökkenése vezetne; még a hivatalos nyelv jelenlegi alkalmazási területeinek csökkentése is hasonló hatással jár (pl. az Európai Bizottság weboldalain). Az egynyelvű és/vagy háromnyelvű politikához kapcsolódó nyelvi kizárási arányok növekedni fognak az Egyesült Királyság EU-ból való kilépését követően. Ez hangsúlyozza az EU külső kommunikációjának többnyelvű megközelítésének fontosságát.

Ebből a szempontból a piacgazdasági státuszban meghatározott három célkitűzés egyértelműen megfelelő, mivel összhangban vannak azokkal a problémákkal, amelyekkel a stratégiának szembe kell néznie. Ezért a piacgazdasági státusznak számos előnnyel kell járnia az uniós polgárok és az európai gazdaság számára. Többet lehetne tenni a mobilitás és a befogadás közötti feszültség enyhítése érdekében.

E jelentés második része a Bizottság által a piacgazdasági elbánás végrehajtása érdekében elfogadott intézkedéseket elemzi. Az ilyen intézkedések három típusa létezik. Az első az, hogy nagyon hasznos adatokat gyűjtsünk a tanulók és a diákok idegen nyelvi készségeiről (pl. a nyelvi készségekről szóló első európai felmérésről), valamint a felnőtt nyelvi készségekről (pl. Eurobarométer felmérés és felnőttoktatási felmérés). A

kezdemenyezések második csoportja olyan dokumentumok, weboldalak és jelentések közzététele, amelyek célja a nyelvi sokszínűség és a nyelvtanulás társadalmi és gazdasági előnyeinek tudatosítása. A konkrét eredménymutatók hiánya azonban megakadályozza, hogy értékeljük e kezdeményezések végső hatásait és hatókörét. A harmadik intézkedéstípus a nyelvtanulás közvetlen pénzügyi támogatása az egész életen át tartó tanulás programja és az Európai Szociális Alap révén. Az egész életen át tartó tanulás programja számos, a nyelvtanulással foglalkozó projektet finanszírozott, de az egyértelmű eredménymutatók hiánya nem teszi lehetővé e projektek hatékonyságának és költség hatékonyságának értékelését. Az Európai Szociális Alapot a bevándorlók foglalkoztathatóságának és integrációjának javítását célzó nyelvi képzésre használták fel, de nem tettek közzé olyan pontos számításokat, amelyek számszerűsítene az e célra fordított finanszírozás összegét és megbecsülik az elért hatásokat. Kevés kezdeményezés született a többnyelvűség külső dimenziójának előmozdítására.

Az uniós programok és a piacgazdasági státuszhoz való megfelelés érdekében hozott intézkedések költségeire és hatékonyságára vonatkozó információk általában nem teljesek. Pontosabban meg kell határozni a nyelvpolitika eredményeinek értékelésére szolgáló mutatókat. Nagyobb figyelmet kell fordítani a diákok és felnőttek nyelvi készségeinek javítását célzó programok végső hatásainak értékelésére. Nagy figyelmet kell fordítani a piacgazdasági státusz és más olyan uniós szakpolitikák közötti koherenciára, amelyek hatással lehetnek a nyelvi sokszínűségre és az LM+ 2 képlet alkalmazására, különösen a felsőoktatásban.

1 MES és az EU nyelvpolitikája

Főbb eredmények:

- A többnyelvűség „aranykora” a 2007–2010 közötti időszak volt. 2014 után a többnyelvűség nem szerepelt a Bizottság prioritásai között.
- A többnyelvűsége fordított figyelem jelenlegi hiánya nem indokolt.
- Az európai többnyelvűségi stratégiának (ESMS) három fő társadalmi-gazdasági célkitűzése van: 1) a társadalmi kohézió erősítése, a migránsok integrációja és a kultúrák közötti párbeszéd, 2) a munkaerő mobilitásának előmozdítása az egységes piacon, a foglalkoztathatóság és a növekedés Európában, 3) a többnyelvű kommunikáció hatékony és inkluzív kezelése a nemzetek feletti demokráciában.
- Az egész életen át tartó nyelvtanulás előmozdítása, valamint a fordítás és tolmácsolás támogatása az általános célkitűzések elérésének operatív célkitűzése.

1.1 A piacgazdasági státuszcéljai

Az Európai Tanács állásfoglalása a többnyelvűség európai stratégiájáról (SEM) (az Európai Unió Tanácsa 2008 b) az EU által közzétett, az általános európai nyelvpolitikával foglalkozó dokumentumok egyike. Ezért a piacgazdasági elbánást nem lehet elszigetelten vizsgálni. Két olyan releváns dokumentum létezik, amely megfelel e dokumentum céljainak, és ezek a következők:

az EU általános nyelvpolitikáját meghatározó hivatalos dokumentumok, például tanácsi állásfoglalások, bizottsági közlemények vagy európai parlamenti állásfoglalások. Ezek a dokumentumok négy területet fednek le. Az első terület az oktatás, különösen a nyelvtanulás és a nyelvtanítás. A második terület a nyelveknek a befogadás, a társadalmi kohézió, a kultúrák közötti párbeszéd, az európai polgárság és a nyelvi demokrácia szempontjából betöltött szerepére és fontosságára vonatkozik. Harmadszor, különböző dokumentumok foglalkoznak a nyelvi készségeknek az egyének mobilitására, foglalkoztathatóságára és a vállalkozások versenyképességére gyakorolt hatásával. A negyedik szakpolitikai terület, amely 2000 után meglehetősen marginálissá vált, a kisebbségi nyelvek támogatását érinti.

külső szakértők által készített jelentések vagy tanulmányok az uniós nyelvpolitika több aspektusáról.

Emellett számos olyan hivatalos dokumentum, jelentés vagy tanulmány létezik, amely közvetetten vagy mellékesen más témák – például a felnőtt migránsok és gyermekeik integrációja, a központosított európai szabadalom létrehozása és a felsőoktatás – szempontjából hivatkozik a nyelvekre vagy a nyelvpolitikára. Nem fogjuk figyelembe venni az Európai Parlament nyelvi problémáival kapcsolatos kérdéseket, a Bíróság vagy az európai ombudsman nyelvi problémákkal kapcsolatos határozatait, valamint az uniós nyelvpolitika belső jellemzőivel foglalkozó dokumentumokat, mint például a nyelvi rendszert meghatározó rendelkezéseket (pl. az 1/58. sz. rendelet). Fontos a közzétett dokumentumok állománya (lásd a 2016. évi Gazzola-t a sajtóban az áttekintésért). 1981 és 2015 között például az uniós intézmények és szervek mintegy 100, az a) csoporthoz tartozó dokumentumot tettek közzé, míg 1996 és 2015 között az EU 70 csoportkiadványt tett közzé (b). E tájékoztató feljegyzésben nem lehetséges és nem is releváns e

dokumentumok összefoglalása. Mindazonáltal néhányat meg kell említeni a piacgazdasági státuszról szóló tanácsi állásfoglalás kontextusba helyezése és az európai nyelvpolitika általános keretének bemutatása érdekében.

A többnyelvűség aranykora valószínűleg a 2007–2010-es időszak volt. Abban az időben a Bizottságnak volt egy teljes körű többnyelvűségi biztosja (Orbán úr). Ebben az időszakban számos fontos szakpolitikai dokumentumot tettek közzé, köztük a piacgazdasági elbánást is. Meg kell említenünk többek között a Bizottság *"Többnyelvűség: eszköz Európa számára és közös kötelezettségvállalás"* (Európai Bizottság, 2008) és az *Európai Parlament 2009. március 24-i állásfoglalása a többnyelvűségről* (Európai Parlament, 2008). Ez természetesen nem jelenti azt, hogy 2007 előtt nem fordítottak figyelmet a nyelvi sokszínűségekre. 2007 előtt a többnyelvűség az oktatásért, kultúráért és többnyelvűségért felelős európai biztos kifejezett szakpolitikai területe volt (2004 és 2007 között Figel úr vezette), és fontos kérdés volt az oktatásért, a kultúráért, az ifjúságpolitikáért, a médiáért és a sportért felelős biztos napirendjén (1999 és 2004 között Viviane Reding elnökletével). 1999 és 2007 között számos fontos szakpolitikai dokumentumot tettek közzé a nyelvtanulásról, például a nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség *előmozdításáról szóló bizottsági közleményt. A 2004–2006 közötti időszakra szóló cselekvési terv (2003), a Bizottság „új keretstratégiája a többnyelvűségért” (2005), valamint az Európai Tanács 2002-ben Barcelonában tartott következtetései*, amikor a Tanács azt ajánlotta, hogy a tagállamok anyanyelvükön kívül legalább két idegen nyelvet tanítsanak (ezt a képletet néha „anyanyelv + 2” vagy LM+ 2) néven említik. Érdemes megemlíteni a *nyelveurópaiévének 2001-es megszervezését*. 2010 után azonban a többnyelvűség visszakerült az oktatás és a kultúra tárcájába (amelyet Vasziliu asszony tart), majd 2014-ben, amikor a Jean-Claude Juncker vezette szakbizottság hivatalba lépett. Röviden, a 2000 és 2010 közötti évtized olyan időszak volt, amikor a nyelvi sokszínűség és a többnyelvűség sokkal láthatóbb volt, mint ma. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a többnyelvűség és a nyelvpolitika a mai Európában kevésbé fontos és releváns, mint a múltban, éppen ellenkezőleg. Erre a pontra a következtetésekben térek vissza.

ASEM felhívja a tagállamokat és a Bizottságot, hogy hajtsanak végre háromféle intézkedést. Az ilyen cselekményeket néha más hivatalos dokumentumok is megemlítik. Az első a **nyelvtanulás egész életen át tartó megerősítése** (a SEM 2. pontja). Ez azt jelenti, hogy több erőforrást kell befektetni a nyelvoktatásba az oktatás mindenszintjén (azaz a kötelező, a szakképzési és a felsőoktatásban), javítani kell a nyelvtanulási lehetőségeket formális, nem formális és informális környezetben, támogatni kell a nyelvtanárok képzését, és be kell vonni őket a nemzetközi csereprogramokba. A nyelvpolitikáról és -tervezésről szóló szakirodalomban (LPP = PPL) ez az *akvizíciós tervezés* (lásd Hornberger 2006).

A piacgazdasági státusz 5. pontjában a Tanács felkéri a Bizottságot és a tagállamokat, hogy **világszerte népszerűsítsék az uniós nyelveket**. E célból a Tanács javasolja a tagállamok kulturális intézményei közötti együttműködés megerősítését, valamint a nyelvtanulás, valamint a kulturális és nyelvi sokszínűség területén működő szervezetekkel való együttműködés megerősítését. Az LPP = PPL-ben ezt hívják *állami tervezésnek*.

Végezetül a Tanács hangsúlyozza a **fordítási ágazat fontosságát**, és ösztönzi a szövegek

és filmek fordításának támogatására, a fordítók képzésére, valamint a többnyelvű terminológiai adatbázisok és nyelvi technológiák fejlesztésére irányuló fellépéseket¹.

Ennek a tájékoztató dokumentumnak nem az a célja, hogy megvitassa az imént bemutatott három intézkedést, vagy nem alapvetően. Inkább a **piacgazdasági elbánás három implicit vagy kifejezett általános célkitűzésére** összpontosítunk. Az egész életen át tartó nyelvtanulás előmozdítása és a fordítási ágazat támogatása nem a piacgazdasági státusz végső célja. Ezek az általános társadalmi-gazdasági célkitűzések elérésének előfeltételei, nevezetesen:

1. A társadalmi kohézió, a migránsok integrációja és a kultúrák közötti párbeszéd megerősítése (SEM 1. pont)
2. A munkaerő mobilitásának előmozdítása az egységes piacon, a foglalkoztathatóság és a növekedés előmozdítása Európában (a SEM 3. pontja);
3. a többnyelvű kommunikáció hatékony és inkluzív kezelése a nemzetek feletti demokráciában (végleges ajánlások a Bizottságnak).

A piacgazdasági státuszt e három általános cél fényében kell értékelni.

A piacgazdasági státusz első célja a többnyelvűség előmozdítása a „társadalmi kohézió, a kultúrák közötti párbeszéd és az európai integráció megerősítése” céljából. Ezeket a fogalmakat formálisan sem a piacgazdasági elbánásban, sem a *"Többnyelvűség: eszköz Európa számára és közös kötelezettségvállalás"*(Európai Bizottság, 2008 e). Ebben a cikkben ezért a következő munkameghatározásokat fogadjuk el².

A *társadalmi befogadás* úgy határozható meg, mint az a folyamat, amelynek során az adott területen élő emberek – társadalmi-kulturális háttérüktől függetlenül – teljes mértékben kiaknázhatják a bennük rejlő lehetőségeket az életben. A közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést előmozdító politikák és a polgárok számára az életüket érintő döntéshozatali folyamatokban való részvételt lehetővé tevő intézkedések a társadalmi befogadás javítására irányuló erőfeszítések példái. A *társadalmi kohézió* olyan szomszédos fogalom, amely egy olyan társadalom jellemzőjeként határozható meg, amelyben minden csoport rendelkezik az összetartozás, a részvétel, a befogadás, az elismerés és a legitimitás érzésével. Az Európa Tanács a *kultúrák közötti párbeszédet* úgy határozza meg, mint „nyílt és tiszteletteljes véleménycserét a különböző kultúrákhoz tartozó egyének és csoportok között, ami a másik kultúra általános megítélésének mélyebb megértéséhez vezet”³. Bár az *európai* integrációnak nincs formális meghatározása, ezt a kifejezést úgy értelmezhetjük, mint az a dinamikus folyamat, amellyel az EU fokozatosan politikai entitássá fejlődött. Utal azokra a részleges kölcsönös függőségekre, amelyeket fokozatosan kiterjesztettek a gazdaságról a politikai szférára.

Ezek a fogalom meghatározások túl tágak és túl homályosak ahhoz, hogy konkrét szakpolitikai célként értelmezzék őket, és azokat jobban meg kell határozni (a

1 A 3.4. szakasz részletesen tárgyalja az olyan programok vagy adatbázisok különböző példáit, mint a Kreatív Európa, az interaktív terminologie for Europe (IATE) és a közigazgatások gépi fordítási rendszere.

2 A társadalmi befogadás és kohézió fogalom meghatározásait az Egyesült Nemzetek Szociálpolitikai és Fejlesztési Osztálya módosította <http://undesadspd.org/socialintegration/definition.aspx>

3 lásd: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp#P30_3374

következtetésekben visszatérünk erre a szempontra). Ebben a cikkben ezért e fogalmaknak a MES-ben és más, a többnyelvűségről szóló hivatalos nyilatkozatokban – például a többnyelvűségről szóló, 2008. május 22-i tanácsi következtetésekben (az Európai Unió Tanácsa 2008a) és a többnyelvűségről szóló, 2009. március 24-i európai parlamenti állásfoglalásban (Európai Parlament 2008) – megjelenő konkrét értelmezésére összpontosítunk.

A társadalmi kohézió, a kultúrák közötti párbeszéd és az európai integráció erősítése különböző dolgokat jelenthet. Először is, a felnőtt migránsok és gyermekeik nyelvi integrációja minden bizonnyal a piacgazdasági státusz egyik kifejezett célja (lásd még az Európai Bizottság által 2008-ban közzétett, a *migrációról szóló zöld könyvet*b). Ez nem jelenti azt, hogy az integráció nem teszi lehetővé a migránsok számára, hogy megtartsák származási országuk nyelvét (nyelveit). Másodszor, az idegen nyelvi készségek elsajátítását lehetővé kell tenni és elérhetővé kell tenni a társadalomban bárki számára. Más szóval, a nyelvtudás nem lehet az elit előjoga. Az idegen nyelvi készségeknek és a nyelvi integrációnak elő kell segítenie annak elkerülését, hogy egy adott társadalomban nyelvi akadályok által megosztott (vagy akár szegregált) „párhuzamosközösségek” alakuljanak ki. Ez nemcsak a migránsokra, hanem a külföldre utazó uniós polgárookra is vonatkozik. A nyelvi készségek megkönnyítik a kultúrák közötti párbeszédet, mivel javítják az uniós polgárok azon képességét, hogy megértsék más európaiak (és a migránsok) kultúráját, és ezáltal hozzájárulnak az európai integrációhoz.

A piacgazdasági státusz második általános célkitűzése „a munkaerő mobilitásának előmozdítása az egységes piacon, a foglalkoztathatóság és a növekedés előmozdítása Európában”. A mobilitás olyan kifejezés, amely különböző jelenségekre utal: i mmigration (az országba belépőkülföldiek), *kivándorlás* (az országot elhagyó állampolgárok), *visszatérési migráció* (az országba visszatérő állampolgárok) és *körkörös migráció* (az országok között mindkét irányban mozgó állampolgárok)" (Vandenbrande 2006:9). Ez a célkitűzés szintén nagyon általános, de viszonylag könnyebb meghatározni és mérni, mint az előbbi. Meg kell jegyezni, hogy a második általános célkitűzés az elmúlt 15 évben a többnyelvűségről szóló uniós diskurzusban dominánssá vált. A 2000-es évek eleje óta az idegennyelv-tanulásról szóló uniós beszédek egyre inkább kapcsolódnak az EU-nak a *2000-2010 -es lisszaboni menetrendben és azEurópa 2020 menetrendben* (Krzyzanowski ésWodak 2011) meghatározott általános társadalmi-gazdasági célkitűzéseinek eléréséhez⁴.

Ez nem jelenti azt, hogy a nyelvtanulás kulturális vagy kognitív szempontjait figyelmen kívül hagyták. Az EU nyelvpolitikájának hatóköre sokkal inkább kibővült. Az idegen nyelvi készségeket egyre inkább a humán tőke olyan formájának tekintik, amelygazdasági előnyökkeljárhat az egyének, a vállalkozások és a gazdaság egésze számára. Az Európai Bizottság "*Többnyelvűség: Európa számára előnyt jelent és közös kötelezettségvállalást jelent*" (Európai Bizottság 2008 e), például a nyelvi készségeket olyan kapacitástípusként mutatják be, amely hozzájárul a gazdasági jóléthez, az európai vállalkozások versenyképességét növelő eszköz, valamint a humán tőke egy olyan formája, amely pozitívan befolyásolhatja a polgárok foglalkoztathatóságát. „*Atöbbnyelvűségúj stratégiai kerete*” című bizottsági közleményben(Európai Bizottság, 2005) az európai idegennyelv- ismeret fejlesztése kifejezetten kapcsolódik az európai projekt egyik központi célkitűzéséhez, nevezetesen a teljes körű gazdasági integráció megvalósításához. Ebben

4 A lisszaboni menetrend az Európai Bizottság által kidolgozott terv volt, amelynek célja, hogy az EU „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává váljon, amely 2010 előtt jobb és több munkahelyet és nagyobb társadalmi kohéziót biztosító fenntartható gazdasági növekedésre képes”. Az Európa 2020 stratégia az „intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés” tízéves stratégiája, amely jobban összehangolja a nemzeti és az európai szakpolitikákat.

a dokumentumban a Bizottság azzal érvel, hogy "az egységes piac hatékonyságához az Uniónak mobilabb munkaerőre van szüksége. A több nyelven rendelkezésre álló készségek növelik a munkaerő-piaci lehetőségeket."

A mobilitást javító nyelvi készségekről szóló tanácsi következtetésekből (az Európai Unió Tanácsa 2010) a nyelvi kompetenciákat a „versenyképes tudásalapú gazdaság kulcsfontosságú elemeként” írják le. Az idegen nyelvek ismerete minden uniós polgár számára létfontosságú kompetenciát jelent, amely lehetővé teszi számukra, hogy az Unión belüli szabad mozgás gazdasági és társadalmi előnyeit is élvezhessék.” A Bizottság *"Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a társadalmi-gazdasági eredmények javítása érdekében"* (Európai Bizottság 2012 f, Európai Bizottság 2012 d), a nyelvi készségeket "a fiatalok foglalkoztathatóságának és mobilitásának növelése szempontjából egyre fontosabbnak" nevezik; ezen túlmenően "az alacsony nyelvi készségek jelentős akadályt jelentenek a munkavállalók szabad mozgása előtt. A vállalkozásoknak a globális piacon való működéshez szükséges nyelvi készségekre is szükségük van. Az ilyen kijelentéseket megalapozott gazdasági okok támasztják alá. Ezt részletesebben a következő szakaszban tárgyaljuk.

A piaccgazdasági státusz harmadik célja a többnyelvű kommunikáció kezelése az uniós intézményekben. A Tanács felkéri a Bizottságot, hogy „különös figyelmet fordítson arra, hogy valamennyi hivatalos nyelven tájékoztatást nyújtson, és mozdítsa elő a többnyelvűséget a Bizottság honlapján”. Ez az ajánlás tükrözi az Európai Parlament fent említett ajánlását (2008), amelyben a Parlament hangsúlyozza "az EU hivatalos nyelvei közötti egyenlőség elismerésének szükségességét a köztevékenységek minden területén", valamint a 2008. évi tanácsi következtetéseket (2008a), amelyek hangsúlyozták, hogy "Európa nyelvi sokszínűségét meg kell őrizni, és a nyelvek közötti egyenlőséget teljes mértékben tiszteletben kell tartani. Az uniós intézményeknek kulcsszerepet kell játszaniuk e célkitűzések elérésében." A MES-ben a fordítás és tolmácsolás értékére, valamint a nyelvi ágazat jelentőségére helyezett hangsúly részben összefügg azzal, hogy a Tanács támogatja a többnyelvűséget az uniós intézményekben. Az EU valójában a fordítók és tolmácsok legnagyobb munkaadója a világon.

1.2 A piaccgazdasági elbánás költségeinek, előnyeinek és relevanciájának meghatározása

Általában véve a közpolitika "olyan, szándékosan koherens döntések vagy tevékenységek sorozata, amelyeket különböző köz- és néha magánszereplők hoznak vagy hajtanak végre, akiknek erőforrásai, intézményi kapcsolatai és érdekei eltérőek, azzal a céllal, hogy célzottan kezeljék a természetüknél fogva politikailag kollektívként meghatározott problémát. A döntések és tevékenységek e csoportja többé-kevésbé korlátozó jellegű formalizált intézkedésekhez vezet, amelyek gyakran a társadalmi csoportok (egyedek) magatartásának megváltoztatására irányulnak, amelyek vélhetően a megoldandó kollektív probléma (célcsoportok) gyökerét képezik vagy képesek megoldani a szóban forgó probléma negatív hatásait elszenvedő társadalmi csoport (végső kedvezményezettek) érdekében" (Knoepfel et al. 2007:24).

A nyelvpolitikákat a közpolitika olyan sajátos típusának lehet jellemezni, amely végső soron egy adott célcsoport nyelvi magatartásának megváltoztatására törekszik (vior Grin 2003, Gazzola 2014 vita). Konkrétabban, a nyelvpolitika olyan intézkedések összessége, amelyeket általában az állam, a regionális és a helyi hatóságok hoznak annak érdekében, hogy kifejezetten vagy hallgatólagosan befolyásolják egy vagy több nyelv korpuszát,

státuszát és elsajátítását. Amint azt az előző szakasz mutatja, a piacgazdasági státuszban javasolt egyes intézkedések vagy intézkedések a státusztervezés és a megszerzés tervezésének egyik formájának tekinthetők, például az egész életen át tartó nyelvtanulás előmozdításának célja, hogy nyelvi készségeik fejlesztésével megváltoztassa az egyének magatartását.

Mivel az egész életen át tartó nyelvtanulás és fordítás az EU egyéb általános társadalmi-gazdasági célkitűzéseinek megvalósításának eszközeként jelenik meg, a piacgazdasági státusz előnyeinek és hátrányainak (vagy „előnyöknek” és „költségeknek”) és elosztási hatásainak értékelését ezen általános célkitűzésekkel összhangban kell elvégezni. Mielőtt megvitatnánk, hogy a piacgazdasági elbánás előnyei és hátrányai hogyan jellemezhetők, emlékeztetni kell néhány fontos fogalom meghatározásra.

A közpolitikák kialakítása és végrehajtása gyakran ciklusként (vagy „szakpolitikai ciklusként”) jelenik meg, amelynek szakaszai a következőképpen foglalhatók össze⁵:

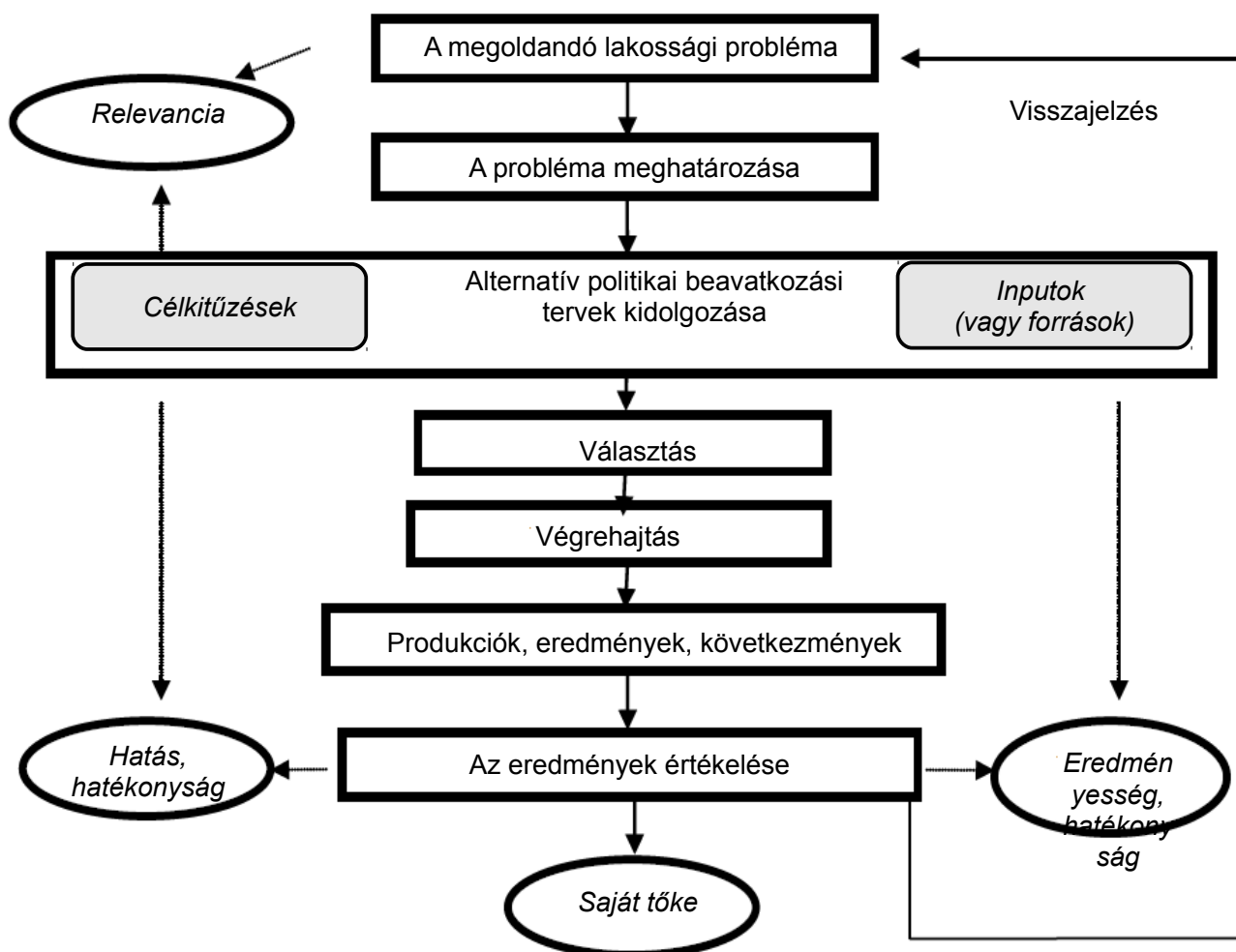
- a. egy megoldandó közprobléma kialakulása és észlelése (pl. a megfelelő nyelvi készségek hiánya a munkaerőpiacon, a mobilitást akadályozó nyelvi akadályok),
- b. a probléma megértése és meghatározása,
- c. lehetséges megoldások vagy alternatív cselekvési tervek kidolgozása és összehasonlítása (pl. a felnőtt nyelvi képzés előmozdításának alternatív módjai),
- D. megoldás kiválasztása,
- e. végrehajtás,
- F. Termékek és eredmények
- g. Az eredmények értékelése
- h. i. -(újra) egy probléma megjelenése és észlelése.

A közrend értékelése különböző kritériumok alapján történik. A legfontosabb kritériumok a következők: *relevancia*, *eredményesség*, *hatékonyság* (gyakran költséghatékonyság az alkalmazott kutatásban) és *méltányosság*. **A relevancia** annak értékelésére utal, hogy a politika kifejezett célkitűzései megfelelőek-e az általa kezelendő problémákkal kapcsolatban. A szakpolitika **hatékonyságának** értékelése azt jelenti, hogy tisztázzuk, milyen mértékben valósultak meg a célkitűzések. A hatékonysági értékelés megköveteli az elérendő célok mélyreható felülvizsgálatát, a szakpolitika és végső céljai közötti ok-okozati összefüggések elemzését, valamint a szakpolitikai eredmények mérését (lásd alább). A különböző szakpolitikák **hatékonyságának** (= eredményessége, költséghatékonyság szempontjából) értékelése azt jelenti, hogy a mozgósított erőforrásokat össze kell kapcsolni az elért eredményekkel. A szakpolitikai elemzés során **améltányosság** értékelése magában foglalja annak meghatározását, hogy ki veszít, ki nyer, és (ha lehetséges) mennyibe kerül, és hogy az alternatív politikák költségei hogyan oszlanak meg az egyének és a csoportok között.

Ezért a politikai elemzésben (például a HUETH és a Schmitz 2004) a „méltányosság” technikai koncepciójában nincs konkrét etikai tartalom, ezért az alternatív nyelvi politikáknak az érintett szereplőkre gyakorolt terjesztési hatása szempontjából figyelembe lehet venni a nyelvi politikák méltányosságát. Az 1. ábra a szakpolitikai ciklus főbb szakaszait foglalja össze. Az ovális buborékok jelentik az értékelési kritériumokat.

---

5 lásd Gazzola (2014 a: 53–54, Knoepfel et al. 2007) vita céljából.

Forrás: Gazzola (2014a 53–54)

1: Értékelési kritériumok és szakpolitikai ciklus

A szakpolitika **inputjai** (vagy forrásai) a beavatkozás végrehajtásához mozgósított összes pénzügyi, emberi, anyagi, szervezeti és szabályozási erőforrást jelentik. **A költségeket** a mozgósított források alapján számítják ki. A szakpolitika **eredményei** a szakpolitika közvetlen hatásai, azaz az, hogy mit finanszíroznak és érnek el a szakpolitika számára elkülönített forrásokból. Más szóval, az eredmények csak a közkiadások ellenértékéért érhetők el (egyes konkrét példák a következő szakaszokban találhatóak). Az eredmények (vagy **kimenetek** vagy **következmények**) a szakpolitika végső hatásai a befolyásolni kívánt változók tekintetében (pl. a foglalkoztathatóság előmozdítása a nyelvtanulás révén). A költség-haszon elemzésben a politika hasznait (vagy hasznait) pénzben kell mérni. Mindazonáltal a nyelvpolitikák előnyeinek azonosítása és kiszámítása komoly feladat, mivel a nyelv összetett jellege miatt módszertani és epistemológiai nehézségek merülnek fel, amelyek még messze nem oldódnak meg (lásd a 2003. évi Grin vitát). Meg kell jegyezni, hogy a nyelvi politikák előnyei nem csak a nyelvek **piaci** értékére korlátozódnak, hanem a nyelvek **nem jóvagy szimbolikus értékére** is (lásd: Grin és Vaillancourt 1997). A szakképzés során elsajátított nyelvi készségek például felhasználhatók a munkahelyen, és gazdasági előnyökkel járhatnak az egyének számára. Ugyanakkor javíthatják a különböző nemzeti háttérrel rendelkező emberek közötti kultúrák közötti párbeszédet is. A nyelvi politikák értékelése során az **előnyök vagy előnyök** a szakpolitika által közvetlenül érintett szereplőkre gyakorolt pozitív hatásokként kerülnek meghatározásra. Egyes esetekben az

ilyen juttatásokat pénzben is számszerűsíteni lehet, mint például a nyelvi képzésben részesült kétnyelvű munkavállalók megnövekedett jövedelmi különbségét, míg más esetekben más nem monetáris mértékegységeket kell alkalmazni. A nyelvi politikák értékelése során ezért egyszerűsítésekre van szükség (pl. „a szakképzés során megszerzett nyelvi készségek miatt munkát kereső munkanélküliek száma” és „az EU hivatalos nyelveit értő uniós polgárok százalékos aránya”). Néhány példa a következő szakaszokban kerül bemutatásra.

Az 1.ábrán bemutatott standard értékelési modell azonban csak bizonyos mértékben alkalmazható a piacgazdasági elbánásra. A SEM valójában nagyon általános célkitűzéseket határoz meg olyan nagyon különböző szakpolitikai területeken, mint például a munkaerőpiac, a társadalmi befogadás és az állampolgárság. Annak érdekében, hogy egyetlen kiemelt területen értékeljék a piacgazdasági státusz előnyeit és hátrányait, a politikai döntéshozóknak részletesebben meg kell határozniuk a célkitűzéseket, és tisztázniuk kell a befektetett erőforrásokat a várt eredményekkel összekötő logikai láncolatot. Ez természetesen túl konkrét lenne egy (bizottsági) állásfoglaláshoz, de nem a külön végrehajtási tervekhez. Ezenkívül az előnyöket egy sor eredménymutató segítségével kell meghatározni és azonosítani, és ami még fontosabb, megfelelő és megbízható adatokat kell szolgáltatni. Tudomásunk szerint ez az információ nem áll rendelkezésre, és ami rendelkezésre áll, az csak a piacgazdasági elbánás néhány aspektusához elegendő. Ezen akadályok leküzdésének egyik lehetséges módja az elemzés hatályának szűkítése, valamint a piacgazdasági elbánás általános célkitűzései relevanciájának értékelése és a Bizottság által a piacgazdasági elbánás végrehajtása érdekében hozott intézkedések hatásainak értékelése közötti különbségtétel.

Ez a jelentés két részből áll. Az első rész a piacgazdasági elbánás relevanciájának átfogó értékelését tartalmazza. Megvizsgáljuk a stratégia célkitűzései és a MES által megoldandó problémák közötti kapcsolatot. Ezt az értékelést a nyelvi közgazdasági szakirodalom empirikus és elméleti eredményei alapján végzik. Ez a jelentés bemutatja a többnyelvűségnek a gazdaságban, a társadalomban és az uniós intézményekben jelentkező előnyeire és hátrányaira vonatkozó különböző kutatási eredményeket. Ezek az eredmények általános, bár korlátozott képet adnak a nyelvpolitikai igényekről a jelenlegi többnyelvű európai környezetben. Ebben az összefüggésben értékeljük a piacgazdasági státusz átfogó célkitűzéseinek és ajánlásainak relevanciáját, azaz annak értékelését, hogy a piacgazdasági státusz olyan célkitűzéseket és intézkedéseket javasol-e, amelyek relevánsak a jelenlegi többnyelvű európai környezet néhány legfontosabb nyelvi problémájának megoldása szempontjából. Ha egy politika nem releváns, valószínűleg nem hoz hasznót a társadalom számára.

A jelentés második részében a Bizottságnak a piacgazdasági státusz végrehajtására irányuló intézkedéseire összpontosítunk. Összefoglaljuk az ilyen intézkedésekhez rendelkezésre álló bizonyítékokat, és lehetőség szerint az 1.ábrán bemutatott egyszerű keret segítségével adatokat mutatunk be az előnyeiről és hátrányairól. A vita rávilágít azokra a célkitűzésekre, amelyek további támogatásra szorulhatnak, valamint a piacgazdasági státusz végrehajtásának jobb nyomon követéséhez szükséges adatok és információk típusát.

2 A többnyelvű európai kontextus

Főbb eredmények:

- Az idegen nyelvi készségek általában gazdasági előnyökkel járnak az egyének számára a pozitív jövedelemkülönbségek tekintetében. A nagyon jó nyelvi készségeket sokkal több jutalmazták, mint a korlátozott nyelvtudást. Az angol nyelvnek vitathatatlan gazdasági értéke van az európai munkaerőpiacon, de nem ez az egyetlen eszköz, amelybe befektetni lehet; bizonyos körülmények között a más nyelveken szerzett készségeket jobban meg lehet jutalmazni. Ez hangsúlyozza annak fontosságát, hogy egynél több idegen nyelvet tanítsunk az európai országok oktatási rendszereiben.
- Az idegennyelv-oktatás pozitív társadalmi jövedelmezőségi rátája azt mutatja, hogy a nyelvtanulás értékes befektetés a társadalom egésze számára.
- Bár a különböző uniós dokumentumok kiemelik az idegen nyelvi készségek fontosságát a foglalkoztathatóság szempontjából, az állítás alátámasztására szolgáló empirikus bizonyítékok továbbra sem elegendők. Mindazonáltal a fogadó ország nyelvének/nyelveinek ismerete pozitív hatással van a migránsok munkajövedelmére és foglalkoztathatóságára.
- Egyes tanulmányok azt mutatják, hogy a nyelvi készségek hozzájárulnak a bruttó hazai termékhez (GDP), de sajnos egyik tanulmány sem érinti az Európai Uniót.
- A közös hivatalos vagy beszélt nyelv jelentősen növeli az országok közötti kereskedelmi forgalmat.
- A nyelvi politika hatással lehet az európai innovatív vállalatoknál a szellemi tulajdonjogok szabadalmak révén történő védelme érdekében felmerülő költségek megosztására. Ez a központosított hatályú európai szabadalom tervezetével kapcsolatban méltányossági aggályokat vethet fel.
- A nyelvtanulás megkönnyíti a mobilitást. Egy ország nyelvének beszélése körülbelül ötszörösére növeli annak a valószínűségét, hogy az országba vándorol.
- Az „anyanyelv plusz két idegen nyelv” vagy az egyetlen közvetítő nyelv népszerűsítése nem elegendő az Európán belüli mobilitás és a befogadó ország társadalmába való integráció előmozdításához.
- Az európai polgároknak mindössze negyede mondja azt, hogy legalább két idegen nyelvet beszél. Ez az arány 2001 és 2012 között gyakorlatilag változatlan maradt. Az európaiak túlnyomó többsége általános vagy középfokú idegennyelv-tudással rendelkezik. A nyelvtudás szintje a közeljövőben várhatóan javulni fog, de csak bizonyos mértékben.
- Az uniós polgároknak mindössze 7%-a nyilatkozik arról, hogy nagyon jó szinten tud angolul idegen nyelven beszélni. A közbenső és elemi szintek sokkal gyakoribbak. Annak ellenére, hogy hatalmas beruházások az angol tanítás az oktatási rendszerben, kétnyelvűség nem várható a közeljövőben. Az angol nyelvtudás nem univerzális „alapvető kompetencia” Európában.
- További intézkedésekre van szükség a mobilitás és a befogadás közötti feszültség enyhítése érdekében, azaz könnyebbé és kevésbé költségessé kell válnia annak a lehetőségnek, hogy a külföldi tartózkodás előtt és/vagy közvetlenül a fogadó országba való érkezést követően ténylegesen tanuljanak egy nyelvet.

- Ha az uniós intézmények kizárólag angolra vagy háromnyelvű, angol, francia és német alapú rendszerre épülő egynyelvű politikát fogadnának el, az uniós polgárok nagy százalékát kizárnák az EU-val való kommunikációból. A kirekesztettek aránya Dél- és Kelet-Európában igen magas lenne.
- A többnyelvűség továbbra is a leghatékonyabb nyelvi rendszer az irodalomban általában tanulmányozott alternatívák között.
- A gazdaságilag és szociálisan hátrányos helyzetű emberek általában kevésbé valószínű, hogy idegen nyelven beszélnek, ezért nagyobb eséllyel sérül, ha az EU nem használja anyanyelvét vagy alapfokú oktatási nyelvét. A többnyelvűség hozzájárul a társadalmi kohézióhoz.
- Nem csak a nyelvek számának általános csökkenése következik be, ami kizáráshoz vezetne. Még a hivatalos nyelv jelenlegi alkalmazási területeinek csökkenése is hasonló hatással járna.
- Az egynyelvű vagy háromnyelvű politikához kapcsolódó nyelvi kizárási arányok a „Brexit” után emelkedni fognak. Ez hangsúlyozza a többnyelvű megközelítés fontosságát az EU külső kommunikációjában.

Az előző szakaszban bemutatott három általános célkitűzés az európai többnyelvű környezet három egymástól függő aspektusára vonatkozik, nevezetesen a gazdaságra, a társadalomra és az uniós intézményekre. E szakasz célja – anélkül, hogy kimerítő jellegű lenne –, hogy bemutassa az ezekkel a témákkal foglalkozó közgazdasági tudományos kutatás néhány releváns eredményeit. Ez a 4. szakasz kiindulópontja, ahol a piactudományi státusz végrehajtására irányuló uniós intézkedéseket az alábbiakban bemutatott empirikus bizonyítékok összefüggésében vitatják meg.

2.1 Többnyelvű gazdaság

A nyelvi és gazdasági változók közötti kapcsolat a többnyelvűségről szóló tudományos publikációk növekvő körének középpontjában áll (a részletes bibliográfiát lásd Gazzola et al. 2016, a felméréseket lásd még Grin 2003, Zhang és Grenier 2013,). Az ebben a munkában tárgyalt kérdések némelyike releváns a piactudományi elbírás szempontjából, mivel gyakran emlékeztetnek a többnyelvűséget támogató gazdasági érvekre. Ezért hasznos megemlíteni néhány legfontosabb eredményt ezen a területen.

2.1.1 Nyelvi készségek, mint a humántőke egyik formája

Az első kutatási vonal a második vagy idegen nyelvi készségeknek az egyének jövedelmére és szakmai státuszára gyakorolt nettó hatásainak becslésére összpontosít. Ez azt jelenti, hogy egy adott országban vagy régióban társadalmi-gazdaságilag nem domináns nyelv ismerete (pl. Franciaországban a spanyol nyelv) gazdasági előnyökkel jár-e az egyének számára. A második kutatási vonal a bevándorlók jövedelme és a domináns helyi nyelvtudásuk (pl. német a törökök számára Németországban) közötti kapcsolatra összpontosít. Ebben a részben bemutatjuk az első tanulmányozócsoporthoz tartozó eredményeit. A 2.2. szakasz a nyelvi készségeknek a migránsok jövedelmére gyakorolt hatását tárgyalja.

2.1.1.1 Jövedelemkülönbségek

A nyelvi készségek a humán tőke olyan formájának tekinthetők, amely gazdasági előnyökkel jár az egyének számára, mivel befolyásolhatják termelékenységüket, és ezáltal növelhetik hatékonyságukat a munkahelyen (pl. gyorsabb vásárlás vagy értékesítés, valamint új hálózatok létrehozása). Az ilyen juttatásokat általában úgy becsülik meg, hogy

kiszámítják az adott nyelvet másodikként vagy idegen nyelvként ismerő egyének nettó jövedelmi különbözetét, ugyanakkor minden tényező egyenlő (azaz az összes többi releváns változó állandó szinten tartása). A jövedelemkülönbségekre vonatkozó becslések általában a nagy adathalmazok ökonometriai elemzésének eredményei. Ez lehetővé teszi más releváns társadalmi-gazdasági változók – például a munkatapasztalat, az iskolai végzettség és a válaszadók családi állapota – ellenőrzését.

Kevés tanulmány foglalkozik az idegen nyelvi készségekkel kapcsolatos jövedelemkülönbségekkel Európában. Ennek fő oka a megfelelő és megbízható adatok hiánya. Ez a szakasz a különböző európai országokra (nem feltétlenül az EU-ban) vonatkozó eredményeket mutat be. Az 1. táblázat a többnyelvű személyek nettó jövedelemkülönbségét mutatja Svájc három különböző nyelvi régiójában. Az eredményeket nyelv és a válaszadók által jelentett nyelvismereti szint szerint kellel választani. Az ország francia nyelvű részén például egy nagyon jó német készségekkel rendelkező ember átlagosan 23,2%-kal többet keres, mint bárki, akinek nincs ilyen készsége, másfelől minden egyenlő. Az alapszintű vagy jó képzettségi szinthez kapcsolódó jövedelemkülönbségek alacsonyabbak.

Nyelv	Nyelvi régió	A mesterség szintje		
		Alapszintű	Jó	Kiváló
Német	Francia nyelvű	10	12,4	23,2
	italofon	N.S.	N.S.	27,6
Francia	Németül beszélő	N.S.	15,1	15,5
	italofon	N.S.	14,1	23,4
Magyar	Francia nyelvű	N.S.	N.S.	N.S.
	Németül beszélő	N.S.	19,4	25,1
	italofon	7	N.S.	29,3
n.s. = nem jelentős			forrás: Vigyor (1999, 8. árucsoport)	

1: jövedelmi különbözete Svájcban (férfiak). Százalékos eredmények

Di Paolo és Tansel (2015) azt mutatják, hogy a török munkaerőpiacon az orosz és az angol mint idegen nyelv ismerete átlagosan pozitív jövedelemkülönbséget eredményez az egyének számára (20%, illetve 10,7%). Ezek a különbségek növekednek a készség szinttel. A francia és a német nyelv ismerete szintén pozitív, de kisebb mértékben (8,4%, illetve 8,2%). Németországban a jó angol nyelvtudás mintegy 12%-os pozitív jövedelemkülönbséget eredményez azokban az esetekben, amikor ilyen készségeket használnak (Stöhr, 2015); más idegen nyelvek ismerete néhány speciális szakmában jutalmazható. Williams becslései szerint a második nyelv használatát a munkahelyen 3% és 5% közötti pozitív jövedelemkülönbség jellemzi különböző nyugat-európai országokban (Williams, 2001). A szerző által tanulmányozott 14 nyugat-európai országban az angol a legelterjedtebb nyelv, de egyes országokban a német, a francia és az olasz használatát is díjazták. Ginsburg és Prieto (2011) tanulmányozza az idegen nyelvi készségeknek (és azok munkahelyi használatának) az egyének jövedelmére gyakorolt hatásait Ausztriában, Dániában, Finnországban, Franciaországban, Németországban, Görögországban, Olaszországban, Portugáliában és Spanyolországban. Az eredményeket

a 2. táblázat mutatja be. Az ellenőrzés szintje nincs meghatározva. Az eredmények azt mutatják, hogy az angol nyelvtudás minden vizsgált országban pozitívan jutalmazódik a munkaerőpiacon. Egyes országokban a francia és a német nyelvtudás is pozitívan jutalmazható, és néha még az angol nyelvtudásnál is több.

Ország	Nyelv		
	Magyar	Francia	Német
Ausztria	11	N.S.	/
Dánia	21	N.S.	-11
Finnország	23	N.S.	N.S.
Franciaország	29	/	46
Németország	26	N.S.	/
Görögország	15	24	N.S.
Olaszország	18	21	28
Portugália	31	34	N.S.
Spanyolország	39	49	N.S.
n.s. = nem jelentős		forrás: Ginsburg és Prieto (2011:612)	

2: a nyelvi készségek díja a különböző európai országokban. Százalékos eredmények

Az e szakaszban említett tanulmányok sok tekintetben eltérnek egymástól. Az adatkészletek mind minőségük, mind a vizsgált időszak tekintetében eltérőek. A szerzők különböző becslési stratégiákat fogadtak el, és ez megmagyarázhatja, hogy az elért eredmények nagysága miért változik jelentősen. Emellett egyes cikkekben a szerző(k) tanulmányozzák a nyelvtudásnak az egyének jövedelmére gyakorolt hatását, míg más dokumentumokban a tanulmányozott változó a nyelv használata a munkahelyen. Végül, nem mindig lehet tanulmányozni a különböző szintű nyelvtudás jövedelemre gyakorolt hatását. E hiányosságok ellenére **valamennyi tanulmány ugyanahhoz a következtetéshez közelít. Először is, a nyelvi készségekhez kapcsolódó jövedelmikülönbségek nem elhanyagolhatók. Ez arra utal, hogy az idegen nyelvek tanulása jó befektetés lehet az egyének számára. Másodszor, a nagyon jó nyelvi készségeket markánsabban jutalmazzák, mint a korlátozott nyelvi készségeket.** Ez az eredmény nyilvánvaló következményekkel jár az oktatáspolitikára nézve. Harmadszor, az angol nyelvnek vitathatatlan gazdasági értéke van az európai munkaerőpiacon, de nem az egyetlen nyelvi eszköz, amelybe befektethet; egyes esetekben a más nyelveken szerzett készségeket jobban meg lehet jutalmazni, mint az angolt. Ez hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az LM+ 2 képlettel összhangban egynél több idegen nyelvet tanítsanak az európai országok oktatási rendszereiben.

Az említett empirikus tanulmányok általában csak a nyugat-európai országokat vizsgálják, és a széles körben beszélt nyelvekre összpontosítanak, mivel több adat áll rendelkezésre. Ennek eredményeként a szerzők kiszámítják a jövedelmi különbségek becslését, amely megfelel azoknak a nyelveknek, amelyeket az emberek már ismernek (jellemzően azért, mert az iskolában tanulták őket), de **keveset tudunk a (még) kevésbé beszélt nyelvek gazdasági értékéről.**

2.1.1.2 Társadalmi megtérülési ráta

A nyelvtanulás nemcsak az egyének, hanem az egész társadalom számára is értékes befektetés lehet. Ahelyett, hogy jövedelemkülönbségeket keresnénk az egyének számára, most az általános szintet tanulmányozzuk. Az egyéni jövedelmi különbségek becslései alapján ki lehet számítani az idegennyelv-oktatás társadalmi megtérülési rátáját, azaz a társadalom egészének nyelvtanításába befektetett egy euró hozamának százalékos arányát. A 3. táblázat a nyelvtanítás társadalmi megtérülési rátáját mutatja Svájcban, amely azon kevés országok egyike, ahol rendelkezésre állnak adatok.

Nyelv	nyelvi régió		
	Francia nyelvű	Németül beszélő	italofon
Német	6,5%	n.d.	21,5%
Francia	n.d.	10%	11,7%
Magyar	4,7%	12,6%	n.d.
n.a. = nem áll rendelkezésre		forrás: Vigyor (1999:9. fejezet)	

3: Az idegennyelv-oktatás társadalmi megtérülési rátája Svájcban (férfiak)

Például egy euró közpénznek a német oktatásba történő befektetésének megtérülése Svájc olasz nyelvű részén 21,5%, ami meglehetősen magas a kockázatmentes pénzügyi tőke átlagos megtérüléséhez és a piacon történő hitelfelvétel hosszú távú költségéhez képest. Sajnos nincs adatunk más európai országokról. Ezek az **adatok azonban arra engednek következtetni, hogy a nyelvtanítás nemcsak kulturális, hanem gazdasági szempontból is értékes befektetés lehet a társadalom számára.**

2.1.1.3 Foglalkoztathatóság

Bár az idegen nyelvi készségek fontosságát a foglalkoztathatóság szempontjából a különböző uniós dokumentumok és a piactudományi státusz is kiemeli, a Bizottság Közös Kutatóközpontja által szolgáltatott **előzetes bizonyítékokon túl még mindig kevés empirikus bizonyíték támasztja alá ezt az állítást**(lásd Araújo et al. 2015). A szakirodalomban kevés cikk foglalkozik kifejezetten a nyelvi készségek foglalkoztatásra gyakorolt hatásával, és ezek a hozzászólások általában a helyi domináns nyelv és a bevándorlók foglalkoztatási lehetőségei közötti kapcsolatot tanulmányozzák (lásd Gazzola et al. 2016, áttekintést).

Araújo et al. (2015) fent említett tanulmányában a szerzők szerint az angol nyelvtudás pozitív és statisztikailag szignifikáns hatást gyakorol a foglalkoztathatóságra Németországban, Görögországban, Olaszországban, Lettországon, Litvániában, Luxemburgban, Hollandiában, Portugáliában és Szlovéniában. A hatást annak a valószínűsége méri, hogy egy olyan személy esetében, aki ismeri az angol nyelvet, szemben azzal, aki nem rendelkezik ilyen képességekkel, minden más dolog egyenlő. Cipruson, Spanyolországban, Finnországban és Máltán az angol *nyelvtudás* (azaz nagyon jó nyelvtudás) pozitív hatással van a foglalkoztathatóságra. A francia nyelv ismerete pozitív hatással van a foglalkoztathatóságra Máltán, Németországban, Dániában és Bulgáriában, Lettországon, Litvániában és Lengyelországban. A szerzők azonban nem adnak becslést e hatások nagyságrendjéről. Az Európai Bizottság Foglalkoztatási Főigazgatósága által nemrégiben készített tanulmány jobban rávilágított a munkaerőpiacon leginkább keresett

nyelvi készségekre, az online álláshirdetésekre összpontosítva (Beadle et al. 2015). Az eredmények azt mutatják, hogy a munkáltatók jelentős hányada magas szintű idegennyelv-ismeretet igényel.

Svájcban a többnyelvű munkaerő egy tagját – azaz a németet vagy angolt ismerő francia nyelvű lakosokat, valamint a franciául vagy angolul beszélő német nyelvű anyanyelvűeket – kevésbé valószínű, hogy kirúgják, mint egy egynyelvű személyt. Átlagosan, amikor a munkaerő ára 5%-kal emelkedik (azaz amunkaerő drágább), az egynyelvű foglalkoztatott munkaerő 8,7%-kal csökken, míg a többnyelvű munkaerő csak 3,7%-kal csökken (Grin et al. 2009).

2.1.2 A nyelvek hozzájárulása a GDP-hez és a kereskedelemhez

Kevés cikk foglalkozik azzal, hogy a nyelvek mennyiben járulnak hozzá a gazdaság által termelt összesített hozzáadott értékhez, azaz a bruttó hazai termékhez (GDP). **A nyelvtudás hozzájárulhat a hozzáadott érték megteremtéséhez, mivel hatékonyabbá teheti a beszerzési, termelési és értékesítési folyamatokat.** Svájcban az idegen vagy a második nyelvtudás (az angolra, a franciára és a németre korlátozva) a svájci GDP mintegy 10%-át teszi ki, és ennek az aránynak a fele az angol (Grin, Sfreddo és Vaillancourt 2010). A Quebec-re vonatkozó becslések a tartományi GDP mintegy 3%-át teszik ki.

Sajnos az uniós országokra vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre. Néhány tanulmányt azonban regionális szinten végeztek. Például a spanyolországi baszk kormány közelmúltbeli jelentése szerint a baszk nyelvhez kapcsolódó különböző tevékenységek gazdasági hatása az autonóm közösség regionális GDP-jének 4,2%-ára becsülhető (Gobierno vasco 2016). Lásd még a Bane Mullarkey Ltd.-t (2009) az írországi Galway Gaeltacht esetében.

Az ELAN-tanulmány (CILT 2006) az idegen nyelvi készségek hiányának az európai vállalatok exportjára gyakorolt hatását vizsgálja, a kis- és középvállalkozások (kkv-k) mintájára összpontosítva. Hasonló tanulmány készült a spanyolországi Katalóniára (Hagen 2010). McCormick (2013) azzal érvel, hogy általában pozitív kapcsolat áll fenn az adott ország GDP-je és a lakosság angol nyelvtudásának átlagos szintje között. A nyelvi készségek szintjét az angol nyelvismereti index (EPI) méri, amelyet az Education First nemzetközi oktatási vállalat fejlesztett ki, és amelyet a médiában népszerűsítene. A McCormick eredményei azonban egyszerű statisztikai korrelációs elemzésen alapulnak, és nem mutatnak valós ok-okozati összefüggést a PPE és a GDP között. Ezenkívül a felhasznált adatok önkiválasztási elfogultságtól szenvedhetnek.

A kereskedelem közös nyelvezetének következményeit különböző cikkek tanulmányozták (lásd többek között Mélyitz 2008, FIDRMUC és FIDRMUC 2015, Egger és Toubal 2016, Egger és Lassman 2016). **A cserék szerkezetét a nyelv három különböző módon befolyásolhatja.** Az országok megoszthatják a hivatalos nyelvüket, és ez általában geopolitikai kapcsolatok (pl. közös gyarmati történelem) jelenlétét jelzi. Közös anyanyelvük lehet abban az értelemben, hogy a két különböző országban élő emberek ugyanazt a nyelvet beszélik, mint az anyanyelvüket. Ez a kulturális affinitás mutatójának tekinthető. Végezetül, az országok megoszthatják egymással a közös beszélt nyelvet, jellemzően egy idegen nyelvként tanult nyelvet, ami lehetővé teszi a kommunikációt a különböző anyanyelvű emberek között. Az eredmények azt mutatják, hogy **egy közös nyelv (hivatalos vagy beszélt) átlagosan 44%-kal növeli a kereskedelmi forgalmat** (Egger és Lassmann 2012). A közös beszélt nyelv hatása erősebb, mint egy közös anyanyelv hatása, de mindkettő jelentősen pozitív (Egger és Lassman 2016). A Fidrmuc és a

FIDRMUC (2015) azt mutatja, hogy az EU-ban a nyelvek széles körű ismerete fontos tényező a külkereskedelemben, és különösen fontos szerepet játszik az angol.

2.1.3 Nyelvpolitika és innováció

A nyelveknek az ipari innovációra gyakorolt hatása még mindig hiányos. Ipari innováció alatt a szellemi tulajdonjogok által védett technológiai innovációt, például szabadalmakat, védjegyeket és ipari projekteket szeretnénk érteni. Bár néhány tanulmány foglalkozik a többnyelvűség és a kreativitás közötti kapcsolat kérdésével – és így a kreativitás révén megvalósuló innovációkérdésével - (Marsh és Hill 2009), **a nyelvi sokszínűség és az ipari innováció közötti kapcsolatról szóló cikkek a nyelvi politikák innovációra gyakorolt hatásaira összpontosítanak** (az önmagukban a nyelvekkel szemben).

A szellemitulajdon-intenzív iparágak meghatározása szerint a szellemitulajdon-jogok munkavállalónkénti átlaga (a szerzői jogot is beleértve) meghaladja az átlagot. Az EU-ban a szellemitulajdon-intenzív iparágak a foglalkoztatás 26%-át és a GDP 39%-át teszik ki; a szabadalomintenzív iparágak önmagukban az EU GDP-jének 13,9%-át és a teljes foglalkoztatottság 10,3%-át teszik ki (EPO-OHIM 2013). A müncheni (Németország) székhelyű Európai Szabadalmi Hivatal (EPO = ESZH) olyan regionális hatóság, amely szabadalmakat bocsát ki, és amelynek feladata, hogy az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 38 szerződő állama nevében európai szabadalmi bejelentéseket kérjen és vizsgálja meg. Az ESZH hivatalos nyelvei az angol, a francia és a német. Az ESZH megadja az európai szabadalmat, azaz a nemzeti szabadalmak „sugarát”, amelyet ezt követően a szabadalom jogosultja által kijelölt államokban érvényesíteni kell. Az érvényesítési eljárások magukban foglalják az érvényesítési és megújítási díjak megfizetését, és egyes esetekben a teljes szabadalom (vagy annak egy része, általában az igényigénylés) lefordítását az érintett ország egyik hivatalos nyelvére. A nyelvekkel és az európai szabadalmi rendszerrel foglalkozó cikkek többsége becslést ad az ilyen fordítási költségekről, és megvitatja azoknak a szabadalmi bejelentésre gyakorolt hatását, valamint azon országok számát, amelyekben az európai szabadalmakat érvényesítik (lásd Van Pottelsberghe és Mejer 2010, Van Pottelsberghe és François 2009, Harhoff, Hoisl et al. 2009). Az eredmények azt mutatják, **hogy a kiadás utáni fordítási költségek csökkenése valószínűleg pozitív hatással lesz a nyilvántartásba vett kérelmek számára.** A Gazzola (2014a, 2015) az ESZH-val szabadalomért folyamodó európai bejelentők számára a kiadás előtti fordítási költségekkülönbségeit vizsgálja. Az eredmények azt mutatják, **hogy a szabadalmi eljárásokhoz való hozzáférés összköltsége azon európai bejelentők esetében, akiknek az első nyelve nem angol, francia vagy német, legalább 27%-kal magasabb, mint az angol, a francia vagy a német bejelentő által viselt költség.**

Az ESZH nem része az uniós intézményeknek vagy szervezeteknek, és a piacgazdasági elbánás nem foglalkozik a szellemitulajdon-jogok kérdésével. A technológiai innováció azonban különböző módokon kapcsolódik az EU nyelvpolitikájához. 2012-ben az EU képviselői megállapodásra jutottak az egységes európai szabadalom – azaz „**egységes joghatással bíró európai szabadalom**” – létrehozásáról. Az egységes szabadalom olyan európai szabadalom, amelyet az ESZH a CEB (Európai Szabadalmi Egyezmény) szabályai és eljárásai alapján ad meg, és amely a szabadalom jogosultjának kérelmére egységes hatállyal bír az egységes szabadalmi rendszerrészterületén. Az Európai Szabadalmi Bíróság létrehozásáról szóló megállapodást az EU jelenleg ratifikálja. Ezen túlmenően még mindig nem világos, hogy az Egyesült Királyságban 2016. június 23-án a ratifikációs folyamatról tartott népszavazás eredménye hogyan fog történni. Elegendő annyit mondani, hogy a jelenleg hatályos rendeletek

előírják, hogy az egységes szabadalmat az angol, a francia és a német nyelv egyik nyelvén adják meg, és hogy az igénypontok másik két nyelvre történő lefordítása nem szükséges (az Európai Unió Tanácsa 2012). Mindazonáltal hozzáteszi, hogy nem szabad további fordítást készíteni ahhoz, hogy a szabadalom hathatósá váljon⁶. **Az egységes szabadalom nyelvi rendszere ezért csökkenteni fogja a kiadás utáni fordítási költségeket, de nem fogja visszafordítani az európai kérelmezők között a kiadás előtti fordítási költségekhez képest fennálló különbségeket.** A szabadalmi bejelentésnek az Európai Szabadalmi Hivatal egyik munkanyelvére történő lefordításának költségeit valójában csak egy rögzített felső határon belül, és csak a kérelmezők bizonyos kategóriái esetében kellene megtéríteni. A gépi fordítás segíthet csökkenteni a szabadalmi információk költségeit, de csak bizonyos mértékig. Az egységes szabadalom innovációs tevékenységekre gyakorolt hatását még nem lehet megbecsülni (az egységes joghatással bíró európai szabadalom várható költségeiről és előnyeiről szóló vita tekintetében lásd Danguy és Van Pottelsberghe de la Potterie 2011). Meg kell azonban jegyezni, hogy az uniós intézmények, szervek vagy ügynökségek munkanyelveinek számával és a kapcsolódó fordítási szabályokkal kapcsolatos **döntések hatással lehetnek az innovatív európai vállalatoknál a szellemi tulajdon-jogaik védelme érdekében felmerült költségek megosztására. Ez méltányossági problémákhoz vezethet.** Ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni az EU általános nyelvpolitikájában.

2.2 Többnyelvű vállalat

A SEM 3. pontjában a Tanács felszólítja a tagállamokat, hogy fektessenek be az idegennyelv-oktatásba annak érdekében, hogy előmozdítsák a munkaerő mobilitását az egységes piacon. Az ajánlás mögött komoly gazdasági okok állnak. A neoklasszikus gazdasági elmélet azt sugallja, hogy a termelési tényezők (munkaerő és tőke) mobilitása javítja a gazdasági hatékonyságot. Míg a munkaerő mobilitása csökkentheti a munkanélküliségi ráták közötti különbségeket a régiók között, ez a munkaerő-termelékenység marginális szintjével egyenlő, ami javítja a juttatás hatékonyságát. **A munkaerő mobilitása azonban az EU-ban továbbra is korlátozott jelenség.** Hivatalos adatok szerint "a 27 uniós tagállam egyikében a munkaképes korú polgárok mintegy 2%-a jelenleg egy másik tagállamban él és dolgozik. Összehasonlításképpen, az EU-ban tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok aránya csaknem kétszerese" (Európai Bizottság 2007 3). A legfrissebb adatok nem mutatnak jelentős változást. 2015. január¹-jén 15,3 millió ember élt egy másik uniós tagállamban állampolgársággal rendelkező uniós tagállamban (ez a teljes uniós népesség mintegy 3%-a)⁷. Különböző tényezők gátolják a nemzetközi mobilitást, amellett, hogy új nyelvet kell tanulni. Meg kell említenünk többek között a személyes okokat, például a családi kötelek elvesztésétől való félelmet, az adminisztratív és intézményi akadályokat, például az adórendszerek közötti különbségeket és a szakmai képesítések kölcsönös elismerésének nehézségeit (lásd: Vandenbrande

6 Egy 12 éves átmeneti időszak alatt a szabadalmi leírások angolra történő teljes fordítása, amennyiben az ESZH előtti eljárás nyelve francia vagy német, vagy a tagállamok egyik hivatalos nyelvére, amely az Unió egyik hivatalos nyelve, az ESZH előtti eljárás nyelve az angol. Olaszország és Spanyolország úgy döntött, hogy visszavonja az egységes szabadalmat, mivel a fordítási szabályokat diszkriminatívnak találta. 2015 szeptemberében Olaszországvégül úgy határozott, hogy megindítja a javasolt egységes szabadalomhoz való csatlakozásra irányuló eljárásokat. E határozat meghozatalára azt követően került sor, hogy az Európai Unió Bírósága elutasította a Spanyolország által az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén létrehozandó megerősített együttműködést végrehajtó rendeletekkel szembeni kereseteket (a C-146/13. sz., Spanyolország kontra Parlament és Tanács ügyben hozott ítélet, valamint a C-147/13. sz., Spanyolország kontra Tanács ügyben hozott ítélet).

7 Lásd: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics&oldid=292846

2006: 24 az áttekintésért).

Az idegennyelv-tanulás előmozdítása nemcsak a mobilitás megkönnyítése érdekében fontos; hozzájárulhat ahhoz is, hogy a mobilis személyek integrálódjanak a fogadó ország társadalmába. Alapvető szolgáltatók (egészségügyi, iskolai, helyi hatóságok és bíróságok) „egyre nagyobb mértékben kell kommunikálniuk más nyelveket beszélő emberekkel, miközben alkalmazottaik nem rendelkeznek az anyanyelvükön kívüli más nyelveken való munkavégzésre képzettséggel, és nem rendelkeznek interkulturális készségekkel” (Európai Bizottság, 2008c:21). Az európai országok előtt álló egyik kihívás valójában az emberek (például a munkavállalók, a diákok és a kutatók) mobilitásának ösztönzése, és ezzel egyidejűleg az újonnan érkezők nyelvi igényeinek való hely biztosítása a kirekesztés és a különálló közösségek kialakulásának elkerülése érdekében (Grin et al. 2014). **A kérdés ezért az, hogy az LM+ 2 képlet hozzájárulhat-e két látszólag egymásnak ellentmondó uniós társadalmi-gazdasági célkitűzés eléréséhez, nevezetesen az EU-n belüli mobilitás előmozdításához, valamint a befogadás és a társadalmi kohézió elősegítéséhez.** A kérdés mélyreható megvitatása túlmutatna e dokumentum korlátain⁸. Mindazonáltal hasznos kiemelni néhány központi pontot és néhány adatot bemutatni.

2.2.1 Mobilitás, befogadás és az „anyanyelv + 2” képlet

Empirikus bizonyítékok támasztják alá azt az állítást, hogy a nyelvtanulás megkönnyíti a mobilitást. **Egy ország nyelvének beszélése növeli annak a valószínűségét, hogy közel ötször vándorolnak ebbe az országba** (Aparicio Fenoll és Kuehn 2016). A kötelező oktatás során történő nyelvtanulás csökkenti az egyének, különösen a fiatalok migrációs költségeit. A fogadó ország hivatalos nyelvén elsajátított készségek megkönnyítik az újonnan érkezők felvételét (lásd a következő szakaszt). Jelenleg azonban **sem az LM+ 2 képlet, sem egyetlen járműnyelv előmozdítása nem elegendő e cél eléréséhez, és nem valószínű, hogy a belátható jövőben elegendő lenne.** Először is, az európaiaknak csak egy kisebb része beszél idegen nyelveket. Másodsor, tovább kell javítani az oktatási rendszerek hatékonyságát az idegen nyelvek tanítása terén. Harmadszor, és ami még alapvetőbb, sem az LM+ 2 képlet, sem az egyetlen közvetítő nyelv előmozdítása nem alkalmas az egyének költöztetési lehetőségei kiszámíthatatlanságának problémájára. Ez a rész ezeket a kérdéseket egymás után tárgyalja.

A 4. táblázat azoknak a legalább 15 éves uniós polgároknak a százalékos arányát mutatja be, akik azt állítják, hogy anyanyelvükön kívül legalább két nyelven is képesek beszélgetést folytatni. Az adatokat az Eurobarométer felmérés különböző hullámaiban tették közzé 200. cikk (1) bekezdésében, 2006-ban és 2012-ben. A többszörös bővítések következtében a tagállamok száma megváltozott. Az intertemporális összehasonlítás lehetővé tétele érdekében a 4. táblázat a 2006. és 2012. évi eredményeket mutatja be, amelyek az Európai Unióra 15, illetve 25-re vonatkoznak.

A 4. táblázat azt mutatja, hogy az európai polgároknak **csak egynegyede tud legalább két nyelven beszélni, és ez az arány 2001 és 2012 között gyakorlatilag változatlan maradt. Ez nem meglepő,** mert az oktatási reformok évtizedekig tart, hogy megmutassák hatásukat. Ezenkívül az Eurobarométer felmérés különböző hullámaiból származó adatok

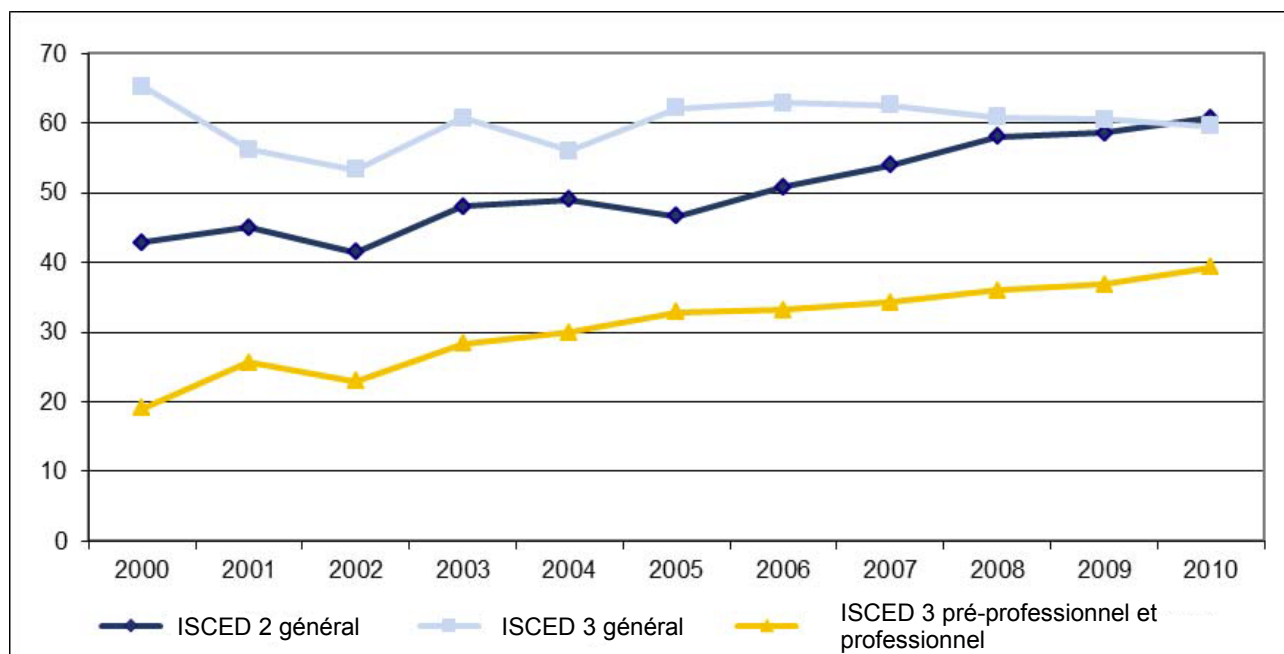
⁸ A befogadás és a mobilitás összeegyeztetésére irányuló különböző stratégiákról szóló tanulmány jelenleg a „Mobilitás és befogadás a többnyelvű Európában” (MIME) által társfinanszírozott projekt tárgyát képezi (2014–2018). Lásd: www.mime-project.org

csak bizonyos mértékben hasonlíthatók össze (lásd Ó Riagáin 2015), és bizonyos hibahatárt kell hagynunk a becslésekben.

EU	Az Eurobarométer felmérés hulláma		
	2001	2006	2012
EU 15	26	26	25
EU-25	n.d.	28	26
EU-27	n.d.	n.d.	25
n.a. = nem áll rendelkezésre	forrás: a szerző által összeállított táblázat		

4: Az európai polgárok kinyilvánítják, hogy anyanyelvükön kívül legalább két nyelven is képesek beszélgetést folytatni. Százalékos eredmények

A helyzet a jövőben javulni fog, de nem fog gyökeresen megváltozni. Az Eurobarométer felmérés harmadik hullámából (Európai Bizottság 2012a) származó adatok azt mutatják, hogy a fiatalok – különösen az 15–24 évesek – nagyobb valószínűséggel ismerik két idegen nyelvet (37%), mint az 55 év felettek (17%). A legalább két idegen nyelvet tanuló tanulók aránya növekszik. Az EU-ban a középfokú oktatás kezdetén (ISCED 3. szint) legalább két idegen nyelvet tanuló tanulók aránya továbbra is viszonylag állandó, amint az a 2. ábra mutatja.

2: azon tanulók százalékos aránya, akik legalább két idegen nyelvet tanulnak az EU-ban, 2000–2010 (forrás: Európai Bizottság, 2012c:39)

A legfrissebb adatok megerősítik, hogy az EU-28-ban az ISCED 3 általános szinten két vagy több idegen nyelvet tanuló diákok aránya 2009 és 2014 között gyakorlatilag változatlan maradt (Eurostat 2016). Emlékeztetni kell arra, hogy az ISCED = ISCED az oktatás egységes nemzetközi osztályozási rendszere (lásd a 6.1. mellékletet és a 6.2.

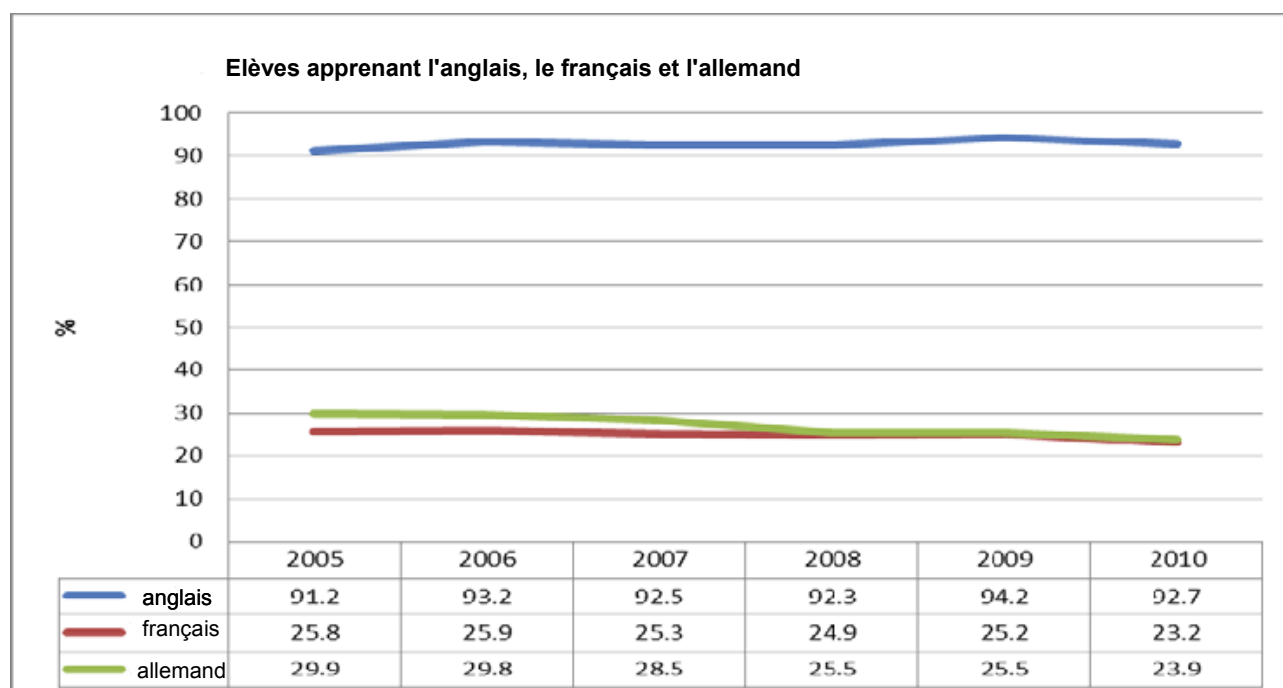
mellékletet).

A kötelező oktatás keretében történő nyelvtanulás azonban önmagában nem garantálja, hogy a tanulók többsége jól tanulja azokat. Köztudott, hogy a nyelvi készségek nem dichotomikus változók (pl.: Tudom/Nem tudom), de inkább egy összetett kontinuum, és hogy minden készség az elavulásnak van kitéve, ha nem használják eléggé. Bizonyos körülmények között elegendő lehet a tudás alapszintje (azaz a külföldi étkezés rendelésének lehetősége), de sok más kontextusban jó, sőt nagyon jó nyelvi készségekre van szükség (és jutalmazták a munkaerőpiacon, lásd a fenti 2.1.1. szakaszt). A 2012. évi Eurobarométer felmérés adatai azt mutatják, hogy az ellenőrzés szintje jelentősen eltér a polgárok között. **A válaszadók túlnyomó többsége arról számol be, hogy általános vagy közepes szintű nyelvismerettel rendelkezik.** Például azok közül, akik azt mondják, hogy van legalább egy kis angoljuk, csak 20%-uk tartja „nagyon jónak” a szintjét. **A nyelvtudás szintje várhatóan nem javul a közeljövőben.** Az első európai nyelvi kompetenciafelmérés (Európai Bizottság, 2012b) eredményei azt mutatták, hogy "az európai idegennyelv-tanulás eredménye gyenge: tízből csak négy diák éri el a „független felhasználói” szintet az első idegen nyelven, amely megfelel az egyszerű beszélgetés lehetőségének. Egynegyedelerte ezt a szintet a második idegen nyelven. Túl sok tanuló – az első nyelv 14%-a, a második pedig 20% – nem éri el az "alapfelhasználói" szintet, ami azt jelenti, hogy még segítséggel sem tudnak nagyon egyszerű nyelvet használni" (Európai Bizottság, 2012 d:1). Ebből a szempontból az empirikus bizonyítékok azt mutatják, hogy az **LM+ 2 képlet még mindig nem valóság az európaiak többsége számára.** Bár az elmúlt két évtizedben jelentős és biztató előrelépés történt az oktatási rendszerek terén, **még mindig sok lehetőség van a haladásra.**

Ha azonban az európaiak többsége (vagy legalább a fiatalabb generáció) legalább két idegen nyelvet tudott folyékonyan beszélni, az **LM+ 2 valószínűleg nem a legjobb nyelvpolitika a mobilitás és a befogadás egyidejű előmozdítására, kivéve, ha azokat más nyelvpolitikai intézkedések kísérik.** A probléma lényege a következő: Senki sem tudja előre megjósolni, hogy milyen nyelvi készségekre lesz szükség jövőbeli életében, és nincs garancia arra, hogy a tanulók által a kötelező oktatás során tanított idegen nyelvek pontosan az, amire szükségük lesz, amikor úgy döntenek, hogy felnőtt életükben külföldre költöznek. Emellett az emberek életükben többször is mozoghatnak különböző időintervallumokban (pl. néhány hónap vagy év) és különböző országokban. Az egyén számára szükséges nyelvtudás mértéke ezért előre nem ismert.

Az egyének (vagy diákcsaládok) egyik lehetséges válasza erre a problémára az, hogy be kell fektetni egy széles körben beszélt nyelv tanulásába, amelyet különböző országokban közúti nyelvként lehet használni. Európában ezt a szerepet többnyire, de nem kizárólagosan az angol tölti be. Az angol valójában az európai polgárok által leggyakrabban beszélt idegen nyelv. Mindazonáltal az adatok azt mutatják, hogy az angol még nem érte el az alapvető kompetencia státuszát Európában. Az Eurobarométer felmérésben 2012-ben közzétett adatok szerint az EU-27 európaiak 38%-a beszél angolul idegen nyelvként, és az elért kompetenciaszint általában közepes vagy alacsony. **Az uniós polgároknak mindössze 7%-a nyilatkozik arról, hogy nagyon jó szinten tud angolul idegen nyelven beszélni. A közbelső és az elemi szintek gyakoribbak (17%, illetve 12%).** Más szóval az angol anyanyelvű vagy folyékonyan beszélő uniós polgárok aránya nem haladja meg a lakosság 21%-át. E tekintetben jelentős különbségek vannak az uniós országok között (lásd a 6.3. mellékletet). A helyzet a jövőben megváltozik, de

csak bizonyos mértékben. 2014-ben az EU-28-ban az alapfokú oktatásban részt vevő gyermekek közel 80%-a tanult angolul idegen nyelvként (Eurostat 2016). A 3. ábra azt mutatja, hogy az ISCED/ISCED 3 felső középfokú oktatásban a diákok több mint 90%-a tanul angolul.

3: az ISCED/ISCED 3. szinten angolul, franciául és németül tanult tanulók százalékos aránya (általános felső középfokú oktatás = középiskola), 2005–2010, forrás: Európai Bizottság (2012: c: 40)

2014-ben ez az arány 94,1% volt (Eurostat 2016). Ez azonban nem jelenti azt, hogy az angol nyelvet tanuló diákok többsége kompetenssé vált. A nyelvi készségekről szóló első európai felmérés (Európai Bizottság 2012 b) eredményei azt mutatják, hogy az alsó középfokú oktatás utolsó évében (= főiskola, ISCED/ISCED 2) vagy a felső középfokú oktatás második évében (= középiskola, ISCED/ISCED 3) az angol nyelvet tanuló diákoknak csak 28%-a éri el a közös európai nyelvi referenciakeret (CEFR) B2 szintjét. **Annak ellenére, hogy a hatalmas befektetés az angol oktatás az oktatási rendszerben, kétnyelvűség nem várható a közeljövőben.** Ennek eredményeként még mindig nem létezik olyan közös nyelv, amelyet az európai polgárok túlnyomó többsége széles körben, jó szinten beszél vagy tapasztalt.

Amint azt e szakasz elején megjegyeztük, egy ország hivatalos nyelvének ismerete növeli annak valószínűségét, hogy az adott országba vándorol. Ezért azok a nyelvi politikák, amelyek célja az angol nyelv egyszerű közvetítő nyelvként való népszerűsítése Európában, elvben nagyobb valószínűséggel mozdítják elő az angol nyelvű országokba irányuló mobilitást, mint más európaiak felé. Ennek az aszimmetriának az európai munkaerőpiacra gyakorolt hatásait még nem vizsgálták részletesen⁹.

Érdeemes azonban megjegyezni, hogy a befogadás nem lenne feltétlenül könnyebb, ha

9 A témával kapcsolatos globális szintű általános vitáért lásd: Van Parijs (2000).

minden európainak lenne közös második nyelve. Köztudott, hogy a kommunikáció nem terjed ki pusztán információtovábbításra. Az angol hasznos lehet a felsőoktatási programokhoz való hozzáféréshez olyan nagyvárosokban, mint Milánó vagy Berlin, és talán az ezekben a városokban működő bankokban vagy informatikai vállalatokban való elhelyezkedéshez. Ez azonban valószínűleg nem elég ahhoz, hogy teljes mértékben integrálódjunk olyan társadalmakba, ahol még mindig az olasz, illetve a német a domináns helyi nyelv. Mindaddig, amíg egy adott pillanatban a nyelvtudás humántőke-készletnek tekinthető, a nyelveket különböző helyzetekben használják, és bizonyos kontextusokban egyes nyelvek hasznosabbak és/vagy megfelelőbbek, mint mások. Még ha egy személy nyilatkozik is egy bizonyos idegen nyelv ismeretéről, ez nem jelenti azt, hogy gyakran aktívan vagy passzívan használja ezt a nyelvet (vagy lelkesen használja). Például a kontinens nagyvárosaiban élő emberek átlagosan jó angoltudással rendelkeznek, de nem feltétlenül hajlandóak angolra váltani, ha külföldi kollégája vagy barátja is jelen van. Ezt a választást legalább a priori nem szabad sovíniszta nacionalizmusként értelmezni. A domináns helyi nyelven folytatott interakciók előnyben részesítése olyan jogos okokra vezethető vissza, mint például a „otthon” érzés szükségessége vagy a nyelvi bizonytalanság elkerülése vagy minimalizálása. A mobilitás azt jelenti, hogy mind a munkahelyen, mind a magánéletben gyakoribbá válnak a külföldiekkel való interakciók. Ez viszont növeli azoknak a helyzeteknek a számát és gyakoriságát, amelyekben szükség lenne a közúti nyelv használatára. De az emberek nem feltétlenül hajlandóak elfogadni ezt a változást. Ennek egyik lehetséges negatív hatása (vagy nagyon általános értelemben vett „költsége”) lehet a „párhuzamos társadalmak” megjelenése, amelyekben a helyi lakosság és a külföldiek (vagy kivándorlók) külön közösségekben és hálózatokban élnek. Egyes esetekben, különösen a felsőoktatásban, ez már megtörtént¹⁰.

Ezért sem az LM+ 2, sem az angol önmagában nem oldhatja meg a mobilitás és a befogadás közötti feszültséget. Természetesen a megoldás részét képezhetik, de a nyelvi politika más formáit is végre kell hajtani. Például **könnyebbé és mindenekelőtt olcsóbbá kell tenni az igény szerinti nyelvtanulást**. A „igény szerint” nyelvtanulás alatt azt a lehetőséget értjük, hogy ténylegesen tanuljunk egy nyelvet a külföldre való távozás előtt és/vagy közvetlenül a fogadó országba való érkezést követően. Az Európai Bizottság által az Erasmus-hallgatók számára létrehozott online nyelvi támogatás (OLS) hasznos példa erre¹¹. **Az elkövetkező években az EU előtt álló egyik kihívás az, hogy olyan nyelvi politikákat alakítson ki, amelyek lehetővé teszik egyrészt a mobilitás előnyeinek kihasználását, másrészt a mobilitás befogadásra gyakorolt negatív hatásainak csökkentését** (Grin et al. 2014). Visszatérünk erre a pontra a 3. szakaszban, hogy megmutassuk, hogyan kezeli a Bizottság ezt a kérdést.

2.2.2 A migránsok integrációja

A migráns nyelvi készségek kérdése erősen vitatott kérdéssé vált Európában. Számos uniós ország megköveteli a nem európai polgároktól, hogy a tartózkodási engedély vagy

¹⁰ Például az Egyesült Királyságon vagy Írországon kívül angol nyelven tanuló nemzeti és nemzetközi diákok közötti interakcióshálózatok megjelenését látjuk (Priegnitz 2014).

¹¹ Például ahhoz, hogy az angol nyelvtudás a CEFR B2 szintjével egyenlő legyen, az átlagos tanulónak körülbelül 500–600 óra irányított tanulásra van szüksége a kezdő szintről. Ez azt jelenti, hogy közel 30 hétig (vagy 7,5 hónapig) heti 20 órát fordítunk nyelvtanulásra (forrás: <https://support.cambridgeenglish.org/hc/en-gb/articles/202838506-Guided-learning-hours>). Egyértelmű, hogy számos tényező befolyásolhatja a nyelvi készségek adott szintjének eléréséhez szükséges időt (pl. életkor, egyéni tehetség, a célnyelv és a tanuló anyanyelve közötti affinitás stb.). Ez az egyszerű példa azonban azt mutatja, hogy az intenzív nyelvtanulás támogatása a külföldi távozás előtt (pl. három hónap) és közvetlenül a költözés után (pl. 4,5 hónap, vagy ha a külföldi tartózkodás felgyorsítja a tanulási folyamatot) pozitív hatással lehet az újonnan érkezők hosszú távú befogadására.

állampolgárság megszerzéséhez nyelvtudásukat a fogadó ország hivatalos nyelvén szerezzék meg vagy teszteljék (lásd: Pulinx, Van Avermaet és Extramiana 2014). A helyi nyelvismeretet gyakran a társadalmi és gazdasági integráció egyik feltételének tekintik. Empirikus bizonyítékok támasztják alá ezt a nézetet, bár sokan rámutatnak arra, hogy a nyelvtudás az integráció szükséges (de nem elégséges) feltétele. Általánosságban elmondható, **hogy a fogadó ország nyelvének (vagy nyelveinek) ismerete 5% és 35% között pozitív hatással van a migránsok munkából származó jövedelmére** (lásd Adserà és Pytliková, 2016; lásd még Chiswick és Miller, 2014. évi áttekintést), például 27% Spanyolországban (Budria és Swedberg 2012), 7,3% Németországban (Dustmann 1994) és 21–23% az Egyesült Királyságban (Dustmann és Fabbri 2003). A hivatalos nyelvtudás **pozitív hatással van a bevándorlók foglalkoztathatóságára** (lásd: Aldashev et al. 2009 Németország esetében, Leslie és Lindley 2001 az Egyesült Királyság esetében, Rendon 2007 Katalónia esetében). A különböző uniós országokban a fogadó ország hivatalos nyelvén jó vagy nagyon jó készségeket jelentő nem uniós migránsok nagyobb valószínűséggel dolgoznak, mint azok, akik nem ismerik a helyi nyelvet vagy csak megfelelő szintet (Gazzola 2016, jön). Egy kapcsolódó kérdés a nyelvi készségek hiányának a migráns gyermekek iskolai teljesítményére gyakorolt hatásaira vonatkozik. **A bevándorló háttérrel rendelkező diákok következetesen rosszabb eredményeket érnek el, mint a nemzeti hallgatók.** Az oktatás nyelvének elégtelen ismeretét gyakran említik ennek az eredménynek az egyik okaként (bár nem feltétlenül a legfontosabbak) (Európai Bizottság, 2008b). Az elmúlt években fokozódott a migráció jelensége. 2009-ben például az 15 évesek 9,3%-a tartozott bevándorló családokhoz az EU-ban, és a migráns származású diákok mintegy fele az otthoni tanítás nyelvétől eltérő nyelvet beszél (Európai Bizottság, 2012d 13).

2.3 Többnyelvű intézmények

A piaccgazdasági státuszban meghatározott harmadik általános célkitűzés a többnyelvű kommunikáció hatékony és inkluzív kezelésének előmozdítása a nemzetek feletti demokráciában. Az EU intézményi nyelvpolitikája (vagy nyelvi rendszere) a 24 hivatalos és munkanyelv közötti formális egyenlőségen alapul¹². Ez a választás intenzív vitát eredményezett a költségekről, az előnyökről és a hátrányokról. Az EU nyelvi rendszerét különböző szerzők és tudósok tanulmányozták, és ezt az irodalmat itt nem lehet bemutatni. Hasznos azonban a hivatalos adatokon alapuló néhány adatot jelenteni. Az európai nyelvi készségekre vonatkozó adatok rendelkezésre állása az Eurobarométer felmérésekben (2001, 2006 és 2012), valamint az Eurostat által 2011-ben és 2013-ban közzétett AES felnőttoktatási felmérés két hullámában lehetővé tette a kutatók számára, hogy különböző empirikus cikkeket tegyenek közzé az uniós nyelvi rendszer hatékonyságáról.

2.3.1 Az uniós nyelvi rendszerhatékonysága és méltányossága

A szakirodalomban az uniós nyelvi rendszer hatékonyságát – legalábbis a külső kommunikáció tekintetében – általában a Ginsburgh és Weber (2005) által bevezetett, nyelvi kizárási aránynak (= a szavazati jog megvonásának hiánya = DR) nevezett mutató méri. Akizárási arányt azon polgárok vagy lakosok százalékos aránya határozza meg, akik nem beszélnek hivatalos nyelvet anyanyelvként vagy idegen nyelvként. Ez a százalékos arány megegyezik azon polgárok (vagy lakosok) arányával, akik nem tartalmazhatnak hivatalos uniós dokumentumokat (pl. rendeletek, az Európai Parlament plenáris üléseinek

¹² Az uniós nyelvi rendszer leírását lásd többek között Phillipson (2003), Ammon (2015:730–833), Hanf et al. (2010:81–162), Van des Jeught(2015)

tartalma az interneten keresztül, valamint az uniós intézmények weboldalai), kivéve, ha más megoldást találnak, például fordítót vagy tolmácsot fizetnek, vagy segítséget kérnek egy baráttól vagy rokontól. Minél alacsonyabb akizárási arány, annál nagyobb a nyelvi rendszer hatékonysága. Egyértelmű, hogy a kizárási arány a polgárok uniós tevékenységekben való potenciális részvételének hozzávetőleges mutatója, mivel az információátadás egyszerű nyelvi megközelítésén alapul. Bár köztudott, hogy a nyelvekhez kapcsolódó érték jóval meghaladja a puszta kommunikációs értéküket, a kizárási arány azzal a vitathatatlan előnnyel jár, hogy számszerűsíthető és összehasonlítható. Ez empirikus alapot biztosít az EU nyelvi rendszeréről folytatott nyilvános vitához.

A szerzők különböző típusú nyelvi kizárási arányokat alkalmaznak. A legegyszerűbb meghatározás azon polgárok százalékos aránya, akik nem beszélnek hivatalos nyelvet. Ezt a mutatót **abszolút vámentességirátának (AVR = TAED)** nevezik, és az uniós intézményekkel való kommunikációból potenciálisan kizárt népesség százalékos arányának első közelítését adja. Néha az abszolútkizárási arányt annak a népességnek a százalékában határozzák meg, aki vagy egyik hivatalos nyelvet sem beszél, vagy csak egyet beszél alapszinten. Erre az alternatív fogalom meghatározásra az ADR rövidítést használjuk. Ugyanakkor kockázatos lenne összehasonlítani egy nyelv anyanyelvét azokkal, akik csak tisztességes vagy közepes szintű nyelvismeretről számolnak be. Ennek eredményeként az oktatók más meghatározásokat is kidolgoztak a jogok kizárási arányára vonatkozóan, amelyek figyelembe veszik a nyelvtudásbeli különbségeket. Az RDR = **relatív szavazati jogtól való megfosztás aránya például azon polgárok százalékos arányaként** határozható meg, akik nem anyanyelvként beszélnek legalább egy hivatalos nyelvet, és nem beszélnek azt megfelelő szinten¹³. A viszonylagos kizárási arány azt az elképzelést tükrözi, hogy az alap- vagy középfokú idegen nyelv ismerete nem elegendő ahhoz, hogy túl sok erőfeszítés nélkül részt vegyen az uniós tevékenységekben, és egyenlő elbánásban részesíti Önt az anyanyelvi beszélőkkel.

A szerzők általában négy alternatív nyelvi rendszert hasonlítanak össze. Az első a status quo (a hivatalos nyelvek közötti egyenlőség). A második lehetőség egy olyan nyelvi rendszer, amely az anyanyelvi beszélők tekintetében csak a hat legnagyobb hivatalos nyelvet foglalja magában az EU-ban, azaz az angolt, a franciát, a németet, az olaszt, a lengyelt és a spanyolt. A harmadik alternatíva az angol, a francia és a német nyelvre épülő háromnyelvű rendszer, míg az utolsó lehetőség csak az angol nyelvpolitika. Meg kell jegyezni, hogy a gyakorlatban ez a négy nyelvi rendszer már használatban van. **Bár a hivatalos dokumentumokat az EU valamennyi hivatalos nyelvére le kell fordítani, számos, jogilag nem kötelező erejű dokumentum (pl. a Bizottság különböző weboldalai) csakkorlátozott számú nyelven érhető el.** 2014-ben például a Bizottság 33 főigazgatósága közül 14 csak angol nyelven, 8 angol, francia és német, egy 11 nyelven, 10 pedig 24 vagy 23 hivatalos nyelven (Gazzola 2014 b: 249–250). Az 5. táblázat az imént ismertetett négy nyelvi rendszerből eredő nyelvikizárási arányokra vonatkozó becsléseket tartalmazza. A számok öt különböző tanulmányból származnak. Amennyiben lehetséges,

13 Az Eurobarométer felmérés arra kérte a résztvevőket, hogy 3 – nagyon jó, jó és alapszintű – egyszerű skálán értékeljék kapacitásukat, de ezeket a szinteket formálisan nem határozták meg. Éppen ellenkezőleg, az AES nyelvi készségeit leírók felhasználásával, azaz megfelelő módon értékeli ("Megérthetem és használhatom a leggyakoribb napi kifejezéseket. A nyelvet az ismerős dolgokkal és helyzetekkel kapcsolatban használom), jó ("megérthetem a világos nyelv lényegét, és egyszerű szövegeket készítek. Le tudom írni a tapasztalatokat és eseményeket, és meglehetősen folyékonyan kommunikálok,") és hozzáértő ("Megérthetem az igényes szövegek széles skáláját, és rugalmasan használom a nyelvet. Szinte teljesen folyékonyan beszélek a nyelven).

az 5. táblázat a kizárási arányok három fogalom meghatározását mutatja be: ADR, ADR2 és RDR. A viszonylagos kizárási arány jelenti a nyelvi kirekesztés leghagyományosabb becslését, mivel abból indul ki, hogy a lakosoknak nagy szükség van az uniós dokumentumok megértéséhez és az uniós ügyekben való részvételhez szükséges nyelvtudásra, túl nagy nehézségek nélkül.

Tanulmány	Nyelvi rendszer										
	Csak angol nyelven			3 nyelv			6 nyelv			teljes többnyelvűség	
	ALT ERN ATÍV VITA REN DEZ ÉS	ADR2	RDR	ALT ERN ATÍV VITA REN DEZ ÉS	ADR2	RDR	ALT ERN ATÍV VITA REN DEZ ÉS	ADR2	RDR	ALT ERN ATÍV VITA REN DEZ ÉS	RDR
1. Ginsburg és Weber (2005), EU-15	43	–	–	19	–	–	4				
2. Firdmuc, Ginsburg és Weber (2010), EU-27		62,6	–	–	37,8	–	–	16,4	–	–	–
3. Gazzola és Grin (2013), EU-27	50	62	79	–	–	–	–	–	–	0	0
4. Gazzola (2014), EU24	49	–	81	28	–	55	12	–	26	0	4
5. Gazzola (2016), EU-25	45	65	79	26	39	49	8	14	19	0	4
Nettó eredmények. Nincs kettős számbavétel, azaz egy olyan személy, aki ismeri az angolt és a franciát, csak egyszer számítható.											
Forrás: Gazzola (2016)											

5: a nyelvikirekesztés aránya az EU-ban. Százalékos eredmények

Ginsburg és Weber első tanulmánya (2005) felhasználja az Eurobarométer (2001) adatait és értékeli az ADR-t az EU-15-ben. Ebben a tanulmányban a hat nyelven alapuló nyelvi rendszer a lengyel helyett a hollandot tartalmazza. A legalább 15 éves uniós polgárok nyelvi készségeiről szóló Eurobarométer-felmérés (2006) második hullámának, a FIDRMUC-nak, a Gingsurghnak és a Webernek a második hullámából származó adatok felhasználásával (2010-es becslés az EU-27-re vonatkozó 2. számú ADR-ről). A Gazzola és a Grin (2013) a 2012. évi Eurobarométer-hullám adatai alapján az EU-27-re vonatkozó eltérőkizárási arányokat becsüli meg. Gazzola (2014b) 24 uniós országban tanulmányozza a felnőtt lakosok (beleértve a külföldi származású állandó lakosokat is) nyelvi kirekesztési arányát az ESA/EAA első hullámából (2011) származó adatok felhasználásával. Az AES/EAA-ban felnőttek a 25–64 év közötti személyek. Az adatok hiánya miatt kizárjuk Horvátországot, Máltát, Luxemburgot, Írországot és Hollandiát. Végül Gazzola (2016) az ESA második hulláma (2013) alapján 25 uniós országban (Horvátország, Románia és Hollandia) megbízható és megfelelő adatok hiányában kizárt felnőtt lakosok kizárási arányát becsüli. Az 5. tanulmány eredményeit például a következőképpen kell értelmezni: A 25 vizsgált ország lakosainak 45%-a nem ismeri az angolt, a válaszadók 65%-a vagy nem ismeri az angolt, vagy csak méltányos szinten beszél; 79% vagy nem beszél angolul,

vagy tisztességes vagy közepes szinten ismeri (vagy fordítva, a válaszadóknak csak 21%-a beszél angolul, vagy idegen nyelvnek minősített). Ha például az angol, a francia és a német lenne az egyetlen hivatalos nyelv az EU-ban, az alkalmazott mutatótól függően a 25 vizsgált országban 26% és 49% között lenne a lakosok aránya. A teljes mértékben többnyelvű rendszerből eredő alternatív vitarendezés nulla lenne, míg a vidékfejlesztési rendelet 4% lenne. Ennek oka a különböző kisebbségek jelenléte, akik nem rendelkeznek nagyon jó nyelvtudással a lakóhelyük szerinti ország hivatalos nyelvén (pl. a balti országokban az orosz nyelvű kisebbség vagy a franciaországi arab nyelvű kisebbség).

Bár az öt tanulmány különböző adathalmazokat használ fel és különböző országcsoportokat vizsgál, a becslések meglehetősen hasonlóak, és az eredmények ugyanazokhoz a következtetésekhez kapcsolódnak. Az angolra, franciára és németre is kiterjedő, teljes angolra vagy háromnyelvű nyelvi rendszerre épülő egynyelvű nyelvpolitika kizárná az uniós polgárok nagy százalékát az EU-val való kommunikációból. Hat nyelv használata csökkentené a nyelvi kirekesztés arányát, de csak bizonyos mértékben. **A négy vizsgált alternatíva közül a többnyelvűség a leghatékonyabb nyelvi rendszer.**

Fontos megjegyezni, hogy az 5. táblázatban szereplő eredmények az EU egészére vagy nagy részre vonatkozó átlagértékek. **Jelentős különbségek vannak** az országok között az egynyelvű nyelvi rendszerből vagy a három vagy hat nyelven alapuló nyelvpolitikából eredő kizárási arány tekintetében. Nyilvánvaló, hogy a kizárási arány nagyon alacsony azokban az országokban, amelyek közös nyelvet használnak az EU-val, míg más országokban magasabb (és néha sokkal magasabb) (lásd a 6.4. mellékletet).

Ezenkívül a kutatások azt mutatják, hogy a **szociális és gazdasági szempontból hátrányos helyzetű egyének általában kevésbé valószínű, hogy idegen nyelven beszélnek, és ezért nagyobb a valószínűsége annak, hogy negatívan érintik őket, ha az EU nem használja anyanyelvét vagy első oktatási nyelvét** (Gazzola 2014b, 2016). Az 5. táblázatban említett ötödik tanulmányban vizsgált 25 országban például a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 17%-a nem ismeri az angol nyelvet, szemben a csak középfokú végzettséggel rendelkezők 47%-ával. A munkát végző válaszadók mintegy 21%-a nem tud angolul, franciául vagy németül, sem idegen, sem anyanyelvként, míg a munkanélküliek 41%-a. Franciaországban a jövedelmek felső 10%-ában élők mintegy háromnegyede beszél kissé angolul, míg a jövedelem alacsonyabb 10%-ának csupán egyharmada beszél így. Olaszországban a felső jövedelmi decile-ben élők kétszer akkora valószínűséggel beszélnek angolul, mint az alacsonyabb jövedelműek.

Az EU hivatalos nyelveinek jelentős csökkentése ezért két negatív következménnyel járna. Először is, ez jelentős egyenlőtlenségeket teremtene az olyan országban élő polgárok között, amelynek anyanyelve vagy alapnyelve az EU hivatalos nyelve, valamint azon polgárok többsége között, akik olyan országokban élnek, amelyek nem rendelkeznek az EU-val közös hivatalos nyelvvel. Másodszor, a többnyelvűség elhagyása regresszív hatással járna, mivel különösen hátrányos lenne a társadalmi csoportok hátrányos helyzetű csoportjaira, akik a legkevésbé képzettek, az alacsonyabb jövedelműek és a munkanélküliek számára. Hangsúlyozni kell, hogy nem csupán a nyelvek számának általános csökkenése vezet a kizáráshoz. **Még a hivatalos nyelvek alkalmazási területei számának csökkenése is hasonló hatással járna.**

Bár a többnyelvű nyelvi rendszerből származó előnyökre nem lehet monetáris értéket adni, akizárási arányok elemzése egyértelművé teszi a többnyelvűség előnyeit az uniós kommunikáció hatékonysága és elosztási következményei tekintetében. Emlékeztetni kell arra, hogy az uniós intézmények mintegy 1,1 milliárd eurót költenek nyelvi szolgáltatásokra. Ez az uniós intézmények költségvetésének kevesebb mint 1%-át és az európai GDP kevesebb mint 0,009%-át teszi ki (Gazzola és Grin 2013).

2.3.2 Európai többnyelvűség a brexit után

A 2016. június 23-i népszavazást követően az Egyesült Királyság úgy határozott, hogy kilép az Európai Unióból. Az Egyesült Királyság EU-ból való kilépésének hivatalossá tételére irányuló tárgyalások akár két évig is eltarthatnak, és nem tudjuk, hogyan fog kinézni az EU jövője. Továbbá nem lehet előre jelezni, hogy Skócia – ahol a többség az EU-ban maradás mellett szavazott – úgy dönt, hogy elválik az Egyesült Királyságtól. Ezért a brexit utáni uniós nyelvi rendszer leírására irányuló bármely kísérlet szükségszerűen hipotetikus. A jobb adatok hiánya miatt kiszámítjuk az alternatív vitarendezést és az RDR-t úgy, hogy az Egyesült Királyságot minden országból kizárjuk. Az Egyesült Királyság elhagyása után az angol lesz az új EU-27 lakosságának csak egy kis kisebbségének anyanyelve (főként a szárazföldön élő ír és brit). Milyen hatással lehet ez a változás az Európai Unió nyelvi rendszerére? Egyesek kísértésbe eshetnek, ha azt mondják, hogy a brexit megoldja az uniós kommunikáció méltányosságának és hatékonyságának kérdését. Az angol lesz az Unió egyetlen hivatalos nyelve, csökkentve a fordítási költségeket, és mindenkit egyenlő helyzetbe hozva az európai intézmények és a polgárok közötti kommunikációban. Az adatok azonban más képet mutatnak. **A brexit valószínűleg növelni fogja a többnyelvű nyelvi rendszer fontosságát.** A 6. táblázat az egynyelvű (all-angol) nyelvi rendszerhez és a háromnyelvű (angol, francia és német) nyelvi rendszerhez kapcsolódó abszolút és relatív kizárási arányokat mutatja a brexit után. Két különböző adathalmazt használunk, nevezetesen a 2012. évi Eurobarométer-hullámot és a Felnőttoktatási Felmérés (2013) második hullámát.

Az eredmények ugyanerre a következtetésre jutnak. Az „all-angol” nyelvpolitika kizárná az EU lakosságának több mint 50%-át az Egyesült Királyság nélkül, és megnehezítené a kommunikációt a polgárok 90%-a számára, különösen az alacsony iskolai végzettséggel és viszonylag alacsony jövedelmi szinttel rendelkezők számára. Valójában a lakosság mindössze 10%-a beszél angolul anyanyelvként vagy nagyon is idegen nyelven. Ez azt jelenti, hogy az európaiaknak csak 10%-a férne hozzá túl sok erőfeszítés nélkül az uniós dokumentumokhoz. A három nyelv használata szintén sok kizárást okozna. Az európai polgárok egyharmada teljes mértékben ki lenne zárva az EU-val folytatott kommunikációból, és több mint fele nehezen férne hozzá az uniós dokumentumokhoz.

Országok és adatok	Nyelvi rendszer			
	minden angol		Angol-francia-német	
	ALTERNATÍV VITARENDEZÉS	RDR	ALTERNATÍV VITARENDEZÉS	RDR
EU-26° (Eurobarométer 2012)	56	90	36	58
EU-24* (2013-as felnőttoktatási felmérés)	51	90	30	56
° EU-26 = EU-28 mínusz Egyesült Királyság és Horvátország az adatok hiánya miatt. 15 éves és annál idősebb európai polgárok, megfigyelések száma 26751				
* EU-24 = EU-28 mínusz az Egyesült Királyság, Horvátország, Románia és Hollandia a megfelelő adatok hiánya miatt. 25–65 éves uniós lakosok, megfigyelések száma 166 311				
Forrás: a szerző által összeállított táblázat				

6: a nyelvi kirekesztés aránya az EU-ban a brexit után. Százalékos eredmények.

Hasonlítsa össze a 6. táblázatban és az 5. táblázatban feltüntetett vámtételeket. **A brexitet követően az egynyelvű és/vagy háromnyelvű politikához kapcsolódó nyelvi kizárási arányok növekedni fognak.** Ez hangsúlyozza a többnyelvű megközelítés fontosságát az EU külső kommunikációjában.

3 A piacgazdasági státusz végrehajtása

Főbb eredmények:

- Kevés jelentés foglalkozik a piacgazdasági státusz uniós és nemzeti szintű végrehajtásával, és a rendelkezésre álló adatok nem elegendők a piacgazdasági státusz átfogó értékeléséhez.
- A nyelvi készségekről szóló első európai felmérés a piacgazdasági státusz egyik legfontosabbvívmanya.
- Az egész életen át tartó tanulás programja különböző projekteket finanszírozott a nyelvtanulás támogatására, de az egyértelmű eredménymutatók hiánya nem teszi lehetővé e projektek végső hatásainak értékelését a résztvevők nyelvi készségeihez képest.
- Az Európai Bizottság által az Erasmus diákoknak nyújtott online nyelvi támogatás ígéretes eszköz a nyelvtanulás és a nyelvi készségek önértékelésének támogatására.
- Az Európai Szociális Alapot a bevándorlók foglalkoztathatóságának és integrációjának javítását célzó nyelvi képzésre használták fel, de hiányoznak az erre a célra fordított összegekre és az elért társadalmi-gazdasági hatásokra vonatkozó adatok.
- A Bizottság által a piacgazdasági státuszra vonatkozó ajánlásokra válaszul végrehajtott különböző intézkedések között szerepelt dokumentumok, honlapok és jelentések közzététele, amelyek célja, hogy felhívják a figyelmet a nyelvi sokféleség és a nyelvtanulás társadalmi és gazdasági előnyeire.
- A Bizottság által a fordítás és tolmácsolás területén hozott intézkedések többsége célzott és releváns. Az Európai Bizottság által kifejlesztett „Machine translation for Public Administration system = MT@ED” hasznos eszköz a közintézmények közötti hasznos, határokon átnyúló kommunikációhoz.
- Kevés kezdeményezés született a többnyelvűség külső dimenziójának előmozdítására.

A jelentés e részében összefoglaljuk a Bizottság által a piacgazdasági státusz végrehajtása érdekében tett intézkedéseket. Tudomásunk szerint az *európai többnyelvűségi stratégiáról* szóló, 2008. november 21-i tanácsi állásfoglalás végrehajtásáról szóló jelentés (az Európai Bizottság 2011f) az egyetlen hivatalos dokumentum, amely kifejezetten a piacgazdasági státusz Bizottság általi végrehajtásával foglalkozik. Nincs olyan uniós szintű dokumentum, amely összefoglalná a tagállamok által hozott intézkedéseket (ha vannak ilyenek). A piacgazdasági elbánás értékelése szempontjából releváns további bizonyítékokat a Bizottság által 2008-ban és 2011-ben közzétett két munkadokumentum (Európai Bizottság 2008d, 2011 a) szolgáltat. Végezetül meg kell említeni a *Többnyelvűség: a szakpolitikai célkitűzések és a végrehajtásközött* "és annak mellékletei, amelyeket az Európai Parlament 2008-ban tett közzé (Cullen et al., 2008a, 2008b). Ez a jelentés hasznos információkat tartalmaz a *2004–2006-os cselekvéstervvégrehajtásáról* (Európai Bizottság, 2003). A piacgazdasági státusz értékelése szempontjából azonban korlátozott a jelentősége.

Ez a szakasz összefoglalja a piacgazdasági elbánás végrehajtásával kapcsolatban rendelkezésre álló bizonyítékokat a *végrehajtási jelentés* alapján, eredményeit további

forrásokkal aktualizálja,¹⁴ és lehetőség szerint átfogó értékelést nyújt a Bizottság kezdeményezéseiről az 1.2. szakaszban ismertetett fogalmak és a 2. szakaszban ismertetett eredmények fényében. A kezdeményezések a piaccgazdasági státusszal kapcsolatos ajánlások sorrendjének megfelelően kerülnek bemutatásra. Az e szakasz végén található 7. táblázat összefoglalást tartalmaz.

3.1 Társadalmi kohézió, kultúrák közötti párbeszéd és európai integráció

A piaccgazdasági státusz első prioritását illetően („a többnyelvűség előmozdítása a társadalmi kohézió, a kultúrák közötti párbeszéd és az európai integráció erősítése érdekében”) a végrehajtási jelentés két kezdeményezéstípust említ. Az első **különböző kiadványokból áll, többek között weboldalakból¹⁵, kézikönyvekből és e témákról szóló jelentésekből**. E kiadványok némelyike a migránsok és kisebbségek gyermekeinek nyelvi szükségleteivel foglalkozik. 2009-ben a Bizottság közzétette a bevándorló gyermekek iskolai integrációjáról szóló Eurydice-kutatást (Európai Bizottság, 2009). Ez a jelentés bemutatja azokat az intézkedéseket, amelyeket a bevándorló családokkal folytatott kommunikáció előmozdítása és a bevándorló gyermekek származási nyelvének oktatása érdekében hoztak. A téma az elmúlt években nőtt, és ez különböző jelentések közzétételéhez vezetett (pl. ICF Consulting Services 2015).

A második kezdeményezés 2009-ben indult, amikor a Bizottság **civil társadalmi platformot hozott létre a kultúrák közötti párbeszéd többnyelvűségének előmozdítására**. 2011-ben a platform különböző ajánlásokat tartalmazó jelentést készített. A platformon végzett munka egyik eredménye a Poliglotti4.eu projekt (2011–2013). A projekt honlapja többek között információkat gyűjt a többnyelvűség fő motivációjáról és gátlási tényezőiről, a többnyelvű kommunikáció irányításával kapcsolatos bevált gyakorlatok különböző katalógusairól, a többnyelvűségi eszközök katalógusáról és a többnyelvűségi politika helyi és regionális önkormányzatok általi végrehajtására vonatkozó bevált gyakorlatok különböző példáiról. A Poliglotti4.eu ¹⁶ projekt utolsó jelentését 2012-ben tették közzé. Információkat tartalmaz a projekt eredményeiről és következményeiről. E fellépések eredményét a weboldalon közzétett információk (pl. a többnyelvűségről szóló könyvek listája és a bevált gyakorlatok néhány példája) alapján mérik, míg a következményeket a honlap havonta tett látogatásainak száma alapján értékelik. 2012 júniusában hivatalosan újraindították a platformot az EU-n belüli többnyelvűség további előmozdítása érdekében, de 2015 végén az Európai Bizottság úgy határozott, hogy nem terjeszt elő új megbízatást.

Mindkét intézkedéscsomag célja, hogy felhívja a figyelmet a nyelvtanulás és általában a nyelvi sokszínűség előnyeire, de **egyértelmű mutatók és adatok nélkül nehéz felmérni azok végső hatását a társadalmi kohézió, a kultúrák közötti párbeszéd és az európai integráció előmozdítására. A Bizottság e területre vonatkozó kezdeményezései relevánsak** (lásd a fenti 2.2. szakaszt), de a kifejezett bizottsági értékelő jelentések hiánya nem teszi lehetővé, hogy egyértelmű következtetésre jussunk.

14 A végrehajtással kapcsolatos további információk Saville és Gutierrez Eugenio közelmúltbeli tanulmányában (2016) található. Ez a tanulmány azonban pontosan a mi tanulmányunkkal egy időben jelent meg. Ezért nem lehetett teljes mértékben figyelembe venni annak tartalmát.

15 E közzétett honlapok némelyike már nem online.

16 lásd: http://poliglotti4.eu/php/about/index.php?doc_id=73&lg=en

3.2 Egész életen át tartó nyelvtanulás

A piaccgazdasági státusz második prioritása az egész életen át tartó nyelvtanulás. Emlékeztetni kell arra, hogy az oktatás nem tartozik az EU hatáskörébe, és hogy az e területen végzett tevékenységek köre az oktatás közötti koordináció megkönnyítésére és a nyelvtanuláshoz kapcsolódó projektek közvetlen pénzügyi támogatására korlátozódik.

2008 óta számos fontos intézkedést hoztak ezen a területen. 2008-ban a Bizottság **felmérési tervet indított el a különbözőidegen nyelveken tanuló diákok jártassági szintjének** tesztelésére. A *nyelvi készségekről szóló első európai felmérés* 2012-ben jelent meg (Európai Bizottság, 2012b). A felmérés több európai országban tesztelte a különböző idegen nyelvek (különösen az angol és néha a francia) kompetenciaszintjét egy 53 000 diákból álló reprezentatív mintában az alsó középfokú oktatás utolsó évében (= középiskola, 3. évfolyam) vagy a felső középfokú oktatás második évében (= középiskola, 1e. évfolyam). **A tanulók nyelvi készségeinek tesztelésére szolgáló szabványosított kritériumokat alkalmazó transzeurópai felmérés kidolgozása fontos eredmény**, mivel közös alapot biztosít a barcelonai célkitűzések (azaz azLM + 2) elérése terén elért haladás nyomán követéséhez (ha van ilyen).

Az EU az egész életen át tartó tanulással foglalkozó különböző projekteket finanszírozott, elsősorban azegész életen át tartó tanulás programja (LPP – 2007–2013) révén. A végrehajtási jelentés tartalmaz néhány adatot a nyelvhez kapcsolódó tevékenységekre fordított pénzügyről. Az LPP költségvetése közel 7 milliárd euró, és számos csereprogramot, tanulmányi látogatást és hálózati tevékenységet finanszírozott. 2007 és 2011 között, az utolsó olyan évben, amelyre vonatkozóan *avégrehajtási jelentésben adatok állnak rendelkezésre, a Bizottság évente mintegy 50 millió EUR-t* költött nyelvekkel kapcsolatos tevékenységekre. Tegyük fel, hogy azLL Pteljes költségvetése aprogram hét évre is eloszlik (ez évente 1 milliárd eurót eredményez). E feltételezés szerint az egész életen át tartó tanulás programja költségvetésének **mintegy 5%-át nyelvi vonatkozású tevékenységekre fordították.** Ez megfelel a Bizottság által végrehajtott nyelvpolitikai intézkedések hozzájárulásának (lásd: 1. ábra), de kevés pontos adat áll rendelkezésre az ilyen intézkedések eredményeiről és következményeiről. Ilyen adatok hiányában nem lehet értékelni az LPP tényleges hatását.

A *végrehajtási jelentés* szerint 2007 és 2010 között összesen 87 többoldalú projektet, 17 hálózatot és 8 kísérő intézkedést választottak ki a 2. kulcstevékenység („Nyelvek”) közül (ezt a tevékenységet az egész életen át tartó tanulás programja, az egész életen át tartó tanulás programja is finanszírozta). A 2. kulcstevékenység "elismerte a nyelvi sokszínűség és a nyelvtanulás fontosságát annak biztosítása érdekében, hogy az európai polgárok egész életük során jobb szakmai és személyes lehetőségekkel rendelkezzenek. E kulcsfontosságú tevékenység célja az volt, hogy ne csak a diákok és az oktatók körében, hanem a tágabb értelemben vett társadalomban is tudatosítsa ezt a fontosságot" (Saville és Gutierrez Eugenio 2016:22). A támogatás teljes összege 39 millió EUR volt (Európai Bizottság 2011a). 2011 és 2013 között a 2. kulcsintézkedés 10 többoldalú hálózatot, 8 kísérő intézkedést és 62 többoldalú projektet finanszírozott¹⁷.

Emellett további 35 millió EUR-t költöttek az egész életen át tartó tanulás programjának nyelvekkel kapcsolatos decentralizált tevékenységeire. Ezeket az intézkedéseket az egész

¹⁷ Lásd: <http://www.sepie.es/doc/comunicacion/publicaciones/Keyactivity2.pdf> (Saville és Gutierrez Eugenio 2016: 22).

életen át tartó tanulás programjának nemzeti ügynökségei irányították. 2007 és 2010 között különböző nyelvi projekteket finanszíroztak, többek között az egész életen át tartó tanulás programjának központosított intézkedéseit, köztük a *Comenius*, a *Grundtvig*, a *Leonardo* és az *Erasmus programot*. Összesen 62 projektet finanszíroztak, összesen közel 17 millió EUR-t. A finanszírozott tevékenységek köre széles. Ezek közé tartoznak a nyelvérzékenységet és a nyelvtanulási erőforrásokhoz való hozzáférést előmozdító többoldalú projektek, a nyelvtanulási és tesztelési anyagok fejlesztése és terjesztése, valamint nyelvtanfolyamok és mobilitási intézkedések. A *végrehajtási jelentés* azonban nem tartalmaz részletes adatokat a *Comenius*, a *Grundtvig*, a *Leonardo* és az *Erasmus* által finanszírozott konkrét intézkedésekre fordított forrásokról, kivéve a 2008/2009-es tanévben 22 országban az Erasmus-hallgatók intenzív nyelvtanfolyamaira fordított 1,57 milliót. Más forrásokból tudjuk, hogy az *Erasmus* program – amely 2007 és 2013 között az egész életen át tartó tanulás programja részét képezte – különböző nyelvorientált kezdeményezéseket támogatott a felsőoktatásban, például az *Erasmus Intenzív Nyelvtanfolyamokat (EILC)*, azaz a fogadó ország hivatalos nyelvének hat hetes intenzív oktatását (Európai Bizottság 2011a). 2009–2010-ben több mint 5000 diák vett részt az EILC-ben. Az EILC költségeire vonatkozó adatok azonban nem állnak rendelkezésre, és e kezdeményezés következményeit még nem tették közzé. **Az EILC-hez hasonló kezdeményezések eredményeire vonatkozó pontos adatok hiánya hiányt jelent a végrehajtási jelentésben.** A Bizottság hivatalos jelentésével összhangban "az egész életen át tartó tanulás programjának (2011–2013) utolsó három évében 27,8 millió EUR-t fektettek be a nyelvtanulást előmozdító többoldalú projektekbe, hálózatokba és kísérő intézkedésekbe. Ugyanebben az időszakban körülbelül 21000 diák vagy munkatárs vett részt *intenzív Erasmus nyelvtanfolyamokon*" (Európai Bizottság, 2015:4). Ebben az esetben sem rendelkezünk információval a kurzusok eredményeiről a résztvevők által a program végén elsajátított nyelvi készségekkel kapcsolatban.

Az *Leonardo da Vinci* program 2007 és 2013 között az egész életen át tartó tanulás programja részét képezte. A program nyelvi kísérő intézkedéseket támogatott a vállalatoknál történő transzeurópai kiközvetítések megkönnyítésére (Európai Bizottság 2011a). A gyakornokok és gyakornokok nyelvi felkészítése a VOLL (Vocationally Oriented Language Learning – VOLLL) révén történt, de **a VOLL költségeire és hasznára vonatkozó adatokat nem tettek közzé.** Néhány adatot az Európai Bizottság (2011a) szolgáltatott, bár 2007 és 2010 között a Leonardo program 71 innovatív projektet támogatott a modern idegennyelv-tanulás ösztönzésére. A *végrehajtási jelentés* nem tesz említést e projekteknek a résztvevők által kidolgozott nyelvismereti eredményeire vonatkozó számadatokról. A költségvetés meghaladta az 17,7 millió eurót. Meg kell jegyezni, hogy az egész életen át tartó tanulás programja keretében résztvevőnként legfeljebb 500 EUR átalányösszeget lehetne fizetni a külföldi tapasztalatokra való nyelvi, kulturális és pedagógiai felkészülés fedezésére (Európai Bizottság, 2008d).

Az egész életen át tartó tanulás programja az új *Erasmus+ program keretében* (2014–2020) folytatódik. A rendelkezésre álló hivatalos adatok szerint 2014 és 2016 között az *Erasmus+* 38 103 projektet finanszírozott. Az odaítélt támogatások összege néhány ezer eurótól 3,7 millió euróig terjed¹⁸. A finanszírozott projektek címének egyszerű áttekintése azt mutatja, hogy ezek közül sokan közvetlenül a nyelvtanulásra, a többnyelvűségekre és a nyelvoktatásra vonatkoznak. Ebben a tájékoztató dokumentumban azonban nem lehet megbízható becslést adni a nyelvi tevékenységekre fordított forrásokról, mivel a finanszírozott tevékenységek gyakran csak egy szempontot jelentenek a felsőoktatásban

18 Lásd az Erasmus+ projektek összefoglalóját:

<http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplplusprojects-compendium/>

részt vevő hallgatókat és a személyzet mobilitását érintő, igen széles körű projekteken. Néhány adatot a Bizottság egy nemrégiben közzétett kiadványa tartalmaz: az Erasmus+ programnak köszönhetően „közel 220 000 diák értékelte nyelvi szintjét, és több mint 65 000 diák vett részt online nyelvtanfolyamokon annak biztosítása érdekében, hogy külföldi tanulmányai és szakmai gyakorlatai nagyobbértéket képviseljenek” (Európai Bizottság, 2015:4). 2016-ban 66 000 szakképzésben részt vevő hallgató és több mint 7000 önkéntes (Youth-EVS = Európai Voluntary Service) részesül majd nyelvi felmérésben és online nyelvi támogatásban. Az 1.2. szakaszban ismertetett terminológiát használva a résztvevők száma a Bizottság által a piactudományi státusz végrehajtása érdekében tett nyelvpolitikai intézkedések egyik eredménye. **Jelenleg nem állnak rendelkezésre adatok a politika következményeiről, azaz a tanulók által végül elért nyelvi készségek szintjéről, valamint a külföldi tanulmányaik és szakmai gyakorlatuk sikerére gyakorolt hatásokról.**

Az **Erasmus+** egyik legérdekesebb következménye az online nyelvi támogatási platform (OLS) létrehozása volt (<http://erasmusplusols.eu>). Az OLS "az Erasmus+ hosszú távú mobilitási tevékenységeinek (1. kulcsintézkedés) résztvevőinek lehetőséget biztosít arra, hogy felmérjék idegen nyelvi készségeiket, amelyeket külföldön tanulhatnak, dolgozhatnak vagy önkénteskednek majd. Emellett a kiválasztott résztvevők online nyelvtanfolyamon is részt vehetnek kompetenciájuk javítása érdekében." OLS nagyon népszerű volt (lásd Saville és Gutierrez Eugenio 2016: 24 általános előadás), és érdekes eszköz lehet arra, hogy a nyelvtanulás „igény szerint” olcsóbbá váljon (lásd a 2.2.1. szakaszt).

Végezetül *avégrehajtási jelentés megemlíti a korai nyelvtanulásról szóló kézikönyv* (Európai Bizottság, 2011c) közzétételét, valamint a nem formális és informális tanulás során elsajátított nyelvi készségek érvényesítésére vonatkozó közös iránymutatások közzétételét¹⁹.

Összefoglalva, **a SEM felkéri a Bizottságot és a tagállamokat, hogy erősítsék meg az egész életen át tartó nyelvtanulást, és nyolc prioritást javasol. Néhányuk, amint azt fentebb bemutattuk, teljesen vagy részben megvalósult.** Kidolgozták a nyelvi kompetencia európai mutatóját (SEM 2e^{pont}), és öt teszt eredményeit közzétették. Ez fontos eredmény, mivel a mutató szabványosított információkkal szolgál az oktatási rendszerek hatékonyságáról. Emellett az egész életen át tartó tanulás programja az egész életen át tartó tanulás programja különböző tevékenységeket finanszírozott, amelyek célja a diákok és tanárok mobilitási lehetőségeinek előmozdítása (SEM 2h pont). Ez segítheti őket nyelvi készségeik fejlesztésében. **A rendelkezésre álló adatok azonban főként inputokra, így a mozgósított forrásokra és néha a szakpolitika eredményeire, így a támogatott projektek számára és a résztvevők számára vonatkoznak** (a fogalom meghatározásokat lásd az 1.2. szakaszban). **Nem rendelkezünk azonban adatokkal a Bizottság vagy az egész életen át tartó tanulás programja által finanszírozott egyéb szervezetek által végrehajtott konkrét intézkedések következményeiről,** és így azoknak a nyelvpolitika célcsoportjára gyakorolt hatásáról. A végrehajtási jelentés például nem tesz közzé elegendő adatot annak értékeléséhez, hogy a diákok és a tanárok ténylegesen javították-e nyelvi készségeiket az egész életen át tartó tanulás programja által finanszírozott projekteken való részvételük eredményeként. A Bizottságnak javítania kell az uniós finanszírozású projektek eredményeinek a résztvevők nyelvi készségei szempontjából történő értékeléséhez szükséges mutatók számát és

¹⁹ 2015 végén közzétették a nem formális és informális tanulás validálására vonatkozó európai iránymutatások felülvizsgált változatát, amely elérhető a következő internetcímen: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4054>

minőségét. Más szóval javítani kell az információs rendszert. Ez nem feltétlenül jelenti az egyes projektekre vonatkozó adatok gyűjtését, de legalább néhány projektet szorosabban nyomon kell követni. Ilyen adatok nélkül nem lehet felmérni a nyelvtanulás uniós támogatásának előnyeit, valamint az elfogadott nyelvpolitikák hatékonyságát és eredményességét.

Ami a Barcelon e célkitűzései (azaz az LM+ 2 képlet, lásd a SEM 2 a) pontját) felé tett előrehaladást illeti, a tanúvallomások vegyesek. Az alsó középfokú oktatásban (ISCED/ISCED 2 = francia főiskola) tanított idegen nyelvek átlagos száma a 2004. évi 1,4-ről 2011-ben 1,5-re nőtt (ICF GHK 2014, Európai Bizottság 2012°, Európai Bizottság 2012f), de a felső középfokú oktatásban (= francia középiskolában) tanított nyelvek átlagos száma 1,6 maradt. Az ISCED/ISCED 3 általános szinten legalább két idegen nyelvet tanuló diákok aránya gyakorlatilag állandó maradt (Eurostat 2016). A pénzügyi válság és az azt követő, több országban elfogadott megszorító intézkedések segíthetnek megmagyarázni ezt a tendenciát.

Több információra van szükség az általuk a nyelvtanárok képzése érdekében tett intézkedések értékeléséhez (2. bekezdés f) pont), valamint a digitális kommunikációs technológia és a távoktatás használatának előmozdításához (2. pont d) alpont). Pontosabb adatokra lenne szükség az Európában tanított nyelvek sokféleségének nyomon követéséhez, beleértve a kevésbé széles körben használt elismert nyelveket (2. c) pont), valamint a kapcsolódó nyelvek egymás közötti megértésén alapuló megközelítések előrehaladásának értékeléséhez (2. pont d) alpont). A hivatalos adatok azonban azt mutatják, hogy 2014-ben a felső középfokú oktatásban (= francia középiskolában) részt vevő diákok 94%-a tanult angolul, de csak 23%-a francia, 19%-a német, 19%-a spanyol, 3%-a olasz és 3%-a oroszul (Eurostat 2016). Annak érdekében, hogy hozzájáruljon a piacgazdasági státusz eredményeinek eléréséhez, különösen az LM+ 2 politikatekintetében, **az EU növelhetné az angoltól eltérő nyelvek oktatásának pénzügyi támogatását.** Mindaddig, amíg az oktatás a szubszidiaritás elvével összhangban lévők hatáskörébe tartozik, az EU pénzügyi támogatást használhatna arra, hogy az ISCED/ISCED 3. szintű diákok számára előmozdítsa a nem angol nyelvű országokkal folytatott nyelvcserét.

3.3 Foglalkoztathatóság és versenyképesség

A SEM felhívja a Bizottságot és előmozdítja a többnyelvűséget a vállalkozások versenyképességének, valamint a polgárok mobilitásának és foglalkoztathatóságának fokozása érdekében. Amint azt e háttér 2.1. szakasza mutatja, ezek a célkitűzések megfelelőek. Jelenleg keveset tudunk az uniós finanszírozású programok e területre gyakorolt hatásáról. A végrehajtási jelentéssel összhangban "strukturális alapokat használtak fel az idegen nyelvi képzések finanszírozására, amelyek célja többek között a foglalkoztathatóság növelése, a munkavállalók számára a biztonsági szabályok megértése, az idegenforgalmi ágazat fejlesztése vagy a köztisztviselők készségeinek javítása. A befogadó ország nyelvén történő képzés szintén finanszírozásban részesül a bevándorlók és családjaik beilleszkedésének ösztönzése érdekében. Ez összhangban van a Tanács ajánlásaival (lásd a piacgazdasági elbánság 3.c. pontját). **Sajnos a végrehajtási jelentés nem tesz említést pontos számadatokról az e célból befektetett összegekről, és nem is említi az elért hatásokat.**

Egyes adatok a Bizottság által 2011-ben közzétett külön dokumentumban található

(Európai Bizottság 2011a). 2007 és 2013 között az Európai Szociális Alap (ESZA = ESZA) évente 11 milliárd eurót különített el mindenki számára azzal a céllal, hogy javítsa az emberek készségeit és foglalkoztatási lehetőségeit. A nyelvi képzés az egyik eszköz ennek a célnak az eléréséhez, de **nemtudjuk, pontosan mennyi pénzt költenek rá**. 2007 és 2011 között (a 27 főből összesen 117 operatív programból) 48 21 operatív program 244 prioritása támogatta a nyelvtanulást. A legtöbb támogatott projekt a nyelvtanulást ösztönző tágabb politikák részét képezte, amelyek elsősorban az etnikai kisebbségeket, a migránsokat, a (tartós) munkanélkülieket, az iskolai lemorzsolódásokat, az oktatókat és az oktatókat célozzák meg. A 2000–2006-os időszakra vonatkozó néhány példát a Bizottság által közzétett jelentés ismerteti (lásd az Európai Bizottság 2008-as évét).

A Bizottság foglalkoztathatóság és versenyképesség terén tett kezdeményezéseinek látható eredménye a nyelvi készségek gazdaságban betöltött fontosságával foglalkozó egyes tematikus csoportok támogatása, valamint különböző jelentések vagy tanulmányok közzététele, amelyek célja, hogy felhívják a figyelmet arra, hogy a nyelvek hogyan járulhatnak hozzá a vállalkozások foglalkoztathatóságához és versenyképességéhez. Ebben a szakaszban bemutatjuk ezeket a kezdeményezéseket, és lehetőség szerint megvitátjuk azok nyomon követését.

- A „*Nyelvek a munkahelyekre = Nyelvek a munkahelyekért*” című jelentés (Európai Bizottság 2011d), amelyet egy szakértői munkacsoport tett közzé, különböző példákat határoz meg a „bevált gyakorlatokra” annak érdekében, hogy a munkaerőpiacra belépők nyelvi készségei jobban illeszkedjenek a munkáltatók elvárásaihoz.
- 2009-ben a Bizottság létrehozta a *többnyelvűség kereskedelmi platformját*. A platform többek között megvitatta, hogyan lehet felhívni a figyelmet a nyelvek üzleti jelentőségére, valamint olyan szolgáltatásokat és eszközöket kidolgozni, amelyek segítik a vállalkozásokat és az egyéneket abban, hogy nyelvi politika révén javítsák szakmai teljesítményüket. A jelentést 2011-ben tették közzé²⁰. A platform közzétette a „Languages do our business” című brosúrát is. A platform egyik eredménye a versenyképességet és foglalkoztathatóságot célzó nyelvi stratégiák előmozdítását célzó *CELAN hálózat* (2011–2013). A CELAN célja, hogy nyelvi szolgáltatásokat nyújtson az üzleti szereplőknek, például kutatást végezzen az európai vállalatok/kkv-k különböző ágazatokban felmerülő nyelvi igényeiről, és elemezze a meglévő nyelvekkel kapcsolatos szolgáltatásokat és eszközöket. A CELAN hálózat legfontosabb eredménye a „Nyelvi igények elemzésére szolgáló alkalmazás” = „Nyelvi igényelemzési alkalmazás” elnevezésű online alkalmazás kifejlesztése. Ez az alkalmazás interaktív rendszert biztosít a vállalatok számára, hogy „meghatározzák nyelvi igényeiket, összehasonlítsák azokat a jelenlegi gyakorlatokkal, valamint információt szerezzenek és hozzáférjenek a nyelvi közösségben és a piacon elérhető különböző nyelvi erőforrásokhoz²¹”. A platform ajánlásainak nyomon követését azonban nem értékelik utólagosan. A nyelvi szükségletek elemzésére szolgáló alkalmazásténylegeshasználatára vonatkozó adatok segíthetnek az alkalmazás hatásának felmérésében.
- 2011-ben a Bizottság közzétette az európai kkv-k nyelvirányítási stratégiáiról és bevált gyakorlatairól szóló *jelentést: a Pimlico projekt* (Hagen 2011), amelyben a Pimlico jelentése „A nyelvi és interkulturális kommunikációs stratégiák előmozdítása, végrehajtása szervezeteknél és vállalatoknál”. A Pimlico projekt 40 európai kkv bevált gyakorlatainak különböző modelljeit azonosítja és írja le, amelyek „nyelvkezelési stratégiák kidolgozása és alkalmazása révén kerültek kiválasztásra jelentős kereskedelmi növekedésük érdekében”. A projekt egyik eredménye az EU nemzetek feletti, nemzeti, regionális és helyi szinten működő különböző szervezeteinek és nyelvi támogató hálózatainak vizsgálata. A projekt hatékonyságának/hatékonyságának értékeléséhez adatokat kell gyűjteni és közzétenni ezen információk vállalatok általi tényleges felhasználásáról.

20 Lásd: http://ec.europa.eu/languages/library/documents/business_en.pdf

21 Lásd: <http://www.celan-platform.eu/index.html>

- 2009 és 2011 között az egész életen át tartó tanulás programja finanszírozta a LILAMA hálózatot (ahol a LILAMA a munkaerő-piaci nyelvi politikát jelenti). A hálózat a munkaerőpiac-orientált nyelvpolitikák kialakításához és végrehajtásához hozzájáruló iránymutatások, bevált gyakorlatok és szakpolitikai ajánlások cseréjére és terjesztésére szolgáló tanulási platform²².
- 2011- ben a Bizottság közzétette az EU legjobb többnyelvű üzleti gyakorlatainak feltérképezéséről szóló tanulmányt, az Európai Bizottság 2011b-t és a „ Nyelvi útmutató az európai vállalkozások számára: hatékony kommunikáció az Ön nemzetközi csereprogramjai keretében” című kiadványt (Európai Bizottság 2011b). Hiányoznak az útmutató tényleges használatának értékeléséhez szükséges adatok.

Bár ezek a tanulmányok és jelentések felhívták a figyelmet a nyelvi készségeknek a gazdaságban betöltött jelentőségére, nem könnyű felmérni a szóban forgó szereplőkre gyakorolt tényleges hatásukat.

3.4 A nyelvi sokszínűség előmozdítása fordítás révén

A MET negyedik pontja a fordításra vonatkozik. A Tanács felkéri a Bizottságot, hogy nyújtson tájékoztatást a kulturális termékek, például könyvek vagy filmek fordítására vonatkozó nemzeti és európai támogatási tervekről (különösen feliratozás útján). Sürgeti továbbá a Bizottságot, hogy erősítse meg a fordítók képzésére irányuló programokat, támogassa a többnyelvű terminológiai adatbázisokat, és ösztönözze a nyelvi technológiák fejlesztését. Ebben a részben áttekintjük és frissítjük az e területre vonatkozó legfontosabb kezdeményezéseket. **Általánosságban elmondható, hogy az e területen végrehajtott intézkedéseket avégrehajtási jelentés részletesen kifejti. Ezek többsége célzott és releváns,** különösen a többnyelvű politika uniós intézmények szintjén történő végrehajtása tekintetében (lásd a 2.3. szakaszt).

A Bizottság az egész életen át tartó tanulás programja (Egész életen át tartó tanulás programja) segítségével európai mesterképzést (EMT = MET) hozott létre az Európai Bizottság és a felsőoktatási intézmények közötti partnerség keretében, amely mesterszintű fordítási programokat kínál azzal a céllal, hogy javítsa a fordítóképzés minőségét, és magasan képzett személyeket szerezzen be fordítóként való munkavégzéshez az EU-ban. A MET-ben részt vevő egyetemek EMT-hálózatot alkotnak (= MET hálózat), amely az a fórum, ahol a MET-tag egyetemek találkoznak és megosztják egymással a fordítási oktatás bevált gyakorlatait. A hálózatnak 63 tagja van. Emellett a Bizottság egyéb programokat és tevékenységeket is szervez, amelyek célja a fordítás mint szakma előmozdítása, különös tekintettel a *meghívott fordítók programjára* és a *Fordítási Főigazgatóság programjaira tett látogatásokra*. Az első program lehetővé teszi a Bizottság fordítói számára, hogy néhány hetet egyetemi fordítóképzésen töltsenek el, és tanácsot adjanak a nyelvészeknek az EU-n belüli karrierlehetőségekkel kapcsolatban, míg a második program a Fordítási Főigazgatóság látogatásait szervezi a fordítás iránt szakmai érdeklődéssel rendelkező hallgatók és mások számára. Emellett a Bizottság szervezi a *Juvenes Translatores* fordítási versenyt, hogy felhívja a középiskolás diákok figyelmét a fordítás fontosságára²³. A Bizottság és a Parlament aktívan részt vett az európai konferenciátolmácsolás (EMCI) létrehozásában.

A Bizottság különböző **eszközöket**, referenciaanyagokat és adatbázisokat bocsát rendelkezésre fordítók és terminológusok számára, pl. *Interactive Terminology for Europe* (IATE = *Interactive Terminology for Europe* = TIAE). A IATE külső felhasználók általi hatékony felhasználására vonatkozó adatok segíthetnek a kezdeményezés hatásának felmérésében.

²² Lásd: <http://www.lilama.org/>

²³ Lásd: http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/index_en.htm

A Bizottság elindította a *nyelvi ipar internetes platformját* (LIND-Web), amely az EU nyelvi ágazatra vonatkozó tényeket és számadatokat tartalmaz. A közsféra információiról szóló irányelv (2003/98/EK) konkrét mechanizmust hoz létre az uniós intézmények és szervek által előállított nyelvi erőforrások – például a fordítási archívumok és a különböző uniós nyelvekre lefordított dokumentumok – tagállamok általi további felhasználásának előmozdítására (Európai Bizottság 2011a). A Bizottság 24 képviselőjén belül fordítóirodák működnek, amelyek a nemzeti nyelvi érdekelt felekkel összekötő szerepet töltenek be. **Az ezen irodák által jelenleg nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó adatok hasznosak lennének a piacgazdasági státusz hatásának értékeléséhez.**

2007 és 2011 között a *Kultúra program* segítette 1548 könyv fordításának finanszírozásában, összesen 8,4 millió eurós költségvetéssel (Európai Bizottság 2011a). 2011-ben tanulmányt tettek közzé a feliratok használatáról az idegennyelv-tanulás ösztönzése és az idegennyelv-ismeret javítása érdekében (Media Consulting Group 2011). Egy közelmúltbeli jelentés szerint 2015-ben a *Kreatív Európa* program 35 európai nyelvről több mint 500 könyv (román, hír, színdarab, költészet, képregény és fikció) fordítását finanszírozta 35 európai nyelvről (Európai Bizottság, 2015: 5).

Az Európai Bizottság 2010 óta dolgozik az *MT@E C elnevezésű* gépi fordítási rendszeren a közigazgatási szervek számára. Ez a rendszer "lehetővé teszi, hogy az EU valamennyi intézménye és ügynöksége (nem csak a fordítók, hanem a rendes alkalmazottak is), valamint az EU nemzeti közigazgatásai meglehetősen pontos automatikus fordítást kapjanak összesen 552 nyelvpárban, az EU valamennyi hivatalos nyelvére kiterjedően. Ez az új rendszer kulcsfontosságú fejlemény, mivel lehetővé teszi a többnyelvűséget a közszolgáltatásokban" (Saville és Gutierrez Eugenio 2016:36).

A Bizottság különböző **tanulmányokat** tett közzé a fordítás társadalmi és gazdasági jelentőségéről. Meg kell említenünk többek között a fordítási ágazatról szóló tanulmányt (Rinsche és Portera-Zanotti 2009), a fordítói szakmáról szóló jelentést (Pym et al. 2012), a fordításnak az európai társadalomban betöltött szerepéről szóló jelentést (Európai Bizottság 2010), valamint egy tanulmányt, amely az új technológiák és új üzleti modellek hatását vizsgálja a globális fordítási ágazatban (Tkitl és Debussche 2014). 2010-ben a Bizottság tanulmányt tett közzé az információs és kommunikációs technológiák (IKT = IKT) és az új média nyelvtanulásra gyakorolt hatásáról (Stevens 2010).

A Bizottság különböző **tudományos projekteket** támogatott a humán nyelvi technológia területén. A hetedik *kutatási és technológiafejlesztési keretprogram (2007–2013)* egyik *prioritáspéldául* a számos kutatócsoportra és tudományágra kiterjedő „nyelvi technológiák”, beleértve a természetes nyelvi feldolgozást, a hangtechnológiát, a kitermelési információkat és a gépi fordítást. 2009–2010-ben összesen 25 nyelvtechnológiai projektet indítottak, összesen 56 millió EUR uniós finanszírozással (Európai Bizottság 2011a). A nyelvi technológiai portfólió a versenyképességi és innovációs program (2007–2013) projektjeit tartalmazza. A nyelvi technológiákkal és különösen a gépi fordítással kapcsolatos projekteket a *Horizont 2020* (2014–2020), az új kutatási és innovációs keretprogram is finanszírozhatja.

A Bizottság **nemzetközi együttműködési tevékenységekben** vesz részt a fordítás és tolmácsolás területén, például a nyelvi szabályozással, dokumentációval és kiadványokkal foglalkozó éves találkozón (IAMLADP), egy fórumon és a nemzetközi szervezetek vezetőinek hálózatában, amely nyelvi konferenciákat és szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókat foglalkoztat. Emellett az Európai Bizottság nemzetközi megállapodásokat kötött a többnyelvű fordítással és terminológiával foglalkozó különböző állami ügynökségekkel, például a Fordítási Irodával, a kanadai Közmunka- és Kormányzati

Szolgálatokkal, a Karibi Fordítási és Tolmácsolási Kutatóintézettel (Európai Bizottság 2011a), a szentpétervári Herzen Állami Oktatási Egyetemmel és a Moszkvai Nyelvi Egyetemmel. A tolmácsolás területén a Bizottság különböző nemzetközi együttműködési programokat működtet Kínával, Vietnammal, Makaóval és Oroszországgal.

3.5 A többnyelvűség külső dimenziója

A piactudasági státusz ötödik pontja a többnyelvűség „külső dimenziójára” vonatkozik, amely az európai nyelvek külföldi népszerűsítését, valamint a nyelvtanulás, valamint a nyelvi és kulturális sokszínűség területén tevékenykedő nemzeti és nemzetközi szervezetekkel való együttműködés javítását jelenti. A *végrehajtási jelentés* két kezdeményezést említ.

Az első **Indiára** vonatkozik. 2008-ban a Bizottság konferenciát szervezett Újdelhiben a többnyelvűségről és a kultúrák közötti párbeszédéről. 2009-ben az indiai kormánnyal közös nyilatkozatot írt alá a többnyelvűségről. 2011-ben az EU és India közötti politikai párbeszéd keretében magas rangú tisztviselők találkozájára került sor. A második kezdeményezés **Kínát** érinti. 2009-ben a kínai kormány és a Bizottság közös nyilatkozatot írt alá a többnyelvűségről. 2011-ben konferenciát szerveztek a többnyelvűségről és a nyelvtanulásról.

Nem áll rendelkezésre információ e nyilatkozatok nyomán követéséről (ha vannak ilyenek). Ez egy kicsit kiábrándító, mert az EU-t gyakran példaként említik arra, hogy a többnyelvű országok – például India vagy Dél-Afrika – tanulmányozzák (és néha modellként is emulálandó modellt) több hivatalos nyelvvel. Tekintettel arra, hogy a többnyelvűség a világban inkább norma, mint kivétel, az EU-nak valószínűleg olyan modelleket kellene keresnie, amelyek konkrét tanúvallomásokkal szolgálhatnak a többnyelvűség és a nyelvi sokszínűség konkrét kezelésének módjáról. Ahogy Kraus megjegyzi, amikor az európai politikusok ilyen modelleket keresnek, "érdeüket gyakran megragadja az Egyesült Államok ügye. [Mindazonáltal], ha jó megközelítést akarunk kialakítani az EU, mint sokszínű politikai közösség kilátásainak elemzésére, talán egy demokratikus szövetség tapasztalataira kellene összpontosítanunk, amelynek politikáját alapvetően a multikulturalizmus és a multinacionális tényező keveredése jellemzi. Az Európa jövőbeli politikájának értékelésére szolgáló összehasonlító keretet ezután kissé északra helyeznék át az Egyesült Államokból Kanadába" (Kraus 2008: 97: 97). Svájc egy másik érdekes eset (lásd Lacey 2013).

Végezetül az EU-nak nagyobb figyelmet kellene fordítania a többnyelvű országokkal való együttműködés fejlesztésére a tapasztalatok és gyakorlatok cseréje érdekében. Támogatni lehetne a többnyelvűség és a nyelvpolitika területén folytatott összehasonlító kutatást. A **többnyelvűséggel és nyelvpolitikával foglalkozó európai elnök vagy kutatóközpontlétrehozása hozzájárulhatna a többnyelvűség valódi európai jövőképének előmozdításához a világban**, ahelyett, hogy egyszerűen népszerűsítene az európai nyelveket. Ez összhangban állna a többnyelvűséggel kapcsolatos nagy kutatási projektekhez és a hatodik és hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogramhoz nyújtott uniós támogatással²⁴, valamint a Bizottság által 2005-ben az „*Új keretstratégia a többnyelvűségért*” című dokumentumban megfogalmazott ajánlásokkal. A dokumentum

²⁴ Lásd a LINEE (Languages in a Network of European Excellence = Languages in a European Excellence Network of Excellence), DYLAN (Nyelvi dinamika és sokszínűség menedzsment), Eldia (European Language Diversity for All) és MIME (Mobilitás és befogadás a többnyelvű Európában = Mobilitás és befogadás a többnyelvű Európában) projektet.

kimondja, hogy „a Bizottság az egész életen át tartó tanulás programján keresztül támogatást nyújt a felsőoktatásban a többnyelvűség helyzetéről szóló tanulmányokhoz, valamint a többnyelvűséggel és az interkulturalizmussal kapcsolatos tanulmányokkal foglalkozó tanszékek létrehozásához” (Európai Bizottság 2005:8).

A 7. táblázat összefoglalja az Európai Bizottság által a piacgazdasági elbánás végrehajtása érdekében végzett tevékenységek főbb eredményeit, és általános megjegyzéseket tesz azok eredményeiről.

Mező	Főbb eredmények	Következmények és megjegyzések
Társadalmi kohézió, kultúrák közötti párbeszéd és európai integráció	1. Különböző kiadványok 2. A kultúrák közötti párbeszédet szolgáló többnyelvűségi civil társadalmi platformlétrehozása	(1 és 2) Lehet, hogy pozitív hatással lehet a nyelvtanulás előnyeire és a nyelvi sokszínűsége, de az egyértelmű adatok és mutatók hiánya nem teszi lehetővé, hogy végleges következtetésre jussunk.
Egész életen át tartó tanulás	1. Adatgyűjtés (első európai felmérés a nyelvi készségekről) 2. Az egész életen át tartó tanulókkal foglalkozó különböző projektek közvetlen finanszírozása (az egész életen át tartó tanulás programjának e célra felhasznált költségvetésének 5%-a) 3. E projektek résztvevőinek jelentős száma	(1) Fontos eredmény. Az oktatási rendszerek hatékonyságának értékelésére szolgáló új adatok rendelkezésre állása (2 és 3) Valószínűleg pozitív hatások, de több adatra van szükség a programok eredményeiről (pl. a tanulók által esetleg elért nyelvi készségek szintjéről), hogy felmérjük a piacgazdasági státusz végrehajtásának hatékonyságát és előnyeit.
Foglalkoztathatóság és versenyképesség	1. Különböző kiadványok 2. Közvetlen finanszírozás az idegennyelv-képzés támogatására	(1) Talán pozitív hatást gyakorol az idegen nyelvek előnyeire a vállalkozások számára. E kiadványok tényleges hatásának értékeléséhez több adatra és mutatóra lenne szükség. (2) Valószínű pozitív hatások, de kevés adat áll rendelkezésre az ilyen közvetlen finanszírozás végső eredményeiről. E kezdeményezések többsége célzott és releváns.
A nyelvi sokszínűség	1. Európai mesterképzés a	(1 és 2) korlátozott hatás és

előmozdítása fordítás révén	fordításban 2. Új eszközök és adatbázisok fordítók számára 3. A könyvek fordításának támogatása 4. Különböző tanulmányok 5. Számos nemzetközi együttműködési tevékenység	nincs nyomon követés.
A többnyelvűség külső dimenziója	1. Együttes nyilatkozat az Indiával folytatott többnyelvűségről 2. Együttes nyilatkozat a Kínával folytatott többnyelvűségről	
Forrás: a szerző által összeállított táblázat		

7: Az Európai Bizottság piactudományi státusszal kapcsolatos tevékenységeinek összefoglalása

4 Következtetések

Főbb eredmények:

- A piacgazdasági elbánás általános célkitűzései relevánsak, mivel összhangban vannak azokkal a problémákkal, amelyeket a piacgazdasági elbánásnak meg kell oldania. Néhány új intézkedés a mobilitás és a befogadás közötti feszültség enyhítésére irányulhat, például az igény szerinti nyelvtanulás erősítése, valamint a többnyelvű közszolgáltatások – többek között az adminisztratív formák – biztosítása érdekében. Az Európai Bizottság által kidolgozott online nyelvi támogatás (OLS) és a közigazgatások gépi fordítása (MT@EC) jó példa erre.
- E jelentőség értékelése korlátozott empirikus bizonyítékok alapján végezhető el. Nem rendelkezünk megfelelő és megbízható adatokkal ahhoz, hogy tanulmányozzuk a nyelvi készségeknek az egyének gazdasági jólétére és a vállalkozások versenyképességére gyakorolt hatásait. A felnőttoktatási felmérés keretében jobb adatokat lehetne gyűjteni az európai lakosok jövedelméről. Több mennyiségi adatra van szükség az európai vállalatok gazdasági tevékenységeiben (azaz a beszerzési, termelési és értékesítési folyamatokban) használt nyelvekről.
- A Bizottság által a piacgazdasági státusz végrehajtása érdekében végzett intézkedések és tevékenységek értékelése tekintetében vegyes tanúvallomásokot állapítunk meg. A piacgazdasági státuszra való megfelelés érdekében tett uniós programok és intézkedések költségeire és hatékonyságára vonatkozó információk nem teljesek. A nyelvi politika eredményeinek értékeléséhez használandó mutatókat egyértelműbben kell meghatározni.
- Különös figyelmet kell fordítani a diákok és felnőttek nyelvi készségeinek javítását célzó programok végső hatásaira. Az értékelési módszereket hozzá lehet igazítani a Bizottság által már közzétett, meglévő iránymutatásokhoz.
- Az ösztönzők a többnyelvűség előmozdításának hatékony módját is jelenthetik, különösen a felsőoktatásban.
- Összhangot kell teremteni a piacgazdasági státusz és más olyan uniós szakpolitikák között, amelyek közvetett hatást gyakorolnak a nyelvi sokszínűségre és az LM+ 2 képlet alkalmazására. Néha a politika bizonyos területein az egynyelvűség és/vagy a de facto háromnyelvűség érvényesül.
- Az Európai Bizottság külső kommunikációja többnyelvűbb lehet, különösen a weboldalon.

Amint azt az 1. szakasz mutatja, a nyelvtanulás erősítése és a fordítási ágazat támogatása olyan egyéb társadalmi-gazdasági célkitűzések elérésének módjainak tekinthető, mint a mobilitás előmozdítása, az uniós migránsok és mobil polgárok befogadásának megkönnyítése, a foglalkoztathatóság javítása, valamint az EU hivatalos nyelvei közötti egyenlőség biztosítása (a piacgazdasági státusz 1. és 3. pontja és a végleges ajánlások).

A 2. szakaszban bemutatott empirikus bizonyítékok azt mutatják, hogy az idegen nyelvi készségek pozitív hatással lehetnek az egyének jövedelmére és a társadalom jólétére, és hogy egynél több idegen nyelv oktatásába való befektetés megfelelő célkitűzés. Az ilyen előnyök mérhetők. Emellett az idegen nyelvi készségek elősegíthetik a mobilitást és a

befogadást. A nyelvi készségeknek a foglalkoztathatóságra gyakorolt hatását még bizonyítani kell, de pozitív kapcsolat áll fenn a nyelvi készségek és a szakmai státusz között. A nyelvi készségek jövedelmük és munkalehetőségeik növelésével hozzájárulhatnak a migránsok gazdasági integrációjához. A nyelvikizárási arányok tanulmánya azt mutatja, hogy az EU hivatalos nyelvei közötti egyenlő bánásmódra van szükség az EU által közzétett dokumentumokhoz való hozzáférés hatékonyságának és méltányosságának biztosítása érdekében.

A nyelvtanulás támogatása az EU-n belüli mobilitás előmozdítása és a befogadó országban való befogadás előmozdítása érdekében a piacgazdasági státusz egyik célja, de sem az LM+ 2 képlet, sem az egyetlen közvetítő nyelv előmozdítása nem elegendő a mobilitás és a befogadás közötti feszültség feloldásához. Nemzeti és uniós szinten is ki lehetne dolgozni néhány innovatív intézkedést. **A fogadó ország hivatalos nyelvének (nyelveinek) külföldi elhagyása előtt és/vagy közvetlenül a fogadó országba való érkezést követően történő tanulmányának hozzáférhetőbbé és olcsóbbá kell válnia.** Az Európai Bizottság által az Erasmus-hallgatók számára nyújtott online nyelvi támogatás jó példa erre, és kiterjeszhető más célcsoportokra is (lásd a 3.2. szakaszt). Ezenkívül, amint azt a piacgazdasági státusz 3. c) pontja is javasolja, az EU felhasználhatná az európai strukturális alapokat arra, hogy speciális nyelvtanfolyamokat biztosítson a szakképzés és a felnőttoktatás területén. Ez összhangban lenne a többnyelvűségről és a nyelvi készségek fejlesztéséről szóló, 2014. május 20-i tanácsi következtetésekben foglalt ajánlásokkal. E dokumentumban a Tanács felkéri őket, hogy „használják ki az Erasmus+ programban és az európai strukturális és beruházási alapokban rejlő lehetőségeket” e célkitűzések elérése érdekében.

Hasznos lehet a többnyelvű közszolgáltatások javítása, legalábbis a nagyvárosokban. Az egységesített adminisztratív formanyomtatványok több nyelven történő rendelkezésre bocsátása megkönnyítheti a gazdasági tevékenységeket és a szociális biztonsági rendszerek koordinációját. Történt némi előrelépés, de van még mit tenni²⁵. Az Európai Bizottság által kidolgozott, közigazgatási szervek számára készített gépi fordítás (MT@EC) nagyon hasznos lehet ezen a területen (lásd a 3.4. szakaszt). Ez hangsúlyozza a fordítás és tolmácsolás fontosságát a többnyelvű kommunikáció európai kezelésében. Következésképpen a piacgazdasági elbánásban ismertetett **általános célkitűzések azért relevánsak, mert összhangban vannak azokkal a problémákkal, amelyeket a piacgazdasági elbánásnak meg kell oldania. A nyelvi készségek többféle előnnyel (vagy „előnyrel”) járnak az egyének, a társadalom és az uniós intézmények számára. Ezen előnyök egy részét számszerűsítették (vagy lehetnek). Néhány innovatív intézkedést azonban úgy kell kialakítani, hogy tovább enyhítse a mobilitás és a befogadás közötti feszültséget.**

Meg kell jegyezni, hogy ebben a tanulmányban a piacgazdasági elbánás

---

²⁵ A szociális biztonsági rendszerek koordinálására vonatkozó uniós normák például előírják, hogy a kedvezményezettek egyetlen ország jogszabályainak hatálya alá tartoznak, és az adott országban bónuszokat kapnak, valamint hogy a társadalombiztosítási szervezetek döntenek el, hogy mely joghatóság alá tartoznak a kedvezményezettek (ez az „egységes jog” elve). pl. annak, aki Ausztriában telepedett le, és Szlovákiában további gazdasági tevékenységet folytat, teljes társadalombiztosítását Ausztriában kell kifizetnie. Az egyes nemzeti szervezetek azonban különböző formátumokat használnak különböző nyelveken, amelyeket a külföldi szervezetekben dolgozó tisztviselők nem feltétlenül értenek. Ennek eredményeként az egynél több tagállamban dolgozó európai polgárok olyan adminisztratív akadályokkal szembesülnek, amelyek növelik a mobilitás költségeit.

relevanciájának értékelését korlátozott empirikus bizonyítékok alapján végezték. Ezek a bizonyítékok csak néhány európai országot érintenek, köztük nem uniós országokat, például Törökországot vagy Svájcot. **Nem rendelkezünk megfelelő és megbízható adatokkal ahhoz, hogy tanulmányozzuk a nyelvi készségeknek az egyének gazdasági jólétére gyakorolt hatását, összehasonlítva a különböző nyelvek munkaerő-piaci jelentőségét és figyelembe véve a regionális hatásokat (például az olasz nyelvtudást valószínűleg nem jutalmazza egyenlő mértékben a francia Rhône-Alpes és Brittany régiókban).** Tudomásunk szerint az Eurostat által közzétett *Felnőttoktatási* Felmérés jelenleg az egyetlen olyan adathalmaz, amely felhasználható a nyelvi készségek és a foglalkoztatottság és/vagy az egyéni jövedelem közötti kapcsolat transzeurópai elemzéséhez. Mindazonáltal javítani kell az összegyűjtött adatok minőségét, különösen a válaszadók jövedelmét leíró változók esetében. Az egyik lehetséges megoldás az, ha ad hoc felméréseket tesznek közzé, vagy rendszeres időközönként konkrét kérdéseket tesznek fel a nyelvi készségekre vonatkozóan olyan nagyszabású, reprezentatív longitudinális tanulmányokban, mint például *anémet társadalmi-gazdaságipanel (SOEP)* tanulmánya. Nem állnak rendelkezésre adatok annak vizsgálatára, hogy a nyelvi készségek mennyiben járulnak hozzá az uniós GDP-hez. Annak értékeléséhez, hogy a nyelvi készségek mennyiben járulnak hozzá a versenyképességhez és a hozzáadott érték megteremtéséhez, mennyiségi adatokra van szükségünk a nyelveknek az európai vállalatok beszerzési, termelési és értékesítési folyamataiban való használatáról (például a 2.1.2. szakaszban). Ez az ötlet nem teljesen új. A bizottsági *hatásvizsgálat szolgálati munkadokumentuma: kísérő dokumentum a többnyelvűségről szóló közleményhez: Európa számára hasznos eszköz és közös kötelezettségvállalás* azt javasolja, hogy gyűjtsenek felmérési adatokat avállalkozások, szolgáltatók és helyi hatóságok által elfogadott nyelvi stratégiákról, és gyűjtsenek adatokat arról, hogy a média hogyan veszi figyelembe a nyelvi és kulturális sokszínűséget (Európai Bizottság 2008c:32). **A Svájcban gyűjtött adatok példaként szolgálnak.**

A Bizottság által a piacgazdasági elbánás végrehajtása érdekében bevezetett intézkedések és tevékenységek értékelése azt mutatta, hogy bár számos intézkedés releváns volt (a 2. szakaszban bemutatott eredmények fényében), az uniós programok és intézkedések költségeire és hatékonyságára vonatkozó **információk a piacgazdasági státusz célkitűzéseinek elérése terén gyakran hiányosak. Pontosabban meg kell határozni a nyelvpolitika eredményeinek értékelésére szolgáló mutatókat.** A közzétett adatok inputokra (beruházott EUR) és néha termékekre (pl. a támogatott programok számára) vonatkoznak, de nagyobb figyelmet kell fordítani az ilyen programok végső eredményeinek (vagy következményeinek) a célcsoportra gyakorolt értékelésére. A Grin et al. által (2003) készített jelentés jó modellt nyújt a kisebbségi nyelveket támogató nyelvpolitikák uniós finanszírozásának eredményességére/hatékonyságára vonatkozóan. Az értékelési módszereket hozzá lehet igazítani a Bizottság által már közzétett iránymutatásokhoz (Európai Bizottság 1999, Európai Bizottság 2008a). A teljesítménymutatókat jobban kell megtervezni (lásd az 1.2. szakaszt).

Jobban nyomon lehetne követni az Erasmus és a nemzetközi hallgatók nyelvtanulásához nyújtott uniós pénzügyi támogatás eredményeit. Meg kell jegyezni, hogy a közvetlen pénzügyi támogatás csak egyike azoknak a mozgatórugóknak, amelyeket az EU a piacgazdasági elbánás célkitűzéseinek eléréséhez használhat. **Az ösztönzők a többnyelvűség előmozdításának hatékony módját is jelenthetik.** Például az egyének

és a felsőoktatási intézmények nyelvének megválasztása megfelel a kutatási és oktatási tevékenységek minőségének értékelésére szolgáló rendszerekbe beépített ösztönzőknek (pl. egyetemi rangsor). Az egyetemek közfinanszírozásának vagy a hallgatói mobilitás támogatásának az egyszerű számú nemzetközi beiratkozott hallgatóval való összekapcsolása ösztönözheti a kizárólag angol nyelvű egyetemi programokat anélkül, hogy kellő figyelmet fordítana a fogadó ország hivatalos nyelvének oktatására. Egy olyan mutató használata, mint „a beiratkozott nemzetközi hallgatók száma, akik tanulmányaik végén eléri a helyi nyelvtudást” a külföldi diákok egyszerű száma helyett, arra ösztönözheti a felsőoktatási intézményeket, hogy hatékonyabban népszerűsítsék a nyelvtanulást a nemzetközi hallgatók körében. Általánosságban **különös** figyelmet kell fordítani a piacgazdasági státusz és más olyan uniós szakpolitikák közötti koherenciára, amelyek közvetett hatást gyakorolnak a nyelvi sokszínűségekre és az LM+ 2 képlet alkalmazására, mint például a felsőoktatási, a szabadalmi és az innovációs politika „nemzetközivé tétele”, valamint az uniós intézmények honlapján a nyelvek használata. Előfordul, hogy ezeken a szakpolitikai területeken az egynyelvűség vagy a *de facto* háromnyelvűség érvényesül, és ez hatással lehet az egyének és családok arra irányuló ösztönzőire, hogy milyen nyelveken tanuljanak és használjanak. Amint azt a fent említett bizottsági *szolgálati dokumentum megállapítja: kísérő dokumentum a többnyelvűségről szóló közleményhez: „a többnyelvűség olyan horizontáliskérdés, amely hatással van a versenyképességre és az európai polgárságra, és amelyet az oktatáson túlmutató szakpolitikákba kell integrálni”* (Európai Bizottság, 2008c:5).

Apiacgazdasági elbánás végső célkitűzésével kapcsolatos záró megjegyzés itt található. A Tanács felkéri a Bizottságot, hogy „a többnyelvűségekre vonatkozó új, átfogó szakpolitikai keret keretében és hatáskörén belül fogadjon el intézkedéseket a polgárok és intézmények nyelvi igényeinek figyelembevételére érdekében, különös figyelmet fordítva i. az európai intézmények és a nyilvánosság közötti kapcsolatokra, valamint ii. az európai intézmények és a nemzeti intézmények közötti kapcsolatokra, különös figyelmet fordítva arra, hogy a Bizottság honlapján valamennyi hivatalos nyelven tájékoztatást nyújtsanak, és előmozdítsák a többnyelvűséget”. A Bizottság ezzel nem foglalkozott a végrehajtási jelentésben vagy a kapcsolódó dokumentumokban. A 2.3. szakaszban ismertetett tanúvallomások azonban azt mutatják, hogy a többnyelvűséget jobban lehetne népszerűsíteni a Bizottság honlapján. A Bizottság weboldalai mellett, hogy híreket vagy általános információkat tárolnak, olyan anyagokat is tartalmaz, amelyek stratégiai jelentőségűek lehetnek a gazdasági szereplők, például a kis- és középvállalkozások, a szövetségek és az ajánlati felhívásokra, finanszírozási programokra vagy közbeszerzési eljárásokra válaszoló nem kormányzati szervezetek számára.

5 Hivatkozások

- Aldashev, Alisher, Johannes Gernandt és Stephan L. Thomsen (2009). „Nyelvhasználat, részvétel, foglalkoztatás és jövedelemigazolások külföldiek számára Nyugat-Németországban, többféle kiválasztási forrással”, *Labour Economics*, 16, pp. 330–341.
- Ammon, Ulrich (2015). *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt* Berlin: Gruytertől.
- Aparicio Fenoll, Ainhoa és Zoë Kuehn (2016). „Az idegennyelv-ismeret elősegíti a fiatalok migrációját az Európai Unióban?”, Gazzola, Michele és Bengt-Arne Wickström (szerk.) *The Economics of Language Policy*, pp. 331–356. Cambridge esetében: Az MIT Press.
- Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi és Elena Soto Calvo (2015). *Nyelv és foglalkoztathatóság*. Luxemburg: Európai Bizottság – Közös Kutatóközpont.
- Bane Mullarkey Ltd. (2009). *Az ír nyelvhez kapcsolódó gazdasági előnyök, amelyek Galway Cityre és a Galway Gaeltachtra nőttek*. A Galway esetében: Gaillimh, a Gaeilge.
- Beadle, Shane, Martin Humburg, Richard Smith és Patricia Vale (2015). *Tanulmány az idegennyelv-ismeretről és a foglalkoztathatóságról*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Budría, Santiago és Pablo Swedberg (2012). *A nyelvtudás hatása a bevándorlók jövedelmére Spanyolországban, az IZA 6957. sz. vitaanyaga*. Bonn esetében: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit.
- CILT (2006). *ELAN: A vállalkozások idegen nyelvi készségeinek hiányának az európai gazdaságra gyakorolt hatása*. London: CILT, a Nemzeti Nyelvi Központ.
- Az Európai Unió Tanácsa (2008a). „A Tanács 2008. május 22-i következtetése a többnyelvűségről”, *az Európai Unió Hivatalos Lapja*, C 140. o. 14–15.
- Az Európai Unió Tanácsa (2008b). „A Tanács 2008. november 21-i állásfoglalása az európai többnyelvűségi stratégiáról”, *az Európai Unió Hivatalos Lapja*, C 320. (2008.12.16.), o. 1–3.
- Az Európai Unió Tanácsa (2010). A Tanács következtetése a mobilitás fokozását célzó nyelvi készségekről, *az Európai Unió Hivatalos Lapja*, C 372. o. 27–30.
- Az Európai Unió Tanácsa (2012). „A 2012. december 17-i 1260/2012/EU rendelet az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén létrehozandó megerősített együttműködésnek az alkalmazandó fordítási szabályok tekintetében történő végrehajtásáról”, *az Európai Unió Hivatalos Lapja*, L 361. o. 89–92.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes és Gigliola Paviotti (2008a). *Többnyelvűség: a szakpolitikai célkitűzések és a végrehajtás között*. Brüsszel: Európai Parlament.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes és Gigliola Paviotti (2008b). *Többnyelvűség: a szakpolitikai célkitűzések és a végrehajtás között – mellékletek*. Brüsszel: Európai Parlament.
- Danguy, Jérôme és Bruno Van Pottelsberghe de la Potterie (2011). „A közösségi szabadalom költség-haszon elemzése”, *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 2 (2), o. 1–41.
- Di Paolo, Antonio és Aysit Tansel (2015). Visszatérés az idegen nyelvi készségekhez egy fejlődő országban: The case of Turkey, *Journal of Development Studies* 51, pp. 407–421.
- Dustmann, Christian (1994). „Speaking fluency, writing fluency and income of migrants”, *Journal of Population Economics*, 7 (2), pp. 133–156.
- Dustmann, Christian és Francesca Fabbri (2003). Nyelvtudás és munkaerőpiac. A bevándorlók teljesítménye az Egyesült Királyságban”, *The Economic Journal*, 113. o. 695–717.
- Egger, Peter H. és Andrea Lassman (2016). „Kulturális intergráció és exportváltozatok

átfedések az országok között”, Gazzola, Michele és Bengt-Arne Wickström (szerk.) *The Economics of Language Policy*, pp. 357–380. Cambridge esetében: Az MIT Press.

- Egger, Peter H. és Andrea Lassmann (2012). „A nyelvi hatás a nemzetközi kereskedelemben: A meta-analízis”, *Economics Letters*, 116, pp. 121–124.
- Egger, Peter H. és Farid Toubal (2016). „Közös beszélt nyelv és nemzetközi kereskedelem”, Ginsburgh, Victor és Shlomo Weber (szerk.) *The Palgrave Handbook of Economics and Language*, pp. 263–289. Basingstoke: Palgrave vagyok.
- EPO-OHIM (2013). *Szellemi tulajdonjog-intenzív iparágak: hozzájárulás a gazdasági teljesítményhez és a foglalkoztatáshoz az Európai Unióban. Ágazati szintű elemzési jelentés, 2013. szeptember*. Munchen-Alicante: Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) és Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (OHIM).
- Eureval (2010). *Afordításhozzájárulása az Európai Unió többnyelvű társadalmához, Tanulmányok a fordításról és a többnyelvűségről*. Brüsszel: Fordítási Főigazgatóság. Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (1999). *Eszközök gyűjtése – A társadalmi-gazdasági programok értékelése* (6 kötet). Luxemburg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala.
- Európai Bizottság (2003). *A nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség előmozdítása: A 2004–2006 közötti időszakra szóló cselekvési terv*, COM(2003) 449 végleges. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2005). *A többnyelvűség új keretstratégiája*, COM(2005) 596 végleges. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2007). *Mobilitás: a több és jobb munkahely megteremtésének eszköze: Az európai foglalkoztatási mobilitási cselekvési terv (2007–2010)*, COM(2007) 773 végleges. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2008a). *ELFOGADTA: A társadalmi-gazdasági fejlődés értékelésére szolgáló forrás*. Luxemburg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala.
- Európai Bizottság (2008b). *Zöld könyv – Migráció ésamp; mobilitás: az uniós oktatási rendszerek előtt álló kihívások és lehetőségek*, COM(2008) 423. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2008c). *Hatásvizsgálat. Kísérő dokumentum a "Többnyelvűség: eszköz Európa számára és közös kötelezettségvállalás"*, COM(2008) 2444. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2008d). *A többnyelvűség területén tett közösségi fellépések jegyzéke és az online nyilvános konzultáció eredményei. Kísérő dokumentum az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának címzett bizottsági közleményhez: Többnyelvűség: eszköz Európa számára és közös kötelezettségvállalás*, SEC(2008) 2443. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2008e). *Többnyelvűség: eszköz Európa számára és közös kötelezettségvállalás*, COM(2008) 566 végleges. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2009). *A bevándorló gyermekek integrálása az európai iskolákba*. Brüsszel: Eurydice-Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2011a). *A közösségi fellépések jegyzéke a többnyelvűség területén – 2011. évi frissítés*, SEC(2011) 926. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2011b). *Az európai vállalkozások nyelvi útmutatója. Sikeres kommunikáció a nemzetközi kereskedelemben* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2011c). *Nyelvtanulás az iskolaelőkészítők szintjén: hatékonyabbá és fenntarthatóvá kell tenni. Szakpolitikai kézikönyv*, SEC (2011) 928 végleges. Brüsszel: Európai Bizottság.

- Európai Bizottság (2011d). *Nyelvek a munkahelyekhez. Többnyelvű kommunikációs készségek biztosítása a munkaerőpiac számára.* , A „Nyelvek a munkahelyekért” tematikus munkacsoport jelentése. Az oktatás és képzés európai stratégiai keretrendszere. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2011e). *A legjobb többnyelvű üzleti gyakorlatok feltérképezése az EU-ban.* Brüsszel: Fordítási Főigazgatóság. Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2011f). *Jelentés az európai többnyelvűségi stratégiáról szóló, 2008. november 21-i tanácsi állásfoglalás végrehajtásáról, SEC(2011) 927.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2012a). *Az európaiak és nyelveik, 386. sz. Eurobarométer tematikus felmérés.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2012b). *Első európai felmérés a nyelvi kompetenciákról.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2012c). *Nyelvi készségek a foglalkoztathatóság, a mobilitás és a növekedés szolgálatában,* a dokumentumot kísérő dokumentum. A Bizottság közleménye. „Gondoljuk újra az oktatást: Beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében”. SWD(2012) 372 final. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2012d). *Nyelvi készségek a foglalkoztathatóság, a mobilitás és a növekedés szolgálatában. A „Rethinking Education: Investing in skills for better social-economic results” című dokumentumot kísérő dokumentum, SWD(2012) 372 final.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2012e). *Az oktatás újragondolása: országelemzés, I. rész. A Document Rethinking Education: Investing in Skills for better socioeconomic results (A jobb társadalmi-gazdasági eredményekért szükséges készségek) című dokumentumhoz csatolt I. rész, SWD(2012) 377 final.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2012f). *Újragondolás Education: Investing a „Saját készségek a jobb társadalmi-gazdasági eredményekért” című dokumentumban COM(2012) 669 final.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság (2015). *Nyelvtudás az iskolában és a munkahelyen. Új bizonyítékok a nemzeti nyelvi tesztekéről és a nyelvi készségek munkaerő-piaci értékéről.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Parlament (2008). „Az Európai Parlament 2009. március 24-i állásfoglalása a többnyelvűségről: eszköz Európa számára és közös kötelezettségvállalás (2008/2225(INI))”, *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*, C 117 E, o. 59–64.
- Eurostat (2016). *Idegennyelv-tanulási statisztikák, Statisztikai magyarázat, Eurostat.*
- Fidrmuc, Jan és Jarko FIDRMUC (2015). „Külföldi nyelvek és kereskedelem: bizonyíték egy természetes kísérletből”, *Empirical Economics*, DOI 10.1007/s00181-015-0999-7.
- Fidrmuc, Jan, Victor Ginsburgh és Shlomo Weber (2010). „Az egyhangúságon túlmutató forgatókönyvek: Enyhítené-e a tagállamok minősített többsége az európai többnyelvűség terhét?” – Hanf, Dominik, Klaus Malacek és Elise Muir (szerk.) *Nyelvek és európai integráció*, pp. 259–279. Brüsszel: Peter Lang vagyok.
- Gazzola, Michele (2014a). *A nyelvi rendszerek értékelése. Elmélet és alkalmazás többnyelvű szabadalmi szervezetekhez.* Amszterdam: John Benjamins vagyok.
- Gazzola, Michele (2014b). „Partecipazione, esclusione languagea e traduzione: Una valutazione del regime linguistico dell’Unione europea”, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 43 (2), pp. 227–264.
- Gazzola, Michele (2015). „A szabadalmi információk kezelése terén mutatkozó nyelvi egyenlőtlenségek azonosítása és mérséklése Európában”, *World Patent Information* (40), pp. 43–50.

- Gazzola, Michele (2016). Kinek a többnyelvű kommunikációja? Nyelvpolitika és méltányosság az Európai Unióban", *European Union Politics*, DOI: 10.1177/1465116516657672.
- Gazzola, Michele (2016, közelebb). A felnőtt migránsok nyelvi készségei és foglalkoztatási helyzete Európában", Beacco, Jean-Claude, Hans-Jürgen Krumm, David Little és Philia Thalgott (szerk.) *A felnőtt migránsok nyelvi integrációja. Néhány tanulság a kutatásból*. Berlin/Boston: Gruyter-Moutontól.
- Gazzola, Michele (2016, a sajtóban). Documenti e Orientamenti dell'Unione europea in materia di multilinguismo", in Caretti, Paolo és Giuseppe Mobilio (szerk.) *La lingua come fattore di integrazione sociale e politica*, pp. 99–131. Torino: Giappichelli vagyok.
- Gazzola, Michele és François Grin (2013). Az ELF hatékonyabb és igazságosabb-e a fordításnál? Az EU többnyelvű rendszerének értékelése, *International Journal of Applied Linguistics*, 23 (1), o. 93–107.
- Gazzola, Michele, François Grin és Bengt-Arne Wickström (2016). „A rövid bibliográfia a nyelvgazdaságtan”, in Gazzola, Michele és Bengt-Arne Wickström (szerk.) *The Economics of Language Policy*, pp. 53–92. Cambridge (MA): Az MIT Press.
- Ginsburgh, Victor és Juan Prieto (2011). „Returns to foreign language of native workers in the EU”, *Industrial and Labour Relations Review*, 64 (3), pp. 599–618.
- Ginsburgh, Victor és Shlomo Weber (2005). „Language disenfranchisement in the European Union”, *Journal of Common Market Studies*, 43 (2), o. 273–286.
- Gobierno vasco (2016). *A baszk nyelv értéke és gazdasági hatása*. San Sebastian: Baszk kormány – Oktatási, Nyelvpolitikai és Kulturális Minisztérium.
- Vigyor, François (1999). *Készségek és jutalmak. A nyelvek értéke Svájcban*. Fribourg: Fribourg egyetemi kiadásai.
- Vigyor, François (2003). „Nyelvtervezés és közgazdaságtan”, *Jelenlegi kérdések a nyelvi tervezésben*, 4 (1), pp. 1–66.
- Vigyor, François, Marác László, Nike K. Pokorn és Peter A. Kraus (2014). „Mobilitás és befogadás a többnyelvű Európában: Állásfoglalás a MIME projektről”. Genf: Genfi Egyetem <http://www.mime-project.org/resources/MIME-POSITIONPAPER-V4.pdf>
- Vigyor, François, Tom Moring, Durk Gorter, Johan Häggman, Dónall Ó Riagáin és Miguel Strubell (2003). *Akisebbségi nyelvektámogatása Európában*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Grin, François, Claudio Sfreddo és François Vaillancourt (2009). *Idegen nyelvek a szakmai tevékenységben*, 405640–108630. sz. projekt. Genf: Genfi Egyetem www.elf.unige.ch
- Grin, François, Claudio Sfreddo és François Vaillancourt (2010). *A többnyelvű munkahely közgazdaságtana*. London: Routledge vagyok.
- Grin, François és François Vaillancourt (1997). A többnyelvűség gazdaságtana: Áttekintés és elemzési keret," *Az alkalmazott nyelvészet éves felülvizsgálata*, 17, pp. 4365.
- Hagen, Stephen (2010). *Az ELAN-CAT-tanulmány: A Tanulmány a nyelvek használata a kereskedelem és a kereskedelem Katalónia*. Barcelona: Oberta de Catalunya Egyetem.
- Hagen, Stephen (2011). *Jelentés az európai kkv-k nyelvirányítási stratégiáiról és bevált gyakorlatairól: A Pimlico projekt*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Hanf, Dominik, Klaus Malacek és Elise Muir (szerk.) (2010). *Nyelvek és európai integráció*. Brüsszel: Peter Lang vagyok.
- Harhoff, Dietmar, Karin Hoisl, Bettina Reichl és Bruno Van Pottelsberghe (2009). „Szabadalmi validáció országos szinten – a díjak és fordítási költségek szerepe”, *Research Policy*, 38, pp. 1423–1437.
- Hornberger, Nancy H. (2006). „Keretek és modellek a nyelvpolitikában és tervezésben”,

Ricento, Thomas (szerk.) *Bevezetés a nyelvpolitikába. Elmélet és módszerek*, pp. 24–41. Oxford: Blackwell vagyok.

- ICF Consulting Services (2015). *Nyelvoktatás és -tanulás többnyelvű tantervekben*. Brüsszel: Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság. Európai Bizottság.
- ICF GHK (2014). *Az oktatásban és képzésben részt vevő nyelvek: Végső ország-összehasonlító elemzés*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Knoepfel, Peter, Corinne Larrue, Frédéric Varone és Michael Hill (2007). *Közpolitikai elemzés*. Bristol esetében: A politikai sajtó. [Eredeti: *A közpolitikák elemzése és irányítása* (2. kiadás), Genf-Bázel: Helbing & Lichtenhahn, 2006].
- Kraus, Peter A. (2008). Egy dimenziós sokféleség? European integration and the challenge of language policy (European integration and the challenge of language policy) in *Arzoz, Xabier (szerk.) A nyelvi sokféleség tiszteletben tartása az Európai Unióban*, pp. 86–103. Amsterdam: John Benjamins vagyok.
- Krzyzanowski, Michal és Ruth Wodak (2011). Szakpolitikai stratégiák és nyelvi politikák: az Európai Unió lisszaboni stratégiája és annak az EU nyelvi és többnyelvűségi politikájára gyakorolt hatásai, *Nyelvpolitika*, 10. o. 115–136.
- Lacey, Joseph (2013). „Európa svájcinak kell lennie? On the Idea of a Voting Space and the Possibility of a Multilingual Demos,” *British Journal of Political Science*, pp. 1–22.
- Leslie, Derek és Joanne Lindley (2001). „The impact of language ability on employment and income of Britain’s ethnic communities” (A nyelvi képesség hatása a brit etnikai közösségek foglalkoztatására és jövedelmére), *Economica*, 68. o. 587606.
- Marsh, David és Richard Hill (2009). *Tanulmány a többnyelvűségnek a kreativitáshoz való hozzájárulásáról*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- McCormick, Christopher (2013). „Országok jobb angol van jobb gazdaságok”, *Harvard Business Review*, 15 November.
- Media Consulting Group (2011). *Tanulmány a feliratozás használatáról. A feliratozásban rejlő potenciál az idegennyelv-tanulás ösztönzésére és az idegen nyelvek elsajátításának javítására*. Brüsszel: Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság. Európai Bizottság.
- Melitz, Jacques (2008). „Nyelv és külkereskedelem”, *Európai Gazdasági Felülvizsgálat*, 52. o. 667–699.
- Ó Riagáin, Pádraig (2015). Az *Eurobarométer Symposium @ GESIS-ben bemutatott dokumentum: „Az EB és a nemzeti felmérések nyelvi jártasságának összehasonlító elemzése”*. Az *Európai Bizottság Eurobarométer felmérésének négy évtizede – A tudományos kutatás kilátásai, 2015.július10., péntek, Köln Németország*, http://www.gesis.org/fileadmin/upload/events/EBSymposium/Poster/ORiagain_Poster.pdf
- Phillipson, Robert (2003). *Csakangolul? Kihívást jelentő nyelvpolitika*. London: Routledge vagyok.
- Priegnitz, Frauke (2014). „Zwischen englischsprachigem Studium und Landessprachigem Umfeld. International Absolventen deutscher und Dänischer Hochschulen” PhD értekezés, Fakultät für Geisteswissenschaften Fachbereiche Sprache, Literatur, Medien & Europäische Sprachen und Literaturen der Universität Hamburg, Hamburg.
- Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo és Andy Lung Jan Chan (2012). *A fordítói szakma helyzete az Európai Unióban*, Tanulmányok a fordításról és a többnyelvűségről. Brüsszel: Fordítási Főigazgatóság. Európai Bizottság.
- Rendon, Sílvio (2007). „A katalán prémium: nyelv és foglalkoztatás Katalóniában”, *Journal of Population Economics*, 20, pp. 669–686.
- Rinsche, Adriane és Nadia Portera-Zanotti (2009). *A nyelvi ágazat mérete az EU-ban*. Brüsszel: Fordítási Főigazgatóság, Európai Bizottság.
- Saville, Nick és Esther Gutierrez Eugenio (2016). *Kutatás a CULT bizottság számára – Az*

európai többnyelvűségi stratégia végrehajtása – uniós szintű szakpolitika és végrehajtás. Brüsszel: Európai Unió.

- Stevens, Anne (2010). *Tanulmány az információs és kommunikációs technológia (IKT) és az új média nyelvtanulásra gyakorolt hatásáról.* Brüsszel: Európai Bizottság.
- Stöhr, Tobias (2015). A foglalkozási idegennyelv-használathoz való visszatérés: Bizonyíték Németországból, *Labour Economics*, 32, pp. 86–98.
- Troussel, Jean-Christophe és Julien Debussche (2014). *Fordítás és szellemi tulajdonjogok.* Brüsszel: Fordítási Főigazgatóság. Európai Bizottság.
- Van der Jeught, Stefaan (2015). *Uniós nyelvi jog.* Groningen esetében: Europa Law Publishing.
- Van Parijs, Philippe (2000). A földszint a világ: A nyelvi globalizáció társadalmi-gazdasági következményeiről," *International Political Science Review/International Review of Political Science*, 21 (2), pp. 217–233.
- Van Pottelsberghe, Bruno és Didier François (2009). „The cost factor in patent systems”, *Journal of Industry Competition and Trade*, 9, pp. 329–355.
- Van Pottelsberghe, Bruno és Malwina Mejer (2010). „The London Agreement and the cost of patenting in Europe” (A londoni megállapodás és a szabadalmaztatás költségei Európában), *European Journal of Law and Economics*, 29 o. 211237.
- Vandenbrande, Tom (2006). *Mobilitás Európában. A földrajzi és munkaerő-piaci mobilitásról szóló 2005. évi Eurobarométer felmérés elemzése.* Dublin: Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért.
- Williams, Donald R. (2011). „Multiple language use and income in Western Europe”, *International Journal of Manpower*, 32 (4), pp. 372–393.
- Zhang, Weiguo és Gilles Grenier (2013). „Hogyan lehet a nyelv a közgazdaságtanhoz kapcsolódni?”, *Nyelvi problémák & Nyelvtervezés*, 37 (3), pp. 203–226.

6 Mellékletek

6.1 Végzettségi szintek az ISCED/ISCED 2011 szerint

Az ISCED-hez (az oktatás egységes nemzetközi osztályozási rendszere) képest az 1997 - es ISCED -hez (az oktatás egységes nemzetközi osztályozási rendszere) képest, amely 7 oktatási vagy oktatási szintet ért el, az ISCED 2011 9 oktatási vagy oktatási szintet foglal magában, 0 és 8 között (a felsőoktatás részletesebb):

- CITES 0: anyai nevelés = kisgyermekkorú nevelés (az alapkívánál kevesebb)
- CITES: alapkívó oktatás
- CITES 2: alsó középívó oktatás (francia főiskola)
- CITES 3: felső középívó oktatás (francia középiskola)
- CITES 4: nem felsőívó posztszekunder oktatás
- CITES 5: rövid képvési ciklusú felsőoktatás (2 év: BTS, DUT Franciaországban)
- CITES 6: az engedélyszintje vagy azzal egyenértékű
- CITES 7: mesterszint vagy azzal egyenértékű
- CITES 8: doktori fokozat vagy azzal egyenértékű

6.2 Az ISCED 2011 és az ISCED 1997 közötti megfelelés

ISCED 2011 (2014-től)	ISCED 1997(2013-tól)
IDÉZET 01	*
IDÉZET 02	ÁRAJÁNLAT 0
IDÉZET 1	IDÉZET 1
IDÉZET 2	IDÉZET 2
IDÉZET 3 *	IDÉZET 3
IDÉZET 4 *	CITES 4
CITES 5	CITES 5
CITES 6	
CITES 7	
CITES 8	CITES 6
* a kategória tartalma kissé módosult	
Forrás: Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Correspondence_ISCED_2011-.3EISCED_1997	

6.3 Angol készségek az 15 éves és annál idősebb uniós polgárok körében, 2012

Ország	népesség >15	Az angol nyelvtudás szintje idegen nyelvként			Összesen
		nagyon jó	jó	Basi,hogy	
	a)	B)	C)	D)	e)°
Németország	64 409 146	9,00%	26,00%	21,00%	56,00%
Ausztria	7 009 827	15,00%	31,00%	26,00%	73,00%
Belgium	8 939 546	14,00%	24,00%	15,00%	52,00%
Bulgária	6 537 510	7,00%	13,00%	5,00%	25,00%
Ciprus	6 604	31,00%	31,00%	12,00%	73,00%
Dánia	4 561 264	38,00%	34,00%	15,00%	86,00%
Észtország	945 733	9,00%	27,00%	14,00%	50,00%
Finnország	4 440 004	18,00%	25,00%	27,00%	70,00%
Franciaország	47 756 439	3,00%	16,00%	20,00%	39,00%
Görögország	8 693 566	19,00%	19,00%	13,00%	51,00%
Magyarország	8 320 614	4,00%	7,00%	8,00%	20,00%
Írország	3 522 000	LN	LN	LN	100,00%
Olaszország	51 862 391	4,00%	21,00%	8,00%	34,00%
Lettország	1 447 866	7,00%	18,00%	20,00%	46,00%
Litvánia	2 829 740	5,00%	17,00%	15,00%	38,00%
Luxemburg	404 907	18,00%	27,00%	10,00%	56,00%
Málta	335 476	46,00%	30,00%	12,00%	89,00%
Hollandia	13 371 980	28,00%	52,00%	10,00%	90,00%
Lengyelország	32 413 735	7,00%	15,00%	11,00%	33,00%
Portugália	8 080 915	2,00%	13,00%	11,00%	27,00%
Cseh Köztársaság	9 012 443	8,00%	16,00%	4,00%	27,00%
Románia	18 246 731	7,00%	14,00%	10,00%	31,00%
Egyesült Királyság	51 848 010	LN	LN	LN	100,00%
Szlovákia	4 549 955	7,00%	13,00%	5,00%	26,00%
Szlovénia	1 759 701	17,00%	25,00%	18,00%	59,00%
Svédország	7 791 240	34,00%	34,00%	18,00%	86,00%
Összesen	408 879 069				
az angolt (külföldi nyelvet) beszélő uniós polgárok %-a kompetenciaszint szerint		7%	17%	12%	37%
Néhány ország esetében a b), c) és d) oszlopban szereplő százalékok összege a hiányzó válaszok miatt nem egyenlő 100%-kal.					
LN = anyanyelvi beszélők. Az egyszerűség kedvéért az Egyesült Királyságban és Írországban az anyanyelvi vagy azzal egyenértékű felszólalók számát 100%-ban megállapítottuk (lásd: Gazzola és Grin 2013: 105 megvitatásra). A becsléseinket ezért felső határnak kell tekinteni.					
Forrás: Gazzola és Grin (2013)					

6.4 A nyelvikirekesztettség aránya 25 uniós országban, 25–64 év közötti lakosok, 2013

Ország	Nyelvi rendszer							
	Angol seul		3 nyelv		6 nyelv		összes többnyelvűség	
	ALTERNATÍV VITAREN DEZÉS	RDR	ALTERNATÍV VITAREN DEZÉS	RDR	ALTERNATÍV VITAREN DEZÉS	RDR	ALTERNATÍV VITAREN DEZÉS	RDR*
Ausztria	33	82	0	7	0	6	0	6
Belgium	51	87	22	47	21	46	1	4
Bulgária	77	95	72	94	71	94	8	8
Ciprus	20	65	20	64	20	64	0	11
Cseh Köztársaság	64	92	46	90	45	90	0	1
Dánia	9	66	8	64	8	63	0	3
Észtország	42	88	36	87	36	87	10	26
Finnország	11	74	10	73	10	73	0	2
Franciaország	52	93	1	5	1	5	1	4
Németország	34	89	0	6	0	5	0	5
Görögország	48	89	46	88	46	88	1	6
Magyarország	76	94	66	92	66	92	0	0
Írország	0	0	0	0	0	0	0	0
Olaszország	55	95	43	92	0	3	0	3
Lettország	51	92	41	91	40	91	3	36
Litvánia	63	93	52	92	41	85	0	9
Luxemburg	14	84	2	11	2	10	2	9
Málta	11	50	11	49	10	48	0	0
Lengyelország	68	95	57	93	0	0	0	0
Portugália	57	90	47	86	42	84	0	1
Szlovénia	36	81	23	77	21	74	1	10
Szlovákia	66	95	49	92	48	92	0	0
Spanyolország	69	94	62	91	0	6	0	6
Svédország	12	62	12	61	11	60	1	8
Egyesült Királyság	0	0	0	0	0	0	0	0

Az eredmények százalékban vannak megadva.

Írországban és az Egyesült Királyságban a megfelelő adatok hiányának ellensúlyozására abból indultunk ki, hogy e két ország valamennyi lakosa vagy anyanyelvén beszél angolul, vagy nagyon kompetens angolul, mint idegen nyelven. Ezért a kizárásarány nulla.

A különböző országok többnyelvű politikájához kapcsolódó relatív kizárási arány pozitív értéke a lakóhely szerinti ország hivatalos nyelvén korlátozott kapacitással rendelkező, külföldi származású kisebbségek vagy lakosok jelenlétének tudható be.

Forrás: Eurostat AES 2013, Gazzola (2016)

